

Oracht

De arbeidsmoraal van werklozen

**Altijd hard gewerkt en
plotseling niks meer hebben**

Leven van een paar tientjes per maand

Armoede kan iedereen overkomen

met **125**
portretten

Annemiek Onstenk
hoofdredacteur

De armoede in Nederland groeit. Tegelijkertijd bouwt de overheid de arbeidsbemiddeling af, verscherpt het uitkeringsregime, versobert de bijstand en bezuinigt op collectieve voorzieningen. Armoede is geregeld in het nieuws, maar de negatieve beeldvorming over armen in de samenleving blijft. Hardnekkig is de opvatting dat armoede hun 'eigen schuld' is en dat uitkeringsgerechtigden te gemakkelijk hun hand ophouden in plaats van die uit de mouwen te steken. Taai ook is de benadering van armen als slachtoffer. Aanleiding voor het maken van Qracht 500 is de vraag of de negatieve beeldvorming klopt. Hoe kijken mensen die het aan den lijve ondervinden zelf aan tegen armoede? Hoe kwamen zij er in terecht? Mensen die in armoede leven demonstreren niet, organiseren zich nauwelijks en hebben vrijwel geen stem in het publieke debat en in het beleid. Qracht 500 zoekt hen op, in het hele land. Personen met uiteenlopende achtergronden en problematiek. In dit eenmalig magazine doen 125 mensen uit heel Nederland hun verhaal over armoede.

In Qracht 500 komen werklozen, agrariërs, verslaafden, chronisch zieken, ondernemers, kinderen en bijstandsontvangers aan het woord. Qracht 500 brengt zelfstandigen, daklozen, mensen met psychische problematiek, ex-gedetineerden, kunstenaars en anderen in beeld. Armoede kan iedereen overkomen. Een enkeling is de armoede voorbij. De meeste mensen zitten er nog

middenin. Hun bestaansonzekerheid is groot en armoede is vaak meer dan alleen een geldkwestie. Wat doen zij om hun situatie te verbeteren?

Behalve portretten, vindt u opiniërende stukken, achtergrondverhalen, interviews en kunst in dit magazine.

Honderden interviews over armoede? Zoveel mensen willen niet meedoen, zei menigeen toen ik in 2012 met Qracht 500 begon. Daarvoor zijn de schaamte en het taboe te groot. Maar dat doen ze wel. Velen maken zelfs graag een afspraak. Ik benaderde organisaties, instellingen en mensen persoonlijk voor een gesprek. En gaf op veel plekken richtbaarheid aan mijn project. Twintig geïnterviewden meldden zich zelf, nadat zij over Qracht 500 hoorden of lazen. Aandacht voor hun situatie, gezien worden is een vorm van erkenning die zij niet vaak krijgen. 60% van de geportretteerden doet mee onder eigen naam en met een foto. Anoniem meedoen is meestal vanwege de kinderen. Of om de afhandeling van een faillissement niet in gevaar te brengen.

Hardnekkig is de opvatting dat armoede hun 'eigen schuld' is

Hoe schrijnend de situatie ook is, hoe groot de schulden, persoonlijke en gezondheidsproblemen ook zijn en hoe kwetsbaar armen ook: hun goede humeur, waardigheid en veerkracht gaan zelden verloren. Daarom Qracht 500. Mensen in armoede zijn niet per se arme mensen. ~

Annemiek Onstenk

De portretten

Mensen uit het hele land
doen hun verhaal over
armoede en bestaansonzekerheid.

Wie zijn ze en wat doen ze om
het beter te krijgen?

6, 18, 28, 38, 52, 64

BUDGETEREN
KUN JE LEREN

52

32

VEEL MET
WEINIG

36

'Pas het werk aan mensen aan'

12 DE RUGGENGRAAT VAN ARM NEDERLAND

Hoe mensen uit de armoede proberen te komen

16 GEEN 50 CENT OM NAAR DE WC TE GAAN

Karel Honselaar werkte 21 jaar bij De Nederlandse Bank

24 DE ARBEIDSMORAAL VAN WERKLOZEN

Gezien worden als 'ongemotiveerde profiteurs', wat doet dat met werklozen?

34 HARD GEKNOKT OM IETS TE BEREIKEN

Wethouder Alkmaar leefde zelf van weinig geld

50 'KINDEREN LEREN DAT JE IN DE GEVANGENIS KOMT ALS JE REKENINGEN NIET KUNT BETALEN.'

60 VOEDSELPAKKET IS MEER DAN EEN PLEISTER

62 EEN TEGENSLAG INCASSEREN VAN EEN PAAR HONDERD-DUIZEND EURO

Eberhard van der Laan
burgemeester van
Amsterdam

ZETJE IN DE RUG

Amsterdam kent vele voorbeelden van inwoners die elkaar te hulp schieten. Die willen omkijken naar elkaar. Dat maakt het eervol om burgemeester van Amsterdammers te zijn. Regelmatig ontmoet ik mensen die persoonlijk of met hun bedrijf in actie komen tegen armoede. Met donaties, eten of kleding.

Maar het blijft pijnlijk dat die hulp nodig is. Bijna een op de vijf Amsterdammers leeft onder de armoedegrens. Amsterdammers die niet genoeg verdienen om te kunnen voorzien in basisbehoeften. Denk aan eten en drinken, goede huisvesting, onderwijs en goede gezondheidszorg. Maar ook geld te kort komen om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving: af en toe de deur uit kunnen en kinderen mee laten gaan op schoolreisje.

“Het is zeer belangrijk om al vroeg die sociale isolatie tegen te gaan”

Dan wordt een netwerk van bureaus, vrienden en familie belangrijk. Uit onderzoek van het Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente blijkt dat bijna een kwart van de Amsterdammers met een laag inkomen zich sociaal geïsoleerd voelt. Dat netwerk lijkt hen te ontbreken. Dan is armoede nog pijnlijker.

Uit een onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) uit 2011 blijkt dat opgroeien in armoede in alle levensfasen samenhangt met een verhoogd risico op bepaalde vormen van sociale uitsluiting. Arme kinderen van 8 tot 12 jaar verbleven relatief vaak in een gezin waar zuinig moest worden geleefd, bepaalde goederen ontbraken, men niet op vakantie ging, een eigen slaapkamer, fiets of geschikte sportkleding ontbrak, enzovoorts. Zij namen ook minder deel aan sociale activiteiten – sport- of vrijetijdsvereniging, spelen bij klasgenootjes, een verjaardagsfeestje geven – dan de niet-arme groep. Daarom heb ik veel waardering voor Stichting Jarige Job die zich inzet voor kinderen die opgroeien in gezinnen zonder geld om een verjaardag te vieren. Jarige Job schenkt deze kinderen een verjaardagspakket zodat ze die dag toch een beetje feestelijk kunnen ervaren.

Het is zeer belangrijk om al vroeg die sociale isolatie tegen te gaan. De verschillen in materiële tekorten en sociale participatie beklijven namelijk op latere leeftijd, blijkt ook uit het onderzoek van het SCP: mensen die opgroeiden in armoede waren ook als volwassene in deze opzichten meer sociaal uitgesloten.

Armoede is al triest, als dat ook nog gepaard gaat met sociale uitsluiting is dat extra wrang. Dan lijkt het leven misschien wel uitzichtloos. Maar ik kreeg enkele portretten uit de Qracht 500 onder ogen: die mogen mensen in armoede ook vertrouwen geven dat een betere toekomst mogelijk is. Zoals Ton, die niet alleen de armoede maar ook zijn verslaving overwon en nu ‘supergelukkig’ is. Hulp is belangrijk, hoop eveneens.

Door hulp te geven, dragen we bij aan de hoop die mensen in armoede verdienen. Als gemeente moeten we in eerste instantie de werkgelegenheid zien te vergroten. Daarnaast bieden we extra voorzieningen voor Amsterdammers in armoede. Denk aan gratis openbaar vervoer voor oudere minima of aan computers voor schoolgaande kinderen in gezinnen die een PC niet kunnen betalen. Het Pact voor Amsterdam, een netwerk waarin de gemeente optrekt met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, is een goede manier om armoede in de stad gezamenlijk aan te pakken. Daar kunnen niet genoeg partijen bij betrokken zijn.

Het zijn kleine zetjes in de rug die misschien wat hoop kunnen bieden voor mensen die daarnaar op zoek zijn. Dan krijgt het doorzettingsvermogen ook een opkikker. En hebben mensen in armoede het gevoel dat ze er niet alleen voor staan.

Amsterdam is een mooie stad omdat we willen omkijken naar elkaar. Ik hoop dat de Qracht 500 daartoe als inspiratie kan dienen. ~

'IK HEB M'N ZIEL EN WAARDIGHEID NOG'

Ronald

vrachtwagenchauffeur

In zijn vrije tijd kleedt Ronald den Tuinder (52) zich graag als vrouw en is hij Jessica. 'Vroeger deed ik dat stiekem, maar sinds een half jaar kan het me niks meer schelen.' Hij wordt ermee gepest, maar niet door Marokkanen, Somaliërs, Turken en Antillianen. 'Van hen krijg ik de mooiste reacties. De meeste problemen heb ik met oer-Hollandse mannen.' Ronald woont het Labrehuis in Eindhoven, een opvangcentrum voor dak- en thuislozen. Hij oefent voor de Straatmonologen, een theatervoorstelling van daklozen. Ronald vertelt daar zijn eigen verhaal. 'Twee jaar geleden had ik een eigen huis en een goedlopend bedrijf in de bouw. Tot ik voor de tweede keer een burn-out kreeg. M'n huis is met verlies verkocht door de bank, daar hield ik een schuld aan over.' Ronald maakt zelf afspraken met deurwaarders. 'Ik wil niet onder bewindvoering of in de schuldsanering.' Binnenkort krijgt hij een huurwoning. Ook werkt hij weer, nu als vrachtwagenchauffeur. Hij wil graag terugkeren in de bouw. Ronald zit niet bij de pakken neer, is actief. 'Materieel gezien heb ik niet veel meer, maar ik heb eten en drinken én m'n ziel en waardigheid.'

'IK EET REGELMATIG BIJ MIJN MOEDER'

Adriana

werkt op administratiekantoor

Adriana (55) heeft een leuke baan op een administratiekantoor. Haar inkomen (salaris en zorgtoeslag) is laag, maar ze kan in principe rondkomen. Door 'eigen schuld', zegt ze, heeft ze een schuld opgebouwd. 'Ik heb smetvrees en opende de post niet meer. Achteraf gezien had ik eerder hulp moeten zoeken, maar mijn trots zat me in de weg.' Per maand houdt Adriana ongeveer €300 over voor de dagelijkse uitgaven. 'Ik ben op dit moment alleen, maar toch is het te weinig. Ik eet regelmatig bij m'n moeder en moet me veel dingen ontzeggen, zoals nieuwe kleding. Ik heb m'n auto weggedaan en ga niet op vakantie. Ik ben tijdelijk arm en heb dat aan mezelf te danken. Als het goed is, ontstaan er geen nieuwe problemen meer. Misschien krijg ik binnenkort huurtoeslag. Of vind ik een andere baan, die beter betaalt.'

'IK WIL GRAAG EEN BAAN MET TOEKOMST'

Ahmed

vrijwilliger

Ahmed (49) werkte 32 jaar als lasser. 'Ik had een goed leven. Door omstandigheden en alimentatie moest ik €85.000 betalen. Er werd beslag gelegd op m'n huurhuis en m'n inkomen. Ik had een tijdje geen adres en ontving geen post. Na acht maanden verloor ik m'n baan. Mijn kinderen zie ik niet. Eerst had ik €24 per week, vanwege dat beslag, nu krijg ik €40. Ik eet in het Vadercentrum (in Den Haag, red.) en werk er drie dagen per week als vrijwilliger. Ook ben ik vrijwilliger bij de Dierenbescherming. Ik heb een kamer en word behandeld voor depressie. Ik wil graag werken, in een baan met toekomst, maar er zijn zoveel mensen werkloos. In de 32 jaar die ik werkte, heb ik nooit ergens beroep op gedaan. Toen raakte ik in één klap alles kwijt.'

'IK HEB EEN VOLWAARDIGE WERKWEEK'

Michel

vrijwilliger/ mantelzorg

Michel van de Pol (44) maakt zich nog kwaad. De klantmanager van de Sociale dienst belde om 9:15 uur en vroeg: Ik bel toch niet te vroeg? 'Wat dacht ze', zegt Michel, 'dat mensen met een uitkering een groot deel van de dag in bed liggen? Die minzame benadering wens ik niet. Ik heb een volwaardige werkweek van 36 uur. Ik doe vrijwilligerswerk voor Stichting Z en HVO/Querido en zorg voor m'n ouders, als mantelzorg.' Michel zit twaalf jaar in de bijstand en leefde heel lang als kluisenaar. De laatste drie jaar doet hij weer volop mee. Hij betaalt zelf zijn schulden af. 'De rente en administratiekosten van schulden zijn heel hoog. Als je niet reageert op een aanmaning, wordt je schuld meteen hoger. Een lening van €4000 kan een schuld worden van €8000. Dat moeras is voor mij armoede.'

5 DE ARMSTE POSTCODE- GEBIEDEN VAN NEDERLAND

- 1 Heechterp-Schieringen Leeuwarden
- 2 Schilderswijk Noord en West en Transvaalkwartier Noord Den Haag
- 3 Kolenkit Amsterdam
- 4 Oude Westen en Oude Noorden Rotterdam
- 5 Moerwijk Zuid Den Haag en Bospolder Rotterdam

'HET IS EEN PROBLEEM OM NORMAAL TE ZIJN'

Bernard

zoekt onderdak

Bernard (51) heeft maar één probleem, zegt hij, en dat is dat hij geen huis heeft. Later in ons gesprek blijkt dat hij ook graag zou werken. En dat hij gefrustreerd is dat de Amsterdamse Dienst Werk en Inkomen zegt niets voor hem te kunnen doen. 'Ik heb geen drugs- of drankprobleem en geen psychische problemen, dus kom ik nergens voor in aanmerking. Het is een probleem om normaal te zijn.'

Bernard is ruim tien jaar dak- en baanloos. Z'n laatste baan was bedrijfsleider in een Amsterdamse horecagelegenheid. 'Tot de zaak werd overgenomen en ik niet.' 's Winters overnacht hij soms in de nachtopvang, maar hij geeft de voorkeur aan z'n eigen slaapplek buiten in de binnenstad. 'Van die veldbedjes krijg ik rugpijn.' Sinds twee jaar heeft hij een daklozenuitkering van €100 per week. 'Ik ben niet arm.'

'JE PROBEERT NUTTIG TE ZIJN IN DE MAATSCHAPPIJ'

Akke

vrijwilliger

'De overheid moet niet doen of mensen met een uitkering geld over de balk smijten, vindt Akke (58). 'Ik ben heel zuinig opgevoed en was vroeger een echte spaarder. Maar waar moet ik nu van sparen? Ik houd maar €103 per maand over voor eten, drinken en alle andere uitgaven. De kachel staat in de winter op 17°. Je doet een extra trui aan. Dat is armoe. Het is m'n eer te na om naar de voedselbank te gaan. Ik eet gewoon vaak soep met brood.' Akke is vroeger ernstig mishandeld en daardoor gehandicapt. Eerst werkte ze, maar rond haar dertigste werd ze arbeidsongeschikt verklaard. Ze heeft drie kinderen, van wie de jongste nog thuis woont, en is blij dat ze hen een goede opvoeding kon geven. 'Mijn kinderen hebben geleerd met weinig tevreden te zijn.' Akke zou graag werken 'maar werkgevers nemen geen mensen met een beperking. Voor jou tien anderen.' Ze doet daarom veel vrijwilligerswerk. 'Ik mantelzorg voor m'n zoon, bezoek bejaarden en zit in de cliëntenraad Wwb (Wet werk en bijstand). Je probeert nuttig te zijn in de maatschappij.'

'IK GEEF NIETS OM GELD'

Niels

is schuldenvrij en wil de zorg in

Niels Kemeling (28) woont en werkt bij Emmaus, 'omdat ik geen andere oplossing zag'. Hij woonde zelfstandig in Rotterdam, maar kon slecht met geld omgaan. 'Ik opende m'n brieven niet en gaf veel geld uit aan m'n vriendin. Er ontstonden betalingsachterstanden bij de woningcorporatie, de zorgverzekeraar en internetprovider. Ik werd m'n woning uitgezet. Ik ben opgeleid als SPW'er en werkte op een contract. Toen dat afliep, leefde ik van een WW-uitkering. Ik ging terug naar m'n ouders. M'n moeder stelde voor naar Emmaus te gaan en nu

woon ik hier.' Niels ziet zichzelf hier nog wel een tijd blijven. 'Ik heb rust nodig. Ik had veel stress door de schulden. Voordat ik op straat stond, ging het al een jaar moeilijk. Emmaus heeft me geholpen bij de schuldsanering. Ook m'n oma en moeder betaalden een deel. Bij Emmaus kan ik trouwens wel met geld omgaan. Ik heb genoeg aan €45 zakgeld per week. Ik geef niets om geld, familie en vrienden vind ik veel belangrijker. Ik ben heel dankbaar voor de kans die ik hier krijg. In de toekomst wil ik weer de zorg in.'

NIET KAPOT TE KRIJGEN

Willem

ervaringscoach

Willem Brandenburg (51) is ervaringscoach bij Doen en Laten brengt je thuis in Utrecht. 'Ik help mensen die de weg kwijt zijn. Ik stimuleer hen om weer mee te doen, om te voorkomen dat ze afzakken in leefstijl en in een draaikolk terecht komen.' Zelf was hij een paar jaar dakloos, maar hij heeft nu een woning via de Tussenvoorziening. Vroeger was hij iemand van twaalf beroepen, dertien ambachten. Tot hij werd gepakt en zijn huis verloor, omdat hij daarin een wietplantage had. Hij bleef zitten met een schuld van €51.000. Hij heeft nu €55

leefgeld per week, dat wordt uitbetaald in twee delen. Met zijn twee kinderen heeft hij geen contact meer. Voor z'n vrijwilligerswerk ontvangt hij een vrijwilligersvergoeding van de gemeente. Hij crost de hele stad door in z'n scootmobiel, want Willem is gehandicapt aan z'n benen. Ook heeft hij suikerziekte. Maar wat hij in z'n lijf aan kracht mist, zit extra in z'n uitstraling. Hij is niet kapot te krijgen. 'Als je hebt wat je wilt hebben, zoals ik, een baan en een 'auto', dan ben je rijk. Mijn motto is Laat zien wie en wat je bent.'

'IK ZIE LICHPUNTJES'

Jan

verkeersregelaar

Jan (44) heeft weer werk, als verkeersregelaar. 'Een nuluren-contract: geen werk geen geld. In de winter en vakanties heb ik geen werk, maar daarbuiten 10 tot 60 uur per week. De gemeente Almelo heeft honderd mensen op deze wijze aan een baan geholpen.' Hij verloor zijn baan bij een reorganisatie en kwam uit z'n relatie met schulden. Nu loopt Jan bij de Stadsbank in de budgetbeheerregeling. 'Ik heb €35 per week om van te leven. Nog drie of vier jaar, dan begin ik weer met een schone lei.' Hij en z'n ex-vrouw hebben kinderen en gaan goed met elkaar om. Jan volgde een EHBO- en een trainerscursus en doet veel vrijwilligerswerk: bij sportverenigingen, bij Huttenland, waar kinderen onder begeleiding hutten bouwen, en bij Almelo Doe(t) Mee. Hij zette onder andere een wandelclub op. 'Ik zat na m'n ontslag in de put en zocht iets om te doen. Nu kijk ik naar de horizon en zie lichtpuntjes. Je kunt wel bij de pakken neerzitten maar daar word je depressief van. Als je actief bent, ga je fijner in je vel zitten. Je hebt een steuntje in de rug nodig van een ander.'

'IK BLIJF POSITIEF DENKEN'

Renate

leeft van een uitkering

Renate (61) ontvangt een uitkering van €880 per maand, plus eenmaal per jaar een langdurigheidstoelage. Toen rond haar 50ste haar huwelijk voorbij was, kreeg de van oorsprong Duitse Renate een relatie met een Antilliaanse man. Ze verhuisden naar Curaçao om voor zijn zieke vader te zorgen. Daar raakte hij aan de cocaïne, begon haar te mishandelen en sloot haar maandenlang op. Hij bleek schizofreen. Na terugkomst in Nederland deed Renate korte tijd schoonmaakwerk. 'Ik was echter zo ondervoed uit Curaçao teruggekomen, dat het werk te zwaar was.' Vijf maanden leefde ze van alleen haar zorgtoelage van €50 per maand. Zo liep ze achterstand in huur en energie op. Ook heeft ze een kleine belastingschuld. 'Voor een brommer die in de schuur staat', zegt ze verontwaardigd. 'Met het CIJB kun je niets regelen.' Haar schuld betaalt ze zelf af. Daardoor mag ze geen gebruik maken van de voedselbank. Ze leeft in armoede, zegt ze, maar blijft positief denken. 'Als ik geen brood heb, eet ik aardappels. En als ik geen koffie meer heb, ga ik een kopje koffie drinken bij de bureu.'

'MIJN KINDEREN ZIJN MIJN MILJOENEN'

Steven

woont/werkt bij Emmaus

Steven van Dijk (49) is al z'n hele leven boos op de wereld. 'Ik had zwakbegaafde ouders. Ik volgde te laag onderwijs, werd punk, kreeg verkeerde vrienden en raakte verslaafd. M'n vader was soms agressief en destructief. Dat zit kennelijk in de genen: ik zoek ook altijd de grenzen op en ben soms onverstandig tegen m'n kinderen. Ook ben ik high sensitive.' Alcohol moest z'n drukte dempen. Hij werkte in de zorg met tbs-ers, delinquenten en autisten. Hij werd ziek, z'n inkomen daalde en hij liep betalingsachterstanden op. Sinds kort woont hij in woonwerkgemeenschap Emmaus en werkt er in het kringloopbedrijf. 'Ik kom tot rust en kan ook aan m'n problemen werken. Ik ben sinds lange tijd weer verzekerd en krijg hulp, vooral bij m'n schulden. Het liefst zou ik weer in de zorg werken. Ik heb talent om met mensen om te gaan. Als dat niet lukt, blijf ik bij Emmaus. Ik voel me prettig hier en ik sta achter hun principes.' Het contact met zijn vier kinderen is goed. 'Mijn kinderen zijn mijn miljoenen.'

'DEZE JONGEN IS WEER HELEMAAL TERUG'

Ton

werkt als ervaringsdeskundige

'Ik ben er helemaal uitgekomen. Ik heb werk en ben uit de armoede.' Ton (54) is 'supergelukkig'. Ton werkte vijftien jaar bij z'n vader en zou het bedrijf overnemen. Zijn vader kreeg echter een hersenbloeding, voordat daar iets over op papier stond. Het bedrijf werd door een ander overgenomen, Ton ontslagen. Hij kreeg geen WW, wel een Melkertbaan en later een baan in de beveiliging. Toen hij na zeven jaar ten onrechte werd ontslagen, kreeg hij maandenlang geen uitkering. Hij verloor zijn huis en zijn spullen en ging door de ellende aan de drugs. Hij meldde zich aan bij de Ggz, om van z'n verslaving af te komen. Ton woonde drie jaar in een beschermde woonvorm. 'Armoede is voor mij: schoenen en kleding dragen van een ander.' Ton kreeg bij het Rotterdamse Pameijer een opleiding. 'Ik begeleid als ervaringsdeskundige andere cliënten. Ook zat ik een tijd in de Cliëntenraad. Ik ben nu aan het einde van m'n stage. Op eigen kracht terugkeren in de maatschappij, dat was de bedoeling en het is gelukt. Ik ben ruim drie jaar clean. Deze jongen is weer helemaal terug.'

€40.000,-

moeten ze ongeveer gaan kosten. Niet ver van Leeuwarden, de gemeente met de armste wijken van Nederland, werkt een Friese horlogemaker aan 'eeuwigdurende' horloges. Er staan al mensen voor op de wachtlijst, zo laat de horlogemaker weten.

'IK TEL MIJN ZEGENINGEN'

Caroline

studeert en hoopt passend werk te vinden

Caroline (47) heeft met haar drie zoons, van 10, 12 en 14 jaar, een gezinsbijstandsuitkering. 'Ik probeer zo gewoon mogelijk te leven en bijvoorbeeld ook op vakantie te gaan. Dit jaar zijn we een weekje naar Texel geweest.' Haar voorname zorg is dat er geen reserves zijn. 'De kinderen hebben best veel nodig. Ze willen erbij horen. Ze mopperen als ze geen nieuwe kleren krijgen. Nu moet ik een bedrag aan de naschoolse opvang terugbetalen, de beugel van een van de jongens betalen en de energierekening is erg hoog, dus die ligt er nog. Verder heb ik geen schulden. Maar zonder reserves is het altijd stressen.' Caroline verloor haar

baan doordat ze overspannen raakte. 'Ik heb pdd nos en ben beperkt belastbaar. Ik wil heel veel en kan weinig.' Op het ogenblik werkt Caroline drie ochtenden per week bij de sociale werkplaats, in een kringloopwinkel. 'Ik ga er met plezier naartoe, maar wil in de toekomst werk op m'n niveau.' Ze haalde pas geleden haar propedeuse rechten en wil graag door met de studie en dan passend werk vinden. 'Maar ik weet niet of ik de studie volgend jaar nog kan betalen.' Ze is blij in Nederland te wonen. 'Ik hoef niet te werken totdat ik erbij neerval, de kinderen kunnen naar school en naar sport. Ik tel m'n zegeningen.'

leefgeld per maand
200,-

'IK HOUD BEST VAN NORMEN EN WAARDEN'

Marcel

ex-gedetineerde

Marcel (42) woont een paar maanden in het Exodushuis voor ex-gedetineerden. Hij krijgt €200 leefgeld per maand. De regels zijn streng, vertelt hij. Zo is er twee keer per week urinecontrole. Daar staat tegenover dat z'n kinderen van twaalf en veertien jaar elk weekend mogen logeren. 'De kinderen staan onder toezicht van Bureau Jeugdzorg, omdat ik en m'n (inmiddels ex-)vrouw drugs gebruikten. Sinds ze onder Jeugdzorg vallen zijn het probleemkinderen geworden.' Hij vindt dat hij en de kinderen beter af zijn zonder bemoeienis van Jeugdzorg. 'Ik ben een strenge papa hoor, ik houd best van normen en waarden.' Vier jaar geleden had hij nog een goede baan als machinist bij een grond-, weg- en waterbouwbedrijf. Het ging mis toen z'n vriendin, met wie hij vijftien jaar samen was en de twee kinderen heeft, vreemd ging. Marcel draaide door ('Ik heb zware adhd.') en raakte verzeild in de drugshandel. Hij blijft nog twee jaar onder toezicht van de reclassering en kan gebruik blijven maken van hun woonvoorzieningen. Van daaruit wil hij z'n leven weer opbouwen. Dat zal niet gemakkelijk zijn. 'Ik heb geen huis en €18.000 schuld.'

'IK GEEF VOORLICHTING OVER ALCOHOL EN DRUGS'

Harry

afgekeurd

Harry (42) is de man van Kim. Ze zijn 22 jaar getrouwd. Harry en Kim beproefden hun geluk in Portugal. Harry bouwde er huizen, legde tuinen aan en richtte interieurs in. Toen daar de huizenmarkt instortte, kwamen hij en z'n vrouw berooid terug naar Nederland. Het paar had geen huis, maakte schulden en kwam in aanraking met Jeugdzorg. 'De kinderen werden ons afgenomen omdat we geen woonadres hadden, hoewel ze gewoon naar school gingen.' Na tien dagen kwamen de kinderen weer terug. Met begeleiding konden Harry en Kim de draad weer oppakken. Ze werkten allebei en kregen een

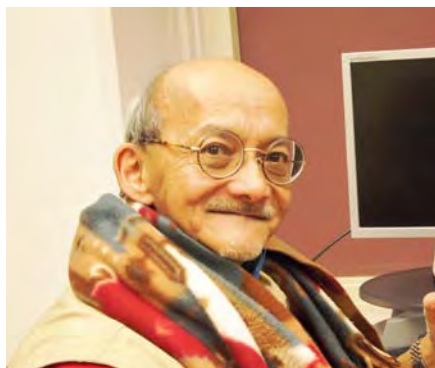
woning. Tot nieuwe tegenslagen volgden. Harry kreeg 'een meervoudige hernia', en is voor 100% afgekeurd. Hij zit thuis en wil graag weer iets om handen hebben, maar de Sociale dienst wil niet meer in hem 'investeren'. Hij werkt daarom als vrijwilliger voor de Tussenvoorziening: 'Ik geef voorlichting op scholen over alcohol en drugs.' Hij zou graag kinderen begeleiden voordat Bureau Jeugdzorg in een gezin ingrijpt, zoals dat bij hen gebeurde. De schuldsanering is bijna afgerond. De Tussenvoorziening doet de bewindvoering. 'Gelukkig maar, we zouden anders niet uit komen.'

Marja: *'Via het maatschappelijk werk kwam ik bij de voedselbank, een warm bad. Er werd Alsjeblieft gezegd, in plaats van Vul in of Doe dat, wat ik altijd bij instanties te horen kreeg.'*

'IK ACCEPTEER HET ALS MIJN KARMA'

Charley

zit in de Cliëntenraad

Charley de Jong (62) verdiende twee keer modaal bij bierbrouwer Heineken, verloor zijn baan omdat hij te oud werd gevonden en vervolgens zijn huis. 'Je raakt je baan kwijt en realiseert je niet snel genoeg dat je situatie is veranderd. Ik had geen vrienden

of familie hier. Ik kwam met de verkeerde mensen in aanraking.' Charley hielp mensen die er slechter aan toe waren dan hij en werd opgelicht. 'Iemand plunderde m'n bankrekening en toen kon ik de huur niet meer betalen. Ik werd dakloos. Voordat je het weet zit je in het putje. Ik accepteer het als mijn karma, iets dat ik kennelijk moet meemaken. Het was een uitdaging om er op eigen kracht weer uit te komen. Na vier jaar op straat heb ik weer een woning, met begeleiding. Ik zit in de Cliëntenraad van DWI Amsterdam. Daar leer ik niet alleen voor mezelf op te komen, maar ook voor algemene belangen. Er zijn nu zoveel bezuinigingen op voorzieningen, daar moeten we tegen in het geweer komen. Het vrijwilligerswerk dat ik doe is vervangend voor de sollicitatieplicht. Ik leer er veel van.'

‘WE STAAN ALS LASTIG TE BOEK’

Kim

wil graag werken

Kim (40) is de vrouw van Harry. Ze werkte in de ouderen- en thuiszorg totdat ze een burn-out kreeg. ‘Toen Harry werd afgekeurd, moest ik werken, het gezin draaiende houden, met twee pubers én voor m’n man zorgen na zijn operatie.’ Kim bleek bovendien een E.colibacterie onder de leden te hebben. De huisarts schreef voor dat ze thuis moest blijven, maar van de WSNP moest ze doorwerken. ‘Ik werkte me een slag in de rondte, totdat ik in 2011 op staande voet werd ontslagen, met anderhalve maand loon. Ik voldeed niet meer aan de eisen die

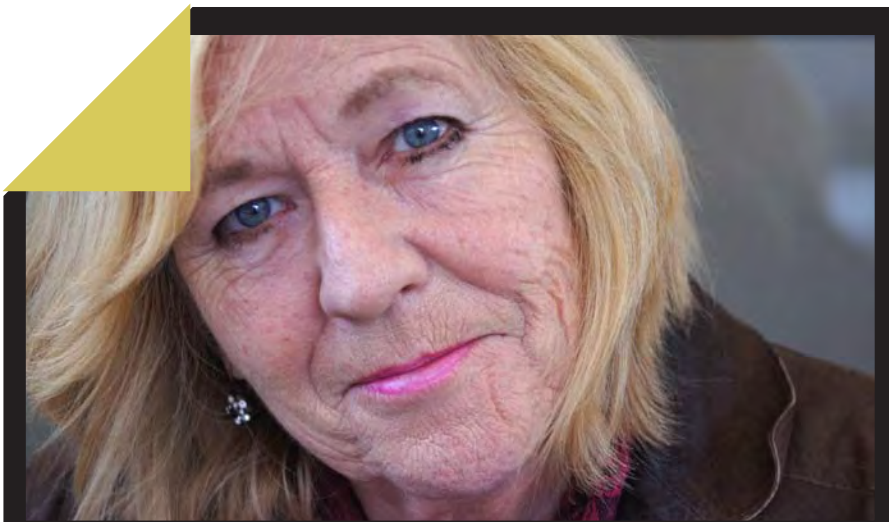
aan verzorgenden worden gesteld.’ Omdat Kim en Harry nog onder de WSNP-regeling vielen, deed de rechter uitspraak over wat er moest gebeuren. Kim werd ‘failliet’ verklaard. Het paar heeft sindsdien een bijstandsuitkering. Voordat het stel in de WSNP terechtkwam, volgde Kim een opleiding SPW 4, maar de vergoeding daarvan verviel tijdens de opleiding. ‘Ik wil graag werken. Ik heb een BIG-registratie en moet m’n vak blijven uitoefenen, anders vervalt die.’ Zij en Harry staan als ‘lastig’ te boek. ‘Ik denk omdat we zelf initiatief tonen.’

‘DAT SNAPPEN MENSEN NIET’

Trudy & Cees

moesten van de bank stoppen met hun bedrijf

‘Als kleine kweker zijn je kosten erg hoog. Grote kwekers kopen energie grootschalig en goedkoper in, dat kunnen wij niet’, vertellen Trudy en Cees (allebei 60). ‘Wat ons echter nekte, zijn de kosten die overheid en veiling opleggen. Je betaalt als klein bedrijf dezelfde veiling- en milieukosten als de grote.’ Daar kwam bij dat de bank risicorente vraagt als het minder gaat. ‘2,5% boven de marktrente. Ik had meer coulance van de bank willen zien.’ Op aandringen van de bank is het echtpaar met het bedrijf gestopt. ‘Ik had geen betalingsachterstand, maar kreeg de jaarbegroting niet rond.’ Cees en Trudy zijn niet failliet, maar moeten huis (‘Ik heb het nog zelf gemetseld’) en bedrijf verkopen, omdat de bank het geleende geld, plus dubbele rente dus, teruggeist. ‘Ik denk niet dat er na verkoop nog geld overblijft. We leven nu van de IOAZ, €1250 voor ons samen.’ Cees doet vrijwilligerswerk als drager van overledenen. Trudy werkt in een bejaardencentrum. Haar inkomsten worden voor 100% afgetrokken van de uitkering. Cees: ‘Ik heb, als kind uit een gezin met veertien kinderen, waar armoede troef was, altijd hard gewerkt. Ik ben in m’n hele even niet vaker weg geweest dan één week per jaar. In die week kwam je nog een dag terug om te spuiten tegen onkruid en om water te geven. Dan ben je 60 en krijg je te horen dat het van de uitkering aftrekken van de inkomsten van Trudy ‘een kwestie van mentaliteit’ is. Ik was er bloedlink over!’ Cees praat niet graag over de teloorgang van z’n bedrijf. ‘Je kunt niet overbrengen, dat je je als zelfstandige je hele leven hebt afgebeeld en dat het niet lukt te overleven. Dat snappen mensen niet. Ik ga niet jankend aan tafel zitten. Je moet een positieve insteek hebben. Het leven is zo kort... Ons bedrijf was ons pensioen, dat is nu weg.’

NIET ALLEEN EEN GELDKWESTIE

Anja

belangenbehartigster

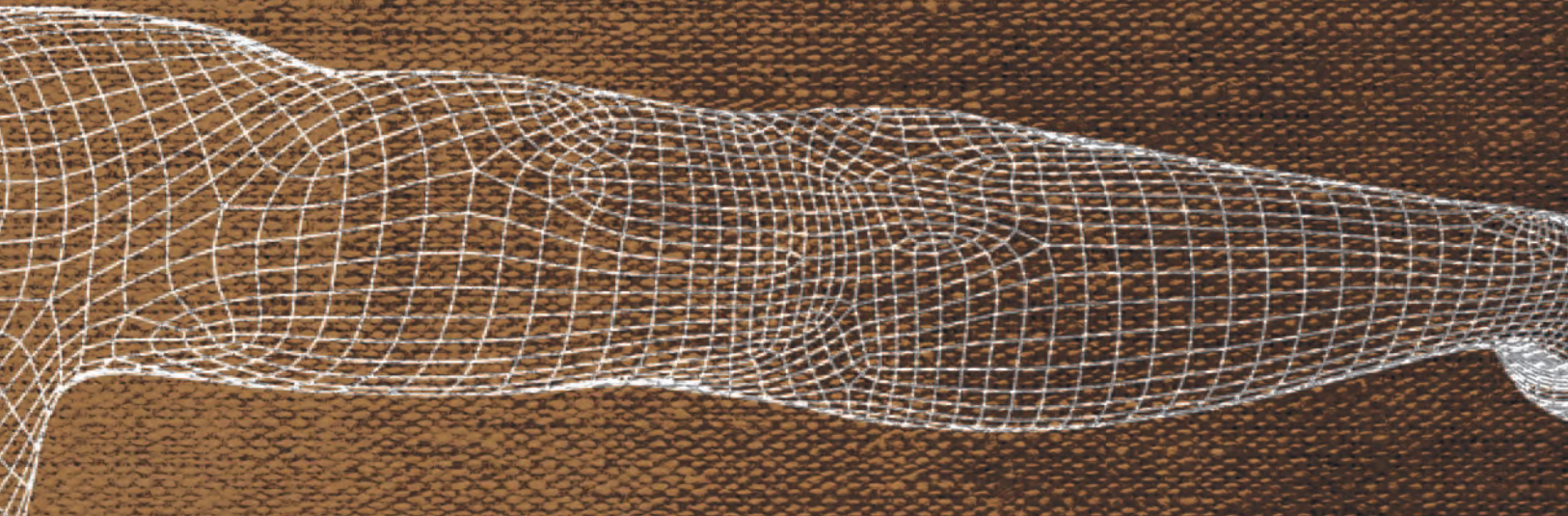
Door een ernstig autogeluk kwam Anja (62) in de ziektewet en daarna in de WAO. Die pakte te laag uit, omdat haar werkgever te weinig premie had afgedragen. Ze heeft nu een uitkering van €871 per maand, aangevuld met zorgtoeslag en huursubsidie. Haar huis werd gedwongen geveild, waaraan ze een enorme restschuld overhield. Jaren zat ze in de schuldhulpverlening, maar is daar nu gelukkig vanaf. Armoede is voor haar niet alleen een geldkwestie. ‘Wat ik mis zijn de intellectuele uitdaging en de persoonlijke contacten die ik als werkende had. Ook de humor op de werkplek mis ik. Ik ervaar de situatie waarin ik on-

gevraagd en ongewenst terecht ben gekomen soms als uitzichtloos.’ Om de stem te laten horen van uitkeringsgerechtigden, richtte Anja in 2005 de Belangenvereniging voor Uitkeringsgerechtigden (BVVU) op. ‘Een van de acties van onze vereniging is het beschikbaar stellen van een doos vol energiebesparende artikelen voor de grote groep uitkeringsgerechtigden, de Maxidoos. Daarin zitten gas-, water- en stroombesparende producten, die in iedere woning te installeren zijn. Juist mensen met een laag inkomen wonen vaak in slecht geïsoleerde woningen, zij stoken voor buiten!’

DE RUGGENGRAAT VAN ARM NEDERLAND

Kun je arm zijn met een breedbeeld tv? Het antwoord is: Ja, dat kan. Is een huisdier een bewijs dat je niet arm bent? Nee, niet per se. Armoede is vaak een combinatie van geld- en andere problemen

Tot december 2013 interviewde Qracht 500 140 mensen over armoede, in het hele land. Wie zijn zij, wat doen zij en wat vinden zij?

Mensen die in armoede leven zijn met velen. Eind 2013 gaat het officieel om bijna 1,2 miljoen inwoners. Qracht 500 sprak met 140 van hen. Achter of naast hen staan 186 partners, kinderen of andere huisgenoten met wie zij hun huishouden en armoede delen of deelden.

De geportretteerden in Qracht 500 hebben zeer uiteenlopende achtergronden. Zij zijn werkloos, werkzoekend of werkend, chronisch ziek, hebben/hadden een eigen bedrijf of zijn failliet gegaan, verslaafd, depressief, gescheiden, gedetineerd geweest, stateloos of niet legaal in Nederland, dakloos of een combinatie daarvan. Zij hebben geen opdrachten meer, er zijn schulden of persoonlijke problemen. Zij maakten verkeerde keuzes of hebben pech; tien geïnterviewden hebben te maken (gehad) met huiselijk geweld, een ongeneeslijke ziekte of verloren een kind. Zij hebben ook moed, doorzettingsvermogen, trots, humor, vindingrijkheid, vitaliteit en veerkracht. Anja is bijvoorbeeld voorzichtig gelukkig na een leven vol beschadiging. Karel kelderde van hoog bij De Nederlandsche Bank naar een leven als paria; hij is terug in het midden en zoekt werk. Het hele bezit van Amar past in de kontzak van zijn broek. Maar hij komt elke week zijn schoenen poetsen bij de inloop voor dak- en thuislozen. De mensen in Qracht 500 zijn arm en waardig.

Wanneer ben je arm? Arm in Nederland is een inkomen tussen 40 en 1000 euro per maand voor alleenstaanden

of tussen 160 en 1850 euro voor gezinnen met twee of meer kinderen. De armsten in Qracht 500 zijn mensen die niet legaal of geregistreerd zijn. De rijksten zijn degenen die zich rijk voelen met het leven zelf en de sociale stijgers, de mensen die de armoede voorbij zijn. Het merendeel zit hier tussenin.

Armoede is allereerst financiële sores. Berel zou graag naar de tandarts gaan met het gat in zijn kies, maar kan tandzorg niet betalen. De uitkering van Astrid gaat bijna helemaal op aan vaste lasten. Caroline's voornaamste zorg is dat ze geen reserves heeft voor extra of onverwachte uitgaven. Het begint haar kinderen op te vallen dat ze arm zijn. 'Ze mopperen als ze geen nieuwe kleren krijgen. Als ze een tweedehands mobiel of pc krijgen, hoop ik dat die het blijven doen.' Bij Akke staat de kachel in de winter op 17°. 'Je doet een extra trui aan.' Voor Kelly is armoede 'dat ik de kapotte fiets van m'n schoolgaande dochter niet meer kan laten repareren'. Er is zichtbare armoede (geen vloerbedekking, kale peertjes aan het plafond) en onzichtbare.

Kun je arm zijn met een breedbeeld tv? Het antwoord is Ja, dat kan. Is een huisdier een bewijs dat je niet arm bent? Nee, niet per se. Armoede is vaak een combinatie van geld- en andere problemen. Stress vanwege bestaansonzekerheid, niet weten of je genoeg te eten kunt kopen, of je morgen je huis of je baan nog hebt,

of je uit de schulden kunt komen en of je als chronisch zieke jezelf nog kunt redden als de thuiszorg niet meer komt. Of angst voor Jeugdzorg, die je kinderen (vanuit de kinderen gezien: je ouders) bij je weg kan halen als je in een caravan woont. Het dunne laagje tussen gewaardeerd worden, succes hebben en een loser zijn. Het er niet meer bijhoren, sociaal geïsoleerd zijn.

Armoede kan iedereen

overkomen De politieke partij die bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2012 de grootste van Nederland werd, de VVD, plaatste tijdens de verkiezingscampagne grote billboards langs de weg met de tekst *Handen uit de mouwen in plaats van hand ophouden*. Doorgaans wordt met een dergelijke oneliner op uitkeringsgerechtigden gedoeld. Hoe scoren de verhalen in *Qracht 500* op deze stereotypering of op een variant als *'teren op de zak van hardwerkend Nederland'*?

In *Qracht 500* doen mensen hun verhaal

over armoede die tot voor kort een baan, bedrijf of kapitaal hadden. Een voormalig administratief medewerker, commercieel verkoper, laborant, hypotheekadviseur, loodgieter, politiemans en interieurbouwer. Eenpersoonsbedrijven, zelfstandigen en mensen met een groot bedrijf. Vrouwen met kinderen die na scheiding of verlies van werk en inkomen niet economisch zelfstandig zijn en mannen die na scheiding of verlies van werk en inkomen niet zorgzelfstandig zijn.

Sigrid, Annie, Leo, Mirjam, Teuston, Trudie en Cees en vele anderen werkten vrijwel hun hele leven. Zij zorgden voor zichzelf maar zitten nu om verschillende redenen helemaal aan de grond. Tot hun verbazing krijgen zij soms te maken met uitvoerders van sociale zekerheidswetten die uitgaan van misbruik, tot het tegendeel is bewezen. Mirjam: *'Komt zo'n man kijken of mijn koelkast wel echt stuk is.'*

Cor krijgt eten van de voedselbank en wordt beoordeeld als iemand *'die z'n klauw ophoudt'*. *'Zeeuwen kijken je erop aan, er wordt over ons gepraat,'* zegt hij. En dat na jaren *'keihard werken'* als elektrotechnicus en een moeilijke privé situatie. *'Ik heb veel overgewerkt voor de baas en op grote hoogte, terwijl ik dat eng vond. Ik heb hard geknokt in het leven en moeite gedaan. Daar mag best waardering tegenover staan.'*

John, Carla, Mirella, Betsie, Ronald en vele anderen in *Qracht 500* zijn evenmin passief. Zij zoeken werk; de meesten een gewone baan, anderen aangepast werk vanwege een arbeidsbeperking. Activeren hoeft niet. Zij staan klaar en kunnen zo beginnen. Liever gister dan vandaag. Zij niet te beroerd, te ziek, te illegaal, te oud, te jong, te laag of te hoog opgeleid om te werken. Mensen die met hun baan of bedrijf heel rijk werden en die rijkdom verloren, krijgen niets in hun hand. Zij gelden als vermogend, ook als hun vermogen in (onverkoopbare) stenen zit.

(G)een baan Veel mensen die onder de armoedegrens leven kunnen geen baan krijgen, ook niet na vele, soms honderden, sollicitaties. Als ze een uitkering ontvangen, hebben zij desondanks sollicitatie- en/of participatieplicht. Werkgevers hebben die participatieplicht niet. Anders had Ellen betaald werk. Zij zit al 32 jaar in de bijstand en wil niets liever dan een reguliere baan. Ellen is geboren met een ernstige gehoorbeperking (*'Zonder gehoorapparaat ben ik doof.'*) en een actieve burger. Ze kan op veel plekken als vrijwilliger in de zorg aan de slag, maar nooit betaald. Noodgedwongen heeft ze meerdere onbezoldigde *'baantjes'*. De van oorsprong Poolse Barbara is al 26 jaar in tijdelijke dienst in Nederland. Ze ging erg aan zichzelf twifelen, omdat ze nooit een vast contract kreeg. Nu zit ze ziek thuis.

Er zijn enkele positieve uitzonderingen op dit verhaal. John werkte zich uit de schulden, dakloosheid en andere ellende en heeft een vaste baan. John kon in 2013 zelfs zijn huurwoning kopen en is *'van een kwartje een euro'* geworden, zegt hij. Oud-ondernemer Hans raakte door het verlies van z'n bedrijf, huwelijk, inkomen en huis *'behoorlijk van de kop'*. Vijf jaar was hij ziek. Hij, opgegroeid in een gereformeerd gezin waar gold dat wie niet werkt niet eet,

Nieuw beleid nodig door deeleconomie

De activiteiten die uitkeringsgerechtigden op eigen kracht ondernemen en de projecten die zij opzetten, zijn deel van wat de *sharing economy* is gaan heten. De *doe-het-zelf* bedrijvigheid maakt nieuwe afspraken nodig over *'omzet'*-belasting, werken naast een uitkering en de economische betekenis van zelfredzaamheid. Stel: mensen die in armoede leven en moeten rondkomen van €40,- leefgeld per week, zijn goed in staat dat aan te vullen. Helemaal zichzelf bedruipen kunnen ze niet, een financiële steun in de rug blijft nodig. Het moet echter niet zo zijn dat mensen die braaf hun eigen verantwoor-

delijkheid nemen en op eigen wijze participeren, opeens *'fraudeurs'* of *'zwartwerkers'* blijken te zijn. Ontwikkelingsorganisatie Cordaid timmert in Nederland aan de weg met armoedebestrijding door *'scharrelondernemerschap'*. Mensen met een uitkering en/of beperking kunnen met de steun van Cordaid kleine bedrijven en coöperatieven opzetten. Bestaat *'scharrelen'* niet al lang? Waar ligt de grens tussen het door publiek en politiek bejubelde *'op eigen kracht'* werken, het *doe-het-zelf* van de creatieve klasse en het bijplussen als *snorder*, *thuiskeeper* of *behanger*?

Werk delen

wist zichzelf door plichtsbesef 'uit het moeras te trekken'. Ook hij heeft een vaste baan.

Eigen kracht en grenzen aan zelfredzaamheid

Frank, Erna, Jaap, Annet, Mieke en veel andere geïnterviewden wachtten niet af tot ze een reguliere baan kunnen bemachtigen. Zij gingen zelf aan de slag, met of zonder zetje van uitvoerende uitkerings/hulpinstanties. Zij werken bij het Prachthuis, de voedselbank, verkopen de daklozenkrant en doen vrijwilligerswerk; ze klussen in de bouw of op de scheepswerf, zetten een sociale marktplaats op waar mensen elkaar helpen met gesloten beurs en verzorgen buurtlunches voor mensen met lage inkomens. De een als tegenprestatie voor de uitkering, de ander naast of zonder uitkering.

Vanuit eigen kracht activiteiten ondernemen, betekent niet altijd dat mensen 100% zelfredzaam zijn. Een verstandelijke of lichamelijke beperking, ernstige psychische of persoonlijke problematiek maken aanvullende ondersteuning noodzakelijk. Bij de een in de vorm van een (deel)uitkering, bij de ander in de vorm van hulp bij de administratie of aangepast werk. Johan (32) is gescheiden, zijn twee kinderen mag hij niet zien. Hij is opgeleid als kok en had verschillende baantjes, maar ook schulden en psychische problemen. Daarvoor was hij kort opgenomen. Hij heeft zijn emoties niet altijd onder controle. Op dit moment werkt hij via Almelo Doe(t) Mee als vrijwilliger in de moestuin van de voedselbank. Johan wil graag contact met zijn kinderen en een stabiele financiële ondergrond. Manuel (37) heeft een Wajong-uitkering en is cliënt bij Pameijer maatschappelijke dienstverlening. Nu werkt hij voor werkproject Klus & Werk in Rotterdam, vroeger was hij bijrijder. Hij en zijn vriendin leven van €60,- leefgeld per week. Zij hebben beiden twee kinderen uit een eerdere relatie, die niet bij hen wonen. Binnenkort krijgen zij samen een kind. Manuel wil zich 'terugvechten in de maatschappij'. Helemaal op eigen kracht gaan John en

Over sharing economy gesproken: waarom delen we alleen woningen, auto's, diensten of gereedschap en geen banen? Volgens het CBS heeft 13% van de werknemers burn-out-klachten, dat zijn 900.000 personen. Vier op de tien werknemers hebben te maken met hoge werkdruk. Gaat het om tijdsdruk, bijvoorbeeld door de combinatie van arbeid met ouderschap en (mantel)zorg, dan zou zelfs driekwart van de werknemers overbelast zijn in Nederland. Van overwerk zijn geen cijfers bekend, maar ook overuren kunnen een signaal zijn dat werknemers te zwaar zijn belast.

Aan de arme kant van Nederland zijn vele duizenden mensen naarstig op zoek naar werk, onder andere mensen die in Qracht 500 hun verhaal doen. Een fulltime baan kan om redenen van gezondheid of andere problematiek voor hen te hoog gegrepen zijn. Het delen van werk levert mogelijk een win/win/win situatie op. Betaald werk voor mensen die nu aan de kant staan, al dan niet in combinatie met een deeluitkering; regulier werk dat binnen werktijd gedaan kan worden en afname van kosten voor ziekteverzuim, Ziektewet en arbeidsongeschiktheid.

Wat de een te veel heeft en de ander te weinig, dat deel je gewoon.

Manuel het niet redden. Ondersteuning is nodig, ook om te voorkomen dat hun kinderen evenmin economisch en zorgzelfstandig worden.

Boudewijn, Erwin, John Ras en Charley verdienen ooit geld als water. Door verlies van werk, scheiding en ziekte vielen zij in een diep gat. Zij kwamen terecht in het circuit van daklozen en verslaafden. Liesbeth, Astrid en Marieke zijn na hun scheiding en door gezondheidsproblemen langdurig afhankelijk van bijstand. Ook jonge mensen zijn in de praktijk niet altijd volledig economisch en zorgzelfstandig. Sommige mensen kunnen hun kracht slecht inzetten, omdat zij niet legaal in Nederland zijn of in een gewelddadige of onderdrukkende situatie leven.

Positief Hoe meedogenloos maatregelen als huisuitzetting ook zijn, de overgrote meerderheid van de mensen in Qracht 500 die onder de armoedegrens leven, zijn optimistisch en positief. Zij redden hun rug. Davied heeft geen verblijfsvergunning, maar werkt 'altijd'. Hij wil zich 'graag nuttig maken'. Caroline heeft veel meegemaakt maar wil een 'positief verhaal vertellen' en ook Niels steekt graag de handen uit de mouwen. 'Ik geef niets om geld,' zegt hij, 'familie en vrienden vind ik belangrijker. En iets voor mensen doen.' Leonie schreef een boek over 'lekker leven met weinig geld' en hoopt dat kwetsbare mensen met een laag inkomen 'actiever en positiever' worden van haar verhaal. Aan hen en vele anderen dankt Qracht 500 haar naam. ~

Qracht 500 portretteerde tot december 2013 140 mensen die onder de armoedegrens leven. Met deze 'tussenstand' hebben we dit eenmalige magazine gemaakt. Op www.qracht500.nl gaan we door. Wilt u meedoen of kent u iemand die zijn of haar verhaal over armoede wil doen, neem dan contact op met Annemiek Onstenk, m: 06 13602817 of aonstenk@xs4all.nl.

‘NOG GEEN 50 CENT OM NAAR DE WC TE GAAN’

Armoede, dat is iets voor mensen onderaan de maatschappelijke ladder. Dat overkomt mij niet, denk je als je een goede baan hebt. Totdat je zelf beneden aan de trap ligt. Karel Honselaar doet zijn verhaal.

Karel Honselaar, 'een arbeidersjongen', zoals hij zegt, werkte 21 jaar bij De Nederlandsche Bank (DNB). Hij begon in 1976 als administratief medewerker op de afdeling Buitenland, op de eerste verdieping van het Amsterdamse bankgebouw. Hij klom geleidelijk op tot sectorleider, met z'n bureau op de elfde verdieping. Zijn afdeling beheerde de deviezenreserves van de Nederlandse staat ter waarde van vijf miljard dollar. Karel Honselaar verdiende goed. Voor de vrijstaande boerderij die hij in Lelystad liet bouwen, kreeg hij 'een mooie lening bij de DNB'. Hij was gelukkig met z'n vrouw en twee kinderen, maar ook 'getrouwd' met zijn baan.

Managersziekte Door de voorbereidingen voor de Europese Centrale Bank verdwenen taken van de DNB, waaronder die van Honselaar. Hij kreeg een traject aangeboden dat zou leiden tot een nieuwe functie. Ondertussen moest hij werkzaamheden van een lager niveau doen. Dat was een teleurstelling die hij moeilijk kon verteren. Honselaar kreeg gezondheidsklachten. 'Ik zat soms te huilen en kreeg pijn op de borst, maar negeerde de signalen. Nu zou je dat de 'managersziekte' noemen. De gezonde stress, die me zover in de organisatie had gebracht, veranderde in ziekmakende stress.' Hij kwam achtereenvolgens in de Ziektewet, de WAO, keerde terug bij DNB en werd uiteindelijk ontslagen, in 1997. Hoewel z'n vrouw méér ging werken en verdienen, betekende zijn ontslag dat ze hun droomhuis in Lelystad moesten verkopen. Honselaar kwam niet meer aan het werk en herstelde evenmin, integendeel. Het ging steeds slechter. 'Mijn moeder en broer, beide psychiatrisch patiënt, m'n broer ook hartpatiënt, zijn op jonge leeftijd overleden. Ik vreesde dat mij hetzelfde zou overkomen.' Angst en ook grootheidswanen, die later tot z'n ziektebeeld bleken te horen, kregen hem in de greep. Hij schreef de koningin en premier Kok over het onrecht dat hem was aangedaan. 'Artsen stelden vast dat ik manische kenmerken had, maar ik liet me alleen voor fysieke klachten behandelen, ik wilde er niet aan,' zegt Karel Honselaar. Hij werd weer arbeidsgeschiedt verklaard, kreeg geen WAO meer noch WW of bijstand. Z'n huwelijk kon op den duur de last van de ontstane situatie niet dragen en werd op verzoek van z'n vrouw ontbonden. Honselaar herinnert zich de pijn nog als de dag van gister. 'Afschuwelijk, m'n gezin naar de knoppen.' Hij hielp z'n ex en kinderen na de verkoop van de boerderij aan een nieuwe woning. 'Je laat je gezin na 30 jaar niet vallen. Ik wilde het beste voor m'n dochters.' Zelf raakte Honselaar verder in het slop. 'Geestelijk liep ik volkomen vast.'

'Ik zat soms te huilen en kreeg pijn op de borst, maar negeerde de signalen. Nu zou je dat de managersziekte noemen'

Paria Na zijn scheiding woonde Honselaar in een klein huisje in Lelystad, in een wijk waar hij niet paste, 'een aso wijk' zegt hij. 'Het straatjochie van vroeger werd gezien als de fatsoensrakker van De Nederlandsche Bank. Ik liep daar in een net pak, had geen geld voor nieuwe kleding.' Hij verliet die wijk en zwierf langs verschillende gemeenten. 'Ik kreeg geen woning en geen bijstandsuitkering omdat ik niet stond ingeschreven. Op een gegeven moment had ik nog geen 50 cent om naar de wc te gaan.' Hij zat in de daklozenopvang en is opgenomen geweest in Ggz-instellingen in Ermelo, Almere en Lelystad. Steeds stond hij na drie maanden weer op straat, zonder rust te vinden. De confrontatie met ernstig zieke patiënten in de Ggz-ziekenhuizen, bezorgden hem angstige flashbacks over z'n kinderjaren. Demonen zaten hem op de hielen. Hij was verward, zat veel in de trein, sliep in parken, op Schiphol, bij kennissen en verre familie, in de nachtopvang voor daklozen en in crisiscentra. Tot hij terecht kwam in het Amsterdamse psychiatrisch ziekenhuis waar ook zijn moeder vaak was opgenomen. Daar stelde een psychiater een diagnose waar passende en langdurige behandeling op volgde. 'Ik was schizoaffectief, (hypo) maan, met depressieve kenmerken en een narcistische persoonlijkheid,' zegt Honselaar zonder haperen.

Na lang verblijf in een zorginstelling, gevolgd door een sociaal pension, heeft Honselaar sinds 2009 weer een eigen woning. Hij vroeg het UWV om heropening van zijn WAO-dossier. 'Achteraf gezien was ik op het moment van ontslag in 1997 al arbeidsongeschikt, dat wil ik graag erkend zien.' Hij kreeg voor een deel gelijk en ontving met terugwerkende kracht een WAO-uitkering tot 2002.

Nu gaat het goed met hem; ook ziet hij z'n dochters weer. Honselaar wil zich graag uit de uitkering werken. 'Misschien kan ik als adviseur aan de slag, met mijn ruime economische, financiële, maatschappelijke en zorgervaringen?' Ook zou hij best weer bij DNB willen werken. ~

'ALS VRIJWILLIGER WILLEN ZE ME OVERAL HEBBEN'

Maria

werkzoekend

Jaren geleden woog ze 112 kilo. Dat is niet voor te stellen als je Maria Zanders (47) ziet. 'Ik hing op de bank en zat niet goed in m'n vel.' Pas later werd duidelijk dat ze in haar jeugd is misbruikt. Maria was twee keer getrouwd en heeft twee kinderen, van verschillende vaders. Nu is ze een alleenstaande ouder in de bijstand. Met haar oudste dochter heeft ze geen contact meer. Maria moet van de Sociale dienst aan de slag en ze wil dat zelf ook graag. Het gaat bergopwaarts met haar. Ze werkte eerst als schoonmaakster, maar ze liet zich omscholen tot sociaaljuridisch dienstverlener. Maria zoekt werk in die sector. Tot nu toe wordt ze alleen gevraagd om onbetaald werk te doen. 'Overal willen ze me hebben... als vrijwilliger.' Maria is actief in de armoedebeweging en zit in de cliëntenraad. 'Ik heb geen schulden en kan rondkomen van m'n uitkering, omdat ik me heb aangepast aan een kleine beurs. Ik ben veranderd van een bang vogeltje zonder eigen mening in een vrouw die zich aan het ontwikkelen is.' Het liefst zou ze een coöperatie oprichten om anderen te ondersteunen.

'DE ARMOEDE VOORBIJ'

Catelijne

volgt leer/werktraject

'Ze noemden me een Tokkie. Ik wil laten zien dat ik dat niet ben.' Hoewel Catelijne Bosman (38) nog steeds 'onder bewind' staat omdat ze schulden heeft, gaat het haar goed. Ze kreeg een ander huis, weg uit de buurt waar haar oudste zoon (13) het criminele pad op ging en een ander zontje dezelfde kant op dreigde te gaan. De oudste was enige tijd uit huis geplaatst en is weer terug. Ook met de andere kinderen gaat het goed. Catelijne werkte in de thuiszorg, maar raakte overspannen. Ze zat een periode zonder inkomen en kreeg huurschuld. Een kennis die haar financiële zaken zou regelen, lichtte haar op, waarna huisuitzetting dreigde. 'Toen wist ik het even niet meer.' Het gezin had maandenlang maar €80 leefgeld per week. Van de uitkeringsinstantie moet ze werk zoeken voor 36 uur per week. 'Drie uitzendbureaus zeiden geen werk als verzorgende voor me te hebben. Ik vind dat vreemd, want er zijn toch zoveel mensen nodig in de zorg?' Inmiddels zit Catelijne in een werk/leertraject, betaald via Flexpay. Het is tijdelijk, maar ze hoopt dat ze er kan blijven.

Roan wil dolgraag aan het werk. 'Dan heb ik wat meer inkomen en een normaler leven.' Hij gaat regelmatig naar het CWI en volgde een computercursus om op internet werk te zoeken. 'Maar ik ben 53, wie neemt me nog?'

'ONS LEVEN GAAT VERDER'

Karel & Magda

hun bedrijf ging failliet

Tweeënhalf jaar geleden viel de bijl voor het bedrijf, dat Karel en Magda (63 en 62) runden met twee zoons. Omdat pas een deel van het bedrijf is verkocht, kunnen zij niet beginnen met het aflossen van hun schulden. Karel: 'Alles wordt stopgezet, ook je telefoonabonnement. Zolang je geregistreerd staat bij Bureau Kredietregistratie kun je geen nieuw abonnement afsluiten. Ook kun je als je failliet bent niet meer pinnen.' De bedrijfswoning moesten ze uit. De gemeente vond dat ze wel bij familie konden wonen. Privé hebben Karel en Magda geen schulden. Ze leven van een bijstandsuitkering. Als ze eindelijk de

bedrijfsschulden kunnen afbetalen, gaat er €50 per maand van de uitkering naar schuldaflossing. 'Dan wordt het minder. Maar we leven heel zuinig en eten uit onze moestuin. We hebben een grote familie die ons helpt.' Via het uitzendbureau waar het bedrijf tot voor kort personeel betrok, werkt Karel nu gemiddeld tien uur per week op payroll basis. Zijn inkomsten gaan van de uitkering af. Karel: 'Zo blijf je mensen zien. Je moet niet thuis gaan zitten wachten. Je kunt boos worden op hoe het gegaan is, maar ons leven gaat verder. We genieten ervan opa en oma te zijn, we hebben onze hobby's en we zijn niet ziek.'

‘EEN EIGEN ZAAK OPENEN’

Edmond

was stoffeerder maar zit nu in de schuldsanering

Edmond Rosario Meulens (54) zit in de schuldsanering. ‘Mijn inkomen is €45 per week. Een deel van m’n schuld is kwijtgescholden, de rest moet ik aflossen. Wel heb ik altijd mijn huur betaald en ben ik verzekerd voor ziektekosten.’ Edmond gokte en was verslaafd aan alcohol en drugs. Met hulp is hij van die verslavingen afgekomen en hij werkt er hard aan om niet terug te vallen. ‘Gemakkelijk is het niet, maar het kan. Ik wil graag een betere toekomst. Ik ben van m’n pad afgeraakt en wil mezelf weer een kans geven.’ Edmond was

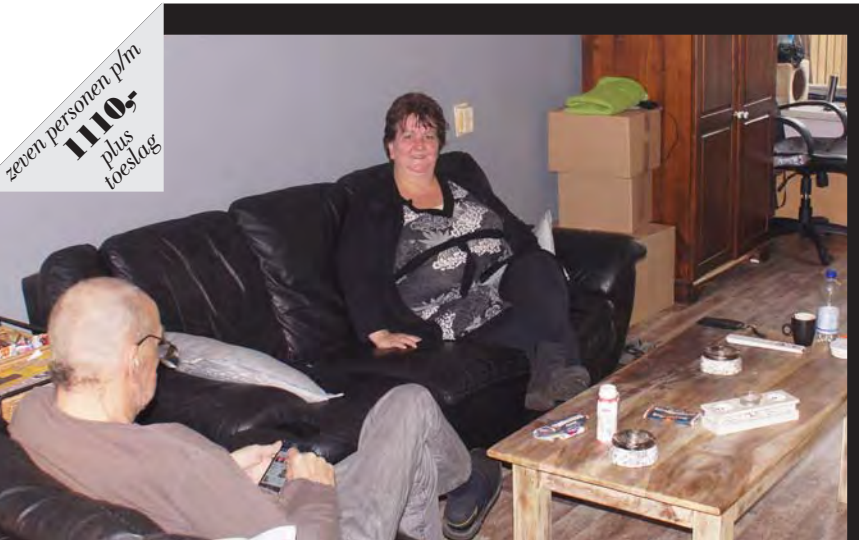
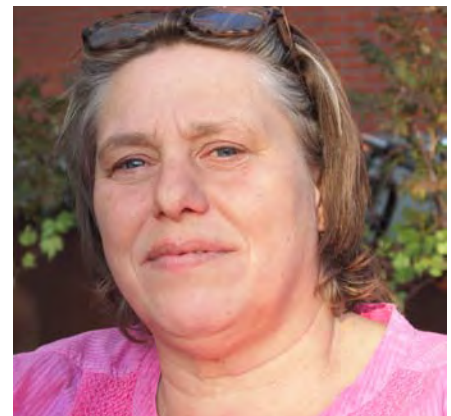
dertig jaar lang stoffeerder van beroep. Totdat hij ‘gekke dingen’ ging doen en werd ontslagen. ‘Een baan vind ik niet makkelijk. Bedrijven vinden je al snel te oud en te duur. Nu probeer ik anderen te helpen hun dromen en verlangens te vervullen, net zoals mensen dat bij mij hebben gedaan. In de toekomst zou ik graag voor mezelf willen beginnen. Ik heb thuis een naaimachine en houd me, als ik me eenzaam voel, bezig met het maken van leren tassen. Daarvoor gebruik ik oud materiaal. Een eigen zaak in stofferen openen, dat is echt een droom.’

‘HET ABSOLUTE MINIMUM’

Gabbi

vangt gevluchte vrouwen op

Gabbi Wierenga (54) is de vrouw achter Stichting Vesta in Den Bosch, die opvang biedt aan gevluchte vrouwen met hun kinderen, de meeste uitgeprocedeerd. Dat doet ze al bijna dertig jaar. Gabbi onderhoudt hen, voert procedures en bemiddelt naar medische hulp. Ook staat ze veel voormalige bewoners van Vesta bij. ‘Ik heb zelf het absolute minimum en zoek elke dag oplossingen voor voldoende eten, drinken en andere benodigdheden voor iedereen.’ Een weldoener betaalt de huur van de woningen, brood (van de vorige dag) wordt gebracht door La Place en voor medische zorg klopt ze aan bij het ziekenhuis. Sommige vrouwen krijgt eten van de voedselbank. Stichting Vesta krijgt bovendien giften, maar die zijn niet kostendekkend. In het achterhuis is geen gas en elektra, daar is geen geld voor. Vanwege betalingsachterstanden kwamen er geregeld deurwaarders aan huis. Daarom verkocht Gabbi alles wat ze had. Voor een baan heeft ze geen tijd, op overheidssteun geen recht. Hulporganisaties en politiemensen uit het hele land weten haar te vinden als onderdak voor vluchtelingen nodig is, een vergoeding krijgt ze niet. Bron van inkomsten is de verkoop van verzamelde spullen, ingekochte sieraden, antiek en kunstvoorwerpen.

zeven personen p/m
1110-
plus
toeslag

‘FINANCIËEL SCHOON SCHIP MAKEN’

Leonie

schreef het boek Leef makkelijk met weinig geld

De armoede begon na de geboorte van de drieling (nu 11), toen Ad zijn baan verloor. Leonie van Baast (50) had twee kinderen uit een eerdere relatie. Ad is ongeneeslijk ziek. Het gezin leeft van zijn ziekte-uitkering van €1110 per maand, plus zorgtoeslag. Ad kreeg een gouden handdruk, maar die was snel op met vijf kinderen. Op een gegeven moment hadden ze veel schulden. ‘De schuldhulpverlening werd een ramp’, vertelt Leonie. ‘Na vier maanden stonden we alleen nog maar ingeschreven. We moesten ons richten op één schuld en die afbetalen. Maar ik wilde

alle schulden afbetalen; toen werd de schuldhulpverlener kwaad.’ Leonie zocht op internet naar manieren om de financiële problemen zelf de baas te worden. Ze schreef er een boek over met veel tips, Leef makkelijk met weinig geld. ‘Om financieel schoon schip te maken, moet je eerst je zaken op orde hebben. Mensen die diep in de problemen en de armoede zitten, zijn vaak kwetsbaar, weten niet wat ze moeten doen of raken depressief. Het is belangrijk dat te overwinnen. Met m’n boek hoop ik te bereiken dat mensen in de armoede actiever en positiever worden.’

'VOOR M'N EERGEVOEL'

Wim & Claudia

zitten in schuldsanering

Nog ruim anderhalf jaar op een houtje bijten en dan zijn Wim (45) en Claudia (41) verlost van €40.000 schuld. De schulden ontstonden jaren geleden door het aangaan van leningen en slecht kunnen omgaan met geld. Nu leven ze, met hun zoon Jamie (10), met z'n drieën van €100 per week. Claudia: 'Het gaat goed. We hoeven geen honger te lijden. Maar we kunnen niks extra's doen.' Wim: 'Het duurde lang voordat de gemeente ons schuldsaneringstraject had opgestart en het kostte veel moeite om het papierwerk in orde te krijgen. We hadden totaal geen overzicht.' Het stel was korte tijd uit elkaar, maar is weer samen. Wim werk fulltime als nachtwacht. 'Ik ben blij met de WSNP, maar wil eigenlijk het volledige bedrag sparen en terugbetalen, gewoon voor m'n eergevoel.' Claudia werkt drie dagen per week in de gehandicaptenzorg.

'ZIELIG DOEN HELPT NIET'

Hans

is coördinator in de geestelijke gezondheidszorg

Na de scheiding woonde Hans (53) boven z'n bedrijf. Toen hij failliet ging, moest hij daar uit en hij zwierf maanden rond. Hans ervoer de periode zonder werk, inkomen en huisvesting als 'een marteling'. Hij schreef zich in bij het arbeidsbureau, kreeg 90% van de bijstand en later ook een flatje toegewezen. Geld had hij niet, maar er kwamen wel steeds deurwaarders langs. Na een tijdje was hij 'keikapot'. Diagnose: depressie en angststoornis. 'Ik was vijf jaar erg ziek. Maar als je je eigen kracht en verantwoordelijkheidsbesef aanspreekt, dan kun je er bovenop komen.' Hans vond weer een baan maar verloos die door de crisis. Nu werkt hij als coördinator in de geestelijke gezondheidszorg. Door alles wat hij meemaakte, vervult hij een voorbeeldrol voor cliënten. 'Het helpt niet als je zielig doet. De ontwikkeling die ik doormaakte, is ook voor anderen mogelijk.'

1.197 miljoen

mensen hadden in 2012 een inkomen onder het bedrag dat minimaal nodig is voor voedsel, kleding, wonen en sociale participatie, volgens het SCP. Dat is 7,6 procent van de bevolking. Het SCP kijkt vooral naar armoede van individuele personen.

WEER EENS OP VAKANTIE

Sonja

kunstenaar

Het meest mist Sonja (66) de mogelijkheid om van kunst en cultuur te genieten. Ze is van oorsprong beeldend kunstenaar. Vijftien jaar geleden scheidden zij en haar man. Ze hadden samen een café-restaurant dat in die tijd failliet ging. 'Ik was meewerkend partner en had toen we uit elkaar gingen niets om van te leven. Van mijn ex kreeg ik niets, ook niet voor onze dochter.' Ze kwam in de bijstand. 'Er was geen inkomensregeling voor kunstenaars en ik had geen geld om materialen te kopen om te schilderen.' Er ontstonden schulden, ze werd failliet verklaard en uit haar huis gezet. In de loop van de jaren had ze verschillende kleine baantjes, maar ze kwam als kunstenaar nooit meer aan de bak. Nu heeft ze AOW en toeslagen, maar ook vaste lasten die steeds omhoog gaan. Zo betaalt ze jaarlijks het hele eigen risico voor de gezondheidszorg, 'onder andere in verband met kanker'. Vorig jaar is ze samen met een vriendin weer eens op vakantie geweest. 'Voor het eerst sinds zeventien jaar, heerlijk!' Wat de kunst betreft: Sonja tekent nog regelmatig, met potlood. 'Dat kan zonder veel geld.'

leefgeld per dag
7,5

'WE WASSEN OP DE HAND'

Mostafa

leeft van AOW

Mostafa Aboustif (66) woont 34 jaar in Amsterdam. Vroeger werkte hij als regisseur, later, in Nederland, werd hij actief in de Marokkaanse arbeidersbeweging. Een zware depressie zette hem langdurig op non-actief.

Nu leeft hij van een AOW-uitkering voor een alleenstaande, €968 per maand, met z'n twee volwassen kinderen. 'Zij wonen bij me in. De huur is bijna €600. Na het betalen van gas en elektra en dergelijke hebben we nog ongeveer €7 per dag over voor ons drieën. En de boodschappen worden steeds duurder. M'n dochter krijgt een studiebeurs, maar omdat ze mode doet en vaak schoenen en kleren koopt, is dat geld snel op. De premies voor de zorgverzekering kan ik niet betalen. Ik heb ongeveer €4000 schuld. De wasmachine is kapot, repareren kan niet meer. We wassen op de hand.

Onze douche is zwart uitgeslagen, maar het opknappen valt niet onder de servicekosten. Als de kinderen er niet zo tegen waren, zou ik m'n tv-aansluiting opzeggen.

Mark Rutte, die zo'n plezier heeft in alles, weet niet wat armoede is. Laat hem maar eens bij mij komen om te zien hoe ik leef.'

VIJF EURO VOOR HUTSPOT

Marian

breit sjaals

Marian (67) heeft als alleenstaande AOW'er ruim €1000 per maand en houdt daarvan €245 leefgeld over. 'Ik weet wat armoede is. Twee jaar lang had ik eten van de voedselbank. Na het overlijden van m'n man in 2007 was ik erg in de war. Hij deed altijd de financiën.' Ze raakte in de schulden en kreeg een bewindvoerder. Dat is achter de rug. Wel moet ze nog een lening bij de Kredietbank terugbetalen, vandaar het budgetbeheer. Ander goed nieuws is dat ze, toen haar schulden waren afgelost, weer contact kreeg met haar kinderen. 'Ze zijn opgevoed in pleeggezinnen. Ik kon om psychische redenen niet voor hen zorgen. Ik probeerde twee keer een einde aan m'n leven te maken. Ik had geen leuke jeugd. Van m'n eerste man was ik al snel gescheiden, met m'n tweede man was ik 27 jaar samen.' Marian komt geregeld in de Pauluskerk. 'Eerst was er iedere woensdag schrijverscafé. Dan maakten we gedichten en kregen daar vijf euro voor. Dan kon ik een broodje of hutspot kopen.' Sinds 2009 is ze er zelf vrijwilliger. 'Ik brei sjaals voor klanten van de Pauluskerk.'

'DE EINDJES AAN ELKAAR'

Mitchell

zorgt voor de kinderen en doet klusjes

Mitchell Nijhofe (57) kwam in 1972 vanuit Suriname naar Nederland. Hij kreeg verkeerde vrienden, raakte aan de drugs, zat vast en kicke af. In de jaren 90 was hij vastbesloten z'n leven te beteren. 'Ik vond werk in de kinderopvang, een Melkertbaan. Daar werkte ik dertien jaar, tot de Melkertbanen afliepen. Ik stapte in een leer/werktraject bij een andere kinderopvangorganisatie, omdat ik een diploma wilde halen voor het werk dat ik al zo lang deed. Toen ik ziek werd, verlengde de organisatie m'n contract niet. Intussen was ik getrouwd. M'n vrouw en ik leenden geld, onder andere voor een auto. Ook tekende ik voor een lening aan iemand die later een oplichter bleek. We hadden opeens een torenhoge schuld. Ik heb nog voor uitzendbureaus gewerkt, tot dat fysiek te zwaar werd. M'n vrouw werkt. We hebben nog schulden en knopen de eindjes aan elkaar. Ik zorg voor de kinderen – ze zijn 7 en 9 jaar – en doe soms klusjes. Vrienden en burens helpen ook. Ik heb weinig geld, maar voel me niet arm. In m'n jeugd heb ik geleerd rond te komen met weinig.'

'GELUKKIG HEB IK M'N HOND.'

Vyvyan

had door crisis geen vracht meer

'Ik heb nog precies €47 om van te leven', zegt Vyvyan Raynar (64). 'Hopelijk krijg ik binnenkort een voorschot van het Centrum voor Werk en Inkomen. Thuis liggen zeven incasso's. Ik heb de schuldeisers gebeld, maar ze zijn niet behulpzaam. Ze verhogen de rekening met boetes, zodat ik nog meer moet betalen.' Vyvyan komt uit Engeland en is van oorsprong muzikant, waar hij lang goed van kon leven. In mindere tijden verdiende hij bij als vrachtwagenchauffeur. Door de crisis moest hij z'n truck verkopen. Hij loste z'n investeringsschulden af en toen het geld op was, vroeg hij bijstand aan. Nu, na elf weken, is er nog geen uitsluitsel. Als hij tot z'n 65ste van het CWI een bijdrage krijgt uit de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers, dan is dat een lening, geen uitkering. 'Ik moet die terugbetalen, omdat m'n boot m'n eigendom is.' Ik vraag vrienden geen hulp, zij hebben ook weinig geld. Gelukkig heb ik m'n hond. Zonder hem zou ik erg depressief zijn. Voor hem kom ik 's ochtends m'n bed uit.'

paar euro
per dag

‘IK HEB NIET VEEL NODIG’

Nikolay

verkoopt daklozenkrant

Nikolay Spasov (34) werkt al een paar jaar als verkoper van de daklozenkrant in Amsterdam. Hij houdt van z'n vaste stek. 'Iedereen kent me.' Veel geld heeft hij niet, maar hij redt het. 'Drie keer per week ga ik voor koffie en maaltijden naar het Leger des Heils. Ik ben niet verslaafd, drink geen alcohol en ga niet uit. Ik heb niet veel nodig.' Hij woont bij vrienden op een zolderkamer en betaalt daar huur voor. Nikolay komt uit Bulgarije. Daar was hij restaurantmanager; ook ontmoette hij daar de liefde van zijn leven. Zij bleek echter ziek en zwaar verslaafd. Hij ging naar Nederland om geld voor haar behandeling te verdienen. Hij werkte in een bar, waar hij lange dagen maakte. De scheiding van zijn familie en vriendin bezorgde hem veel stress. Hij kreeg gezondheidsproblemen, raakte depressief en werd ontslagen. Een uitkering wil hij niet. 'Ik ben niet in Nederland om van jullie geld te leven.' Van een man kreeg hij tien euro met de boodschap Met dit geld kun je ZI-verkoper worden. 'Dat heb ik gedaan.' Met z'n vriendin is het uit, zijn familie helpt hij nog steeds.

Tandzorg

Mensen met schulden en betalingsachterstanden en mensen zonder onderdak of verblijfsvergunning hebben vaak achterstallig onderhoud aan hun gebit. Medisch centrum Kruispost in Amsterdam verleent eerste tandhulp aan 3200 cliënten per jaar. Zij komen uit alle windstreken van de wereld. Ook Dokters van de Wereld en Steunpunten Ongedocumenteerden bieden tandzorg.

‘IK HEB BESLOTEN TE GENIETEN VAN HET LEVEN’

Andrea

werkt bij Resto VanHarte

'Onlangs heb ik de knop omgezet', vertelt Andrea (50). 'Ik maakte op een station de zelfdoding mee van een jongen van veertien. Ik was daar alleen. De wereld stond even stil. Mijn kinderen gaan door zwaar weer, maar ze zijn sterk. Ik heb besloten te genieten van het leven.' Andrea is alleenstaande moeder van drie zoons en werkt twee dagen in de week bij Resto VanHarte. Hoewel de jongens (de twee oudsten af en toe) bij haar wonen, krijgt ze geen aanvullende uitkering, 'omdat twee van hen volwassen zijn.' Haar oudste zoon zit ten tijde van het interview in de gevangenis. 'Hij deed het gymnasium, maar ging dealen en vervolgens zwerven. Toen hij schoon schip wilde maken, hebben we samen z'n schulden gesaneerd. Hij bracht kranten rond en maakte schoon in het ziekenhuis. Hij was bijna schuldevrij, toen er een belastingaanslag kwam. Ook bleek hij jarenlang z'n zorgverzekering niet te hebben betaald. Hij ging uit stelen.

De politie kwam hem halen en nu zit hij in voorarrest.' De jongste heeft een laag IQ en volgt, na omwegen, nu leerweg ondersteunend onderwijs. De middelste zoon heeft adhd, strandde daardoor op de middelbare school en ging in de bouw werken. Door de crisis raakte hij z'n baan kwijt. Hij ging drinken en zat vast voor geweldsdelicten. Andrea legt verband tussen haar situatie en de problemen van haar zoons. 'Om rond te komen, was ik 24/7 bezig met m'n eigen bedrijf, een autorijschool. In die periode ging het mis met de jongens.' Andrea stopte met haar bedrijf, toen haar middelste zoon in detentie zat. Daarna werkte ze bij de Vrijwilligerscentrale, tot die geen subsidie meer kreeg. Ook bij haar huidige werkgever is ze haar baan niet zeker. 'VanHarte is een goeddoelenorganisatie en het is crisis. Ik ben aan het knokken om fondsen te werven voor ons Resto.' Andrea vindt haar leven 'gecompliceerd'.

‘IK PAK ALLES AAN’

Betsie

actief bij Almelo Doe(t) Mee

Betsie (59) is langdurig werkloos, zeer tegen haar wil. Ze heeft er alles aan gedaan werk te vinden en te houden nadat ze, twintig jaar geleden, de laan uitvloog na een conflict. ‘Ik heb altijd administratief werk gedaan, tot op directieniveau, en spreek m’n talen. Op een gegeven moment heb je je leeftijd tegen. Ik kreeg drie keer een re-integratie- of participatietraject van de gemeente Almelo. Een vaste baan heeft dat niet opgeleverd. Wel tijdelijk werk bij de sociale werkvoorziening en vrijwilligerswerk. Ik zat bij de Dierenambulance, bij Radio Almelo en ik bracht folders rond. Ik pakte alles aan.’ Dat doet ze nog. Betsie rijdt mensen naar het ziekenhuis voor Steunpunt Mantelzorg, biedt administratieve ondersteuning en doet boodschappen voor een ander. Ze is een van de drijvende krachten achter activeringscentrum Almelo Doe(t) Mee. Ze volgt een cursus om een certificaat te halen en laaggeletterden les te geven. ‘Per week houd ik €40 huishoudgeld over voor eten, kleren en de hond. Ik hoef geen laptop of een mobieltje, maar omdat ik suikerpatiënte ben en andere lichamelijke problemen heb, wil ik graag auto blijven rijden.’

‘EEN NORMAAL LEVEN LEIDEN’

Waberi

uitgeprocedeerd

Het lukt Waberi Gueddi Robeleh (47) maar niet om een legale status te krijgen. In 1995 vluchtte hij vanuit Somalië naar Nederland. Hij wilde hier studeren, maar omdat hij niet als vluchteling werd geaccepteerd, kreeg hij daarvoor geen toestemming. In 2007 kwam hij niet in aanmerking voor de pardonregeling, omdat hij niet onafgebroken in Nederland had gewoond. Waberi moest terug naar Somalië. ‘Als ik zou meewerken en teruggaan niet kon, zou ik een verblijfsvergunning krijgen. Ik zat twee jaar in het uitzetcentrum in Ter Apel. Uitzetting lukte niet, maar toch kreeg ik geen verblijfsvergunning. Ik ben daar boos over. Zonder papieren kun je toch niet leven?! Ik kan niet worden teruggestuurd en ik wil ook niet m’n hand hoeven ophouden. Ik vind dat ik het recht heb om hier te blijven en een normaal leven te leiden.’ Nu zwerft hij door Rotterdam. In de Pauluskerk krijgt hij €10 per week en eten, aanspraak en medische hulp. ‘Ik moest worden geopereerd aan m’n oog en had medicijnen nodig. Dat is moeilijk als illegaal, maar het is gelukt.’ Slapen doet hij buiten, bij vrienden of in de nachtopvang.

‘IK BEN OP DE GOEDE WEG’

Emiel

re-integreert als ex-gedetineerde

In een vorig leven haalde Emiel (47) diploma’s en had hij een baan. Tot hij op staande voet werd ontslagen en hij z’n huis uit moest. Hij ging zwerven en raakte verzeild in criminele activiteiten, ‘om mezelf te bewijzen’. Sinds 1995 ging hij ‘de bajes in en uit’. Na een lange ‘carrière’ in de criminaliteit, werd hem een ISD-maatregel (Inrichting Stelselmatige Daders) opgelegd. Als afsluiting hiervan verblijft hij nu in een Exodushuis, een voorziening waar ex-gedetineerden tijdelijke huisvesting en intensieve begeleiding krijgen. Per week krijgt hij €40 leefgeld. Emiel: ‘Zodra ik een uitkering heb, betaal ik dat terug. Dan ga ik ook kost en inwoning betalen.’ Bovendien moet hij z’n schulden aflossen. Emiel werkt (verplicht) zestien uur per week via re-integratieorganisatie Actief Talent. ‘Ik schilder en vaar door de grachten om vuil op te ruimen. Ik werk graag met m’n handen.’ Het liefst zou hij een aanvullende opleiding tot lasser volgen en daarin werk vinden. Ook hoopt hij met hulp van Exodus en de gemeente een eigen woning te krijgen, waar hij z’n kinderen kan ontvangen. ‘Ik ben op de goede weg’.

10,- p/d
en een
vergoeding

‘IK DEEL M’N GELUK GRAAG’

Youssef

dankbare dakloze en straatvogel

Youssef (50) is geboren in Algerije. Veel mensen noemen hem Jezus. Hij presenteert zich als ‘een dankbare dakloze’. Hij leefde 25 jaar op straat, de laatste twee jaar is hij binnen. ‘Ik slaap bij vrienden.’ Met kaarsen maken in de kaarsenmakerij en gastheerschap in het Inloophuis verdient hij €10 per dag. Ook krijgt hij een vergoeding als ambassadeur voor daklozen voor een belangenvereniging voor druggebruikers. Een uitkering hoeft hij niet. ‘Ik gebruik geen alcohol of drugs en heb maar weinig geld nodig.’ Materiële armoede of rijkdom zeggen hem niets, het gaat hem om het hart en de hersenen van mensen. ‘Ik voel mezelf rijk met m’n bestaan en deel m’n geluk graag met anderen.’ Hij vindt z’n inspiratie in spiritualiteit en de mystiek, niet in een bepaalde religie. Sinds vorig jaar is Youssef straatvogel. Straatvogels is een project van de Protestantse Diaconie Amsterdam om daklozen zichtbaar te maken en via de sociale media te verbinden met anderen. Youssef is uitgerust met een mobiele telefoon en een Twitter account. Op Twitter discussieert hij over wereldzaken en meldt hij activiteiten voor daklozen in de stad.

De arbeidsmoraal van werklozen

ONWIL? NEE, EEN OPSTAPJE NODIG

In november 2013 liet staatssecretaris Jetta Klijnsma weten dat zij bijstandsccliënten met ongepast gedrag bij solliciteren drie maanden gaat korten op hun uitkering. De impliciete boodschap van deze disciplinerende maatregel is dat bijstandsgerechtigden onwelwillend en ongemotiveerd zijn. Werklozen ervaren iets dergelijks wanneer anderen hen zien als 'luie, ongemotiveerde profiteurs'.

‘Het lijkt alsof sommige mensen denken dat ik ervoor heb gekozen om in de uitkering te zitten, dat ik niet wil werken.’

Je kunt hier niet in je spijkerbroek en T-shirt komen’, zei de werkmakelaar van het re-integratiebedrijf tegen dertigjarige bijstandsccliënt Willem. ‘De volgende keer doe je net alsof je komt solliciteren’. De volgende afspraak komt Willem ‘strak in het pak’. Over het waarom tast hij in het duister, zijn afspraak ging over een mogelijke baan bij de straatreiniging of op de fietsenwerkplaats. ‘Je gaat toch niet in pak naar een sollicitatie op een werkplaats? Ze zien me aankomen daar.’

Onze samenleving wordt gekenmerkt door meritocratisering. In een ideale meritocratie, ook wel prestatiesamenleving genoemd, is het voor iedereen mogelijk door middel van opleiding en flink je best doen een plaats in de maatschappelijke hiërarchie te bemachtigen. Een meritocratie kent winnaars en verliezers. Als succes wordt toegeschreven aan de eigen verdiensten, is falen dan een gevolg van eigen tekortkomingen? Maatregelen als sancties bij on gepaste kledingkeuze en een verplichte tegenprestatie voor de uitkering, wekken de indruk dat werkloosheid een individueel probleem is en de schuld van de werkloze. Hij of zij zou zelf verantwoordelijk zijn voor de werkloosheid en ‘het probleem’ moeten oplossen door de juiste mentaliteit en inzet. Wat doet een dergelijke voorstelling van zaken met werklozen?

Ongewild werkloos Voor mijn promotieonderzoek sprak ik met mannen en vrouwen tussen de 19 en 64 jaar die aan sociale activeringsprojecten deelnemen in Amsterdam, Deventer en Hilversum. Een belangrijk doel van sociale activering is het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt van langdurig werklozen. De meerderheid van de geïnterviewde deelnemers is langdurig – langer dan een jaar – werkloos en krijgt een uitkering. De uitkeringsinstantie verwacht dat zij een traject kiezen en volgen. Deelnemers zonder uitkering, veelal vrouwen die

leven van het inkomen of de uitkering van hun partner, besloten zelf deel te nemen aan een project, om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Alle geïnterviewde werklozen hebben in het kader van activering een vorm van vrijwilligerswerk gedaan, ook wel ‘werkervaring opdoen’ genoemd of een ‘stage’.

De werklozen met wie ik sprak zijn zich scherp bewust van de percepties die anderen van hen hebben. Zij zouden ‘nuttelos’, ‘lui’, ‘minderwaardig’ en ‘parasieten’ zijn. Het is voor hen daardoor lastig is een gevoel van eigenwaarde te behouden. Dit komt sterk tot uiting wanneer zij praten over (vermeende) negatieve oordelen van anderen, en over contact met potentiële werkgevers en uitkerings- en re-integratieinstanties.

Een vrouw met bijstand noemt zichzelf ‘minderwaardig’: als je werkt krijg je ‘respect’, ‘als je ineens zakt, dan ben je niemand’. Een andere vrouw voelt zich ‘een slecht persoon’ en ‘kansloos’ na haar ontslag. Ook voelen geïnterviewden zich vaak miskend als er wordt getwijfeld aan hun inzet om een baan te vinden. Een vrouw zegt dat anderen niet kunnen geloven dat ze geen baan kan vinden: ‘(...) terwijl ik toch echt heel veel solliciteer’. Een negentwintigjarige man vindt het lastig om te gaan met zijn werkloze status: ‘Het lijkt alsof sommige mensen denken dat ik ervoor heb gekozen om in de uitkering te zitten, dat ik niet wil werken’. Hij zegt heel graag te willen werken omdat dat ‘normaal’ is. Een betaalde baan is voor hem zelfs een norm. Omdat hij daaraan niet kan voldoen ‘schaamt’ hij zich naar eigen zeggen. Veelgehoord is tevens dat anderen werklozen zien als mensen die niet bijdragen aan de samenleving, maar ervan profiteren. Een man voelt zich een ‘parasiet’, voor wie mensen belasting moeten betalen.

‘Ik kan heel veel maar ik ben niks’ Solliciteren wordt door veel geïnterviewde werklozen omschreven

als een vernederende ervaring. Een drieënvijftigjarige man zegt ‘honderd en nog wat’ sollicitaties te hebben verstuurd, maar kreeg naar eigen zeggen ‘hooguit twee of drie keer bericht terug’. Een ander concludeert na talloze afwijzingen dat hij ‘niks’ is terwijl hij ‘veel kan’. Hij is goed met zijn handen en grijpt allerlei vrijwillige bouwklussen aan. Maar zolang het niet wordt erkend, voelt hij zich ‘niemand’. Een zesenvertigjarige man krijgt het ‘al benauwd’ als hij vacatures moet zoeken. ‘Alsjeblieft zeg, moet ik mezelf weer zien te motiveren om weer afgewezen te worden’. Als gevolg van de vele afwijzingen vraagt hij zich af of hij wel voldoet. Ongewild je baan verliezen is al onprettig, maar als je vervolgens keer op keer wordt afgewezen door mogelijke werkgevers kan dat gevolgen hebben voor hoe iemand zichzelf ziet.

Ook contact met uitkeringsinstanties noemen geïnterviewden veelvuldig bedreigend voor hun gevoel van waardigheid. Een werkzoekende man heeft het gevoel dat mensen bij ‘bepaalde instanties’ op hem ‘neerkijken’. Bovendien ben je, zegt hij ‘voor bepaalde instanties altijd een nummer’. Niet gezien en gehoord worden is een veelgehoorde klacht. Een vijftigjarige man hoort van het UWV dat hij ‘op Schiphol koffers kan gaan in- en uitladen’ of ‘postbezorger’ worden. Hij voelt zich niet erkend en vernederd omdat het UWV überhaupt niet naar zijn CV – zijn ‘trots’ – kijkt. Hij wordt zo boos op ‘het

‘Ik ben drie keer gere-integreerd, als tuinman, logistiek medewerker en ict-er. En nog heb ik geen werk.’

schandalige zootje bij mekaar’ dat een bewaker hem eruit zet. Geïnterviewde werkzoekenden herkennen zich niet in het beeld dat zij bewust hun plicht verzuimen. Zij kunnen ‘luie op de bank hangende werklozen’ zelf evenmin waarderen. Een zesentwintjarige man: ‘Ik kan geen waardering opbrengen voor mensen die een uitkering trekken en een beetje thuis op de bank zitten, bier zuipen en klagen dat het zo slecht gaat met Nederland’. Voor hen is werkloosheid net zo goed een zonde en een taboe. ‘Om een zinvol en nuttig bestaan te leiden moet je productief zijn en werken’, zoals een ander zegt.

Crisis, te oud en niet de juiste diploma’s Veelgehoorde verklaringen voor hun werkloosheid zijn ‘de crisis’, concurrentie met jongeren op de arbeidsmarkt en over te weinig of niet de juiste diploma’s beschikken. Een vrouw van zevenentwintig: ‘We zoeken wel werk, maar dat is er gewoon niet’. Een man snapt waarom hij niet wordt aangenomen: ‘In

plaats van mij kunnen ze twee jongens van twintig aannemen’. Zij verwijzen naar de volgens hen toegenomen vraag naar diploma’s als benodigd startkapitaal, terwijl er niet of minder wordt gekeken naar opgedane ervaring. Een achtendertigjarige vrouw werkte jarenlang in de zorg en wil nu haar kinderen wat ouder zijn weer aan de slag. Ze klaagt dat werkgevers tegenwoordig alleen ‘papierflesjes personeel’ vragen: ‘Zelfs om vakken te vullen in een supermarkt heb je een diploma nodig’. Een ander zegt met lichte frustratie in haar stem ‘Je krijgt de kans gewoon niet’. In de huidige prestatiesamenleving zijn diploma’s dé toegangskarten tot banen. Ervaring lijkt ondergeschikt te zijn aan diploma’s. Een groot deel van de geïnterviewde werklozen zegt als kind niet gestimuleerd te zijn om door te leren. Terwijl jongeren tegenwoordig worden doodgegooid met adviezen om zo goed mogelijk hun best te doen, willen zij maatschappelijk slagen. De werklozen met wie ik sprak hebben vaak het gevoel geen eerlijke kans te maken op een baan.

Anderzijds voelen zij de (vermeende) blik van de buitenwereld die hen aanspreekt op de eigen verantwoordelijkheid en motivatie. Daardoor lijken zij in een impasse terecht te komen.

De verdiensten van sociale activering Deelname aan sociale activeringsprojecten kan werkzoekenden helpen hun zelfrespect te beschermen tegen het (vermeende) gebrek aan waardering van anderen. Het vrijwilligerswerk dat de geïnterviewde werklozen doen in het kader van activering biedt hen vaak de hoop dat hun kansen op een baan stijgen. Ook leidt het tot een gevoel niet ‘nuttelos’ te zijn.

Een deelnemer legt uit waarom zijn activeringsplek (computers repareren voor mensen uit de wijk) belangrijk voor hem is: ‘Je haalt er een bepaalde voldoening uit. Het betekent dat je niet helemaal nutteloos bent. Dat geldt niet alleen voor mij, maar alle jongens die hier komen’. Iemand die huisraad ophaalt voor de plaatselijke kringloop zegt: ‘Ik krijg hier het gevoel van dat ik ben ergens mee bezig ben geweest, nuttig geweest zeg maar’. Een vrijwilligster in een buurthuis staat bezoekers te woord. Ze legt uit waarom haar bezigheden belangrijk voor haar zijn: ‘Doordat je werk hebt doe je wat meer

in de maatschappij. In plaats van alleen maar thuis zitten. Daar voel ik me wel zekerder door'.

Aan het vrijwilligerswerk ontnemen de werklozen enerzijds een het gevoel dat zij een nuttige bijdrage leveren en kunnen voldoen aan de norm van werken. Zij voelen zich 'actieve werklozen' die beschikken over een arbeidsmoraal. Die biedt hen bescherming tegen de (vermeende) onderwaardering van buitenaf. Anderzijds blijkt het hernieuwde zelfrespect ook kwetsbaar te zijn als een betaalde baan, het hogere doel waarnaar de geïnterviewde deelnemers streven, uitblijft.

Tussenstation Als deelnemers er meerdere trajecten op hebben zitten of al geruime tijd in een project zitten, kan het definiëren van vrijwilligerswerk als 'werkervaring opdoen' hen op de zenuwen werken. Een vrouw (49) probeert bijvoorbeeld na het verlies van haar laatste baan in de zorg weer aan het werk te komen. Zij doorloopt negen trajecten en ergert zich aan het idee dat zij nog 'werkervaring' moet opdoen: 'Die heb ik niet nodig! Laten we elkaar niet voor de gek houden. Ervaring heb ik zat, omdat ik jaren in de zorg heb gezeten'. Toch lukt het niet een baan te vinden. Ook een ander is gefrustreerd over dat 're-integratiegedoe'. 'Ik ben drie keer gere-integreerd. Als tuinman, logistiek medewerker en ict-er. En nog heb ik geen werk'.

De werklozen proberen hun 'werkende zelf' te verbeteren. Het alsnog uitblijven van werk kan wederom gevolgen hebben voor het zelfrespect. De man van 29 jaar vond computers repareren in het kader van re-integratie eerst 'leuk', maar van die positieve ervaring is weinig over: 'Ik heb het gevoel dat ik hier veel te lang zit, vanaf half 2009. Ik wil gewoon écht werken'. Hij benadrukt dat je als vrijwilliger 'goeie zaken verricht', maar zegt ook: 'Vrijwilligerswerk is voor mensen die niet

kunnen werken, of mank zijn, of in ieder geval geen reguliere baan kunnen krijgen'. Met hen wil hij zich niet identificeren. Het vrijwilligerswerk lijkt een doel op zich te worden, in plaats van dat het hem aan een baan helpt. Hij voelt zich zelfs gebruikt: 'Gasten die met sociale activeringsprojecten geld verdienen vinden het prachtig. Hoe meer vrijwilligers hoe beter. Goh, heb je niets te doen? Hier heb je wat te doen. En hij verdient groot geld'. Een andere man die eveneens computers repareert, doet dat 'met plezier', maar voelt zich tegelijkertijd 'een soort moderne slaaf' omdat hij 'gratis' werkt. Hij begrijpt niet waarom 'die baantjes niet gewoon betaald' kunnen worden.

Tijdelijk vrijwilligerswerk verrichten vinden de werklozen die ik heb gesproken op zich prettig. Deelnemers voelen zich gezien, erkend, gewaardeerd en ontwikkelen weer perspectief waardoor zij zichzelf herwaarderen. Maar het daadwerkelijk vergroten van de kansen en uitzicht op een betaalde baan moet wel in beeld blijven. Het belang van betaling moet niet zozeer begrepen worden in de zin dat zij meer geld te besteden krijgen, maar eerder als vorm van, wat ik noem, 'symbolische erkenning'. Betaling is het teken dat de verdiensten breed worden gewaardeerd door anderen en is daarmee een belangrijke bron voor het zelfrespect. Een betaalde baan betekent volgens een man van drieënveertig 'levensgeluk'. Dit geldt voor meer werklozen die ik heb gesproken voor mijn onderzoek.

Nuance Op grond van de diepte-interviews die ik voor mijn promotieonderzoek heb gehouden, concludeer ik dat het beeld van onwelwillende werklozen niet klopt. Desondanks zet dat beeld extra druk op het zelfrespect van werklozen, dat al kwetsbaar is vanwege hun werkloze status. Gewezen worden op je kledingkeuze is niet alleen vernederend omdat

Deelnemen aan sociale activering kan tegenwicht bieden, maar voor duurzaam zelfrespect is betaald werk nodig.

je je mogelijk voelt aangesproken als een kind. En een ochtend verplicht werken bij de stadsreiniging tast niet alleen je gevoel van waardigheid aan omdat je het gevoel kunt krijgen te worden 'gebruikt' als gratis werkkraft. Het is bovenal pijnlijk impliciet te worden aangesproken als iemand zonder arbeidsmoraal en motivatie om te willen werken. Het kost ongewild werklozen moeite de onderwaardering waarmee zij voor hun gevoel te maken krijgen op afstand te houden en hun zelfrespect te beschermen.

Sociale activering kan een bijdrage leveren aan het herstel van zelfrespect. De hoop op een baan wordt aangewakkerd en de werklozen voelen zich door de activeringspraktijken nuttig omdat zij een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Het zelfbeeld van de 'actieve werkloze' met een arbeidsmoraal, biedt hen bovendien de mogelijkheid zich te weren tegen het (vermeende) negatieve beeld dat zij luie, ongemotiveerde profiteurs zijn. Deelnemen aan sociale activeringsprojecten kan een tegenwicht bieden, maar voor een duurzame opbouw van het zelfrespect is betaald werk nodig. Banen kunnen niet uit een hoge hoed worden getoverd. Zeker in deze tijd niet. Een genuanceerd beeld over werkloosheid vanuit het perspectief van werklozen is echter wenselijk. Ongewild werklozen hebben naar mijn idee baat bij begrip voor hun situatie, constructief meedenken om die te verbeteren, en vooral bij de erkenning dat werkloosheid meestal domweg pech hebben is. Werkloos zijn is al vervelend genoeg. ~

JUDITH ELSHOUT IS SOCIOLOOG EN WERKZAAM BIJ DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM. ZIJ WERKT AAN HAAR PROEFSCHRIFT OVER GEVOLGEN VAN WERKLOOSHEID VOOR HET ZELFRESPECT VAN MENSEN. HAAR PROEFSCHRIFT VERSCHIJNT IN 2014.

leeftijd per week
40,-**DE KLUTS KWIJT****Johan***werkt in de moestuin*

Johan (32) is bijna klaar met schuldsanering. 'Mijn ex maakte overal schulden en toen het geld op was, gooide ze me eruit.' Na z'n scheiding zat Johan drie maanden in de psychiatrie. Hij was z'n gezin, z'n baan en de kluts kwijt. 'Van mij hoefde het leven niet meer.' Hij vond werk via een uitzendbureau. Maar psychische problemen bleven hem parten spelen. 'Als kind van elf had ik zelf met jeugdzorg te maken, als slachtoffer van een zedendelict.' Leerkrachten noemden hem dom en lui. Pas toen hij op z'n 21e een koksopleiding volgde, bleek dat hij dyslectisch was. Johan had diverse banen. 'Ik pakte alles aan. Nu raden psychologen me een baan af. Wel werk ik twintig uur per week in de moestuin van de voedselbank, als vrijwilliger, met behoud van m'n Wwb-uitkering.' Hij leeft van €40 in de week. John is bezig contact te krijgen met z'n kinderen. 'M'n zoon vraagt naar me. Hij is uit huis geplaatst. Z'n pleegouders gunnen mij contact met hem.' Als Johan herstelt en leert omgaan met emoties, gaat hij een baan als kok zoeken. 'Ik wil een stabiele financiële ondergrond.'

'MENSEN DE WEG WIJZEN'**Mirella***volgt een cursus*

Door problemen in de familie en met haar gezondheid, verloor Mirella (35) haar baan. Zij en haar toenmalige partner leefden van haar WW-uitkering. Ze kregen betalingsachterstanden en werden eind 2007 hun huis uitgezet. Mirella, inmiddels gescheiden, trok met haar twee kinderen langs familieleden, tot ze terecht kon bij de 24-uursopvang van Humanitas in Almelo. Daar woonden ze een jaar lang, met begeleiding. Nu heeft ze weer een eigen huisje. Ze is bijna uit de schuldsanering. Mirella werkt als vrijwilliger bij Almelo Doe(t) Mee voor mensen in armoede, helpt hen met aanvraagformulieren en doet administratief werk. De gemeente gaf haar vrijstelling van de sollicitatieplicht tot haar kinderen wat ouder zijn. Mirella zou graag de maatschappelijke dienstverlening ingaan, 'mensen de weg wijzen'. Ook volgt ze een cursus om laaggeletterden les te geven. 'Ik wil binnenkort zeker weer werken.'

'IK WIL GRAAG MEER DOEN'**Teun***vrijwilliger bij activeringsproject*

Bij Teun Karrenbeld (51) is pas geleden de diagnose MS gesteld. 'Ik ben doodmoe en onzeker. Ik ben mezelf niet.' Behalve voor MS is Teun in behandeling voor psychische klachten en alcoholverslaving. Vanwege zijn arbeidsongeschiktheid krijgt hij een WIA-uitkering. Die bedraagt €870 in de maand. Ook ontvangt hij huur- en zorgtoeslag. Na aftrek van de vaste lasten houdt hij €10 per maand over. Elke week ontvangt hij een pakket van de voedselbank. Teun werkte vroeger bij bedrijven die sanitair verkochten en was korte tijd mede-eigenaar van een groothandel. Hij voelt zich schuldig over z'n drankprobleem, ook omdat hij een zoon van zeventien heeft, die hij soms ziet. Hij is vrijwilliger bij het Activeringsteam in de Arnhemse wijk Presikhaaf. 'Ik help andere mensen en maak de gemeenschappelijke ruimten schoon in de flat waar ik woon. Ik wil graag meer doen, maar dat moet geestelijk wel mogelijk zijn.'

'WE GAVEN ELKAAR ADVIEZEN'**Nicki***is chronisch ziek*

Als jonge vrouw kreeg Nicki Avoda (60) een ernstig verkeersongeluk. Sindsdien heeft ze een uitkering voor gehandicapten, nu €929 per maand. Later kwamen er nog enkele hartinfarcten en kanker bij. Ze heeft schulden en probeert die af te betalen. Nicki doet vrijwilligerswerk. Ook volgde ze een Op Eigen Kracht training voor klanten van de voedselbank Amsterdam. 'Armoede vereenzaamt, daarom vind ik dit soort trainingen heel belangrijk. Met elkaar praten verlicht het leed. We gaven elkaar adviezen. Hoe kun je bijvoorbeeld zorgen dat je weekend gezellig is? Als er op vrijdag een naheffing op de deurmat ligt, maak 'm dan op maandag pas open. Anders is je weekend verpest. Hoe doe je voordelig boodschappen? Heb je een buurvrouw met hetzelfde probleem? Maak dan samen lijstjes. Misschien zijn er aanbiedingen van drie voor de prijs van twee, dan kun je die delen.'

TOP 5 SCHULDEN 2013 IN NEDERLAND

1	Hypotheekschuld	€650 miljard
2	Particuliere schulden, incl vennootschappen	€630 miljard
3	Staatsschuld	€447 miljard
4	Uitstaande korte bankleningen aan bedrijven	€345 miljard
5	Lokale overheid	€ 54 miljard

'ALTIJD GEZOND ETEN'

Sandra

chronisch ziek

'Ziek zijn is duur,' zegt Sandra (39). 'Wanneer je ernstig ziek bent, kun je niet speuren naar tweedehands kleding of naar kringloopwinkels gaan. Ik ben goed verzekerd, maar moet toch nog veel zelf betalen. Het eigen risico ben ik ieder jaar kwijt.' Door haar ziekte verloor Sandra haar baan. Ze heeft veel aan de consuminderkring waarvan ze lid van is. 'Je krijgt tips over mogelijkheden om rond te blijven komen met je geld. We leren ook hoe je een kasboek bijhoudt. Dat helpt me.' Wat Sandra behoorlijk dwars zit, is het stigma dat anderen haar opleggen. 'Als mensen weten dat je op bijstandsniveau zit en ziek bent, denken ze al snel: die eet niet gezond omdat ze weinig geld heeft en daarom is ze ziek geworden. Vreselijk. Ik ben juist altijd bezig geweest met gezond eten, ook voor de kinderen.'

'IK GA NIET GRATIS WERKEN'

Willem

leeft op straat

Willem Simons (52) leeft 'onder de brug' omdat hij vrij wil zijn. 'Ik kan niet slapen met gekken in dezelfde ruimte.' Hij heeft wel in een voorziening van Hulp voor Onbehuisden gewoond, maar werd daar weer uitgezet. 'Ik wilde geen zakgeld, maar gewoon een uitkering. Je mag echter niet zelfstandig worden. Ook moest ik me laten behandelen, terwijl ik niet verslaafd ben. Toen ik niet kwam opdagen om zeven uur 's morgens, voor een baantje, moest ik weg.' Willem heeft geen goed woord over voor de hulp aan daklozen. 'Als je geen schuld hebt van minstens €10.000 kom je nergens voor in aanmerking. Anders verdienen ze niets aan je. Ik ga ook niet gratis werken. Denk je dat ik papier ga prikken voor €10 per dag, waar een ambtenaar €2200 per maand voor krijgt?' Willem leeft van wat hij met de verkoop van de daklozenkrant verdient. 'Ik houd er €15 leefgeld per week aan over, de rest gaat naar de zorgverzekering.' Willem is geboren in Suriname en woont hier sinds 1968. 'Amsterdam is een betonnen jungle. In Suriname hangt fruit aan de stadsbomen.'

leefgeld per maand
300,-

'ZE BLAZEN MIJ NIET MEER OMVER'

Mirelly

is actief tegen armoede in de buurt

'Het leven is niet gemakkelijk,' zegt Mirelly Isenia (36), maar haar instelling is 'doorgaan'. Ze is alleenstaande moeder met twee jongens. 'Ik heb jarenlang gewerkt, onder andere in de catering en in de kinderopvang. Ik volgde de opleiding pedagogisch medewerker 3.' Na de dood van haar moeder ging het mis. Haar verleden in Curaçao ging opspelen en zij bleek ook diabetes te hebben. Ze moest met de opleiding stoppen. Mirelly krijgt schuldhulp en leeft van €300 in de maand. 'Een paar keer per week ga ik naar de Buurtkamer

Holendrecht. Dan laat ik m'n problemen thuis. Ik geef computerles en doe mee aan de nieuwe armoedeaanpak van RadarAdvies. We spreken andere mensen in armoede aan om te kijken, wat ze zelf aan de problemen kunnen doen. Dat is m'n roeping op dit moment: m'n verhaal aan anderen vertellen. Ik wil helpen voorkomen, dat het bij anderen net zo ver komt als bij mij. Ik wil sterk zijn, zodat ik voorbereid ben op de verrassingen die het leven nog voor mij in petto heeft. Ze blazen mij niet meer omver.'

ORGANISEERT DAGJES UIT VOOR DAKLOZEN

Cees

leeft van gekorte AOW-uitkering

Vroeger was Cees Luuk Lindeboom (72) directeur van een goedlopend reisbureau. In 1986 liep hij bij brand in zijn woning ernstige koolmonoxidevergiftiging op. In de jaren daarna overleden zijn ouders, broertje, zuster en zwager; er werd ingebroken in zijn huis en bij zijn reisbureau. Cees Luuk raakte overspannen. 'Ik deed de deur niet meer open en ook de post niet.' Omdat hij zijn rekeningen niet betaalde, werd Cees Luuk uiteindelijk zijn huis uitgezet. Een specialist stelde vast dat hij eerder, waarschijnlijk bij de brand, een hersenbeschadiging had opgelopen. Cees Luuk kreeg medicijnen en voelt zich sindsdien veel beter. Hij nam zich voor dat, mocht hij ooit uit de misère komen, hij zich zou gaan inzetten voor anderen in soortgelijke situaties. Vijf jaar lang verkocht hij de daklozenkrant, met werkweken van 55 uur. Zo betaalde hij zijn schulden af. De gemeente kwam jaren later echter verhaal halen. Een deel van zijn (straat)verdiensten moest worden 'verrekend'. Daarom wordt zijn AOW gekort. Cees Luuk is ambassadeur van het Noord-Hollandse Straatjournaal, vrijwilliger bij de avondopvang van daklozen en penningmeester bij een politieke partij. Ook bedenkt en organiseert hij dagjes uit voor daklozen.

'IK WIL INVESTEREN IN MEZELF'

Soroya

zoekt werk

Alleen vorige week al solliciteerde Soroya Chiekh Ali (50) twaalf keer. Tot nu toe tevergeefs, ondanks haar zeventien jaar ervaring in de catering. Ze verloor haar baan toen het bedrijf werd verkocht. Soroya is gescheiden en heeft zes kinderen. 'Vier wonen er bij hun vader, twee kinderen zijn al de deur uit. Mijn ex heeft een goede baan, dus de kinderen zijn beter af bij hem. Ik zie hen momenteel niet. Soroya heeft een bijstandsuitkering voor een alleenstaande. Ze werkt als vrijwilliger bij de voedselbank. 'Ik verwacht niet veel van het leven. Als het een klein beetje beter wordt dan nu, ben ik tevreden. Gelukkig heb ik geen schulden en ben ik verzekerd.' Soroya is nooit naar school geweest, maar leert nu lezen en schrijven. 'Ik wil investeren in mezelf en gerespecteerd worden door anderen.'

'ZES WEKEN DE TIJD OM ONS HUIS TE VERKOPEN'

Leo

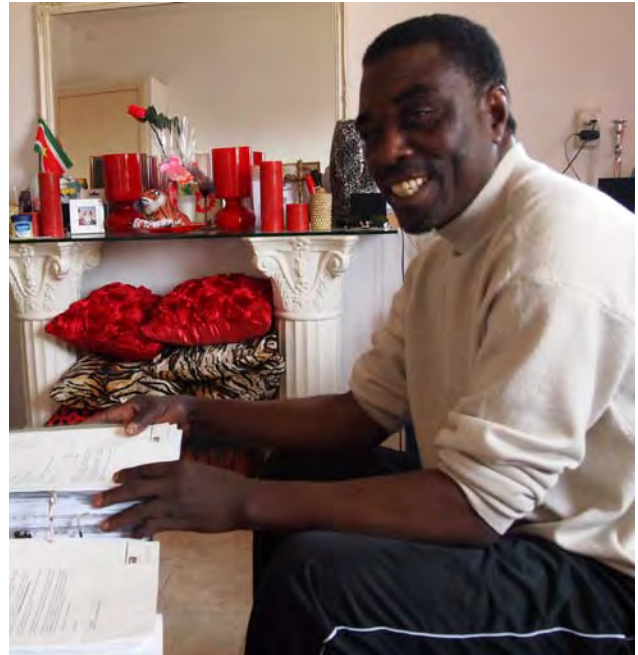
leeft van uitkering

Na dertig jaar bij de politie pakte Leo Kramer (62) zijn vroegere beroep van loodgieter weer op. Zijn jongste zoon komt meewerken en samen richten ze een VOF op. Het loodgietersbedrijf loopt goed. Dan wordt bij zijn vrouw borstkanker vastgesteld. Een operatie volgt. Zijn zoon wordt aangereden, waardoor hij twee jaar uit de running is. Wanneer de kanker bij z'n vrouw terugkomt, gaat Leo minder werken. Het werk loopt ook terug. Leo: 'De jaren dat m'n zoon herstelde na het ongeluk, moest ik hem gewoon doorbetalen. Hoewel ik de inkomstenderving door het ongeluk van m'n zoon kon aantonen, betaalde de verzekeraar van de tegenpartij maar marginaal schadevergoeding uit.' Leo loopt betalingsachterstanden op en vraagt de bank om verlenging van de hypotheek. Tevergeefs. Hij krijgt zes weken de tijd om hun huis te verkopen. Dat lukt niet en het huis wordt ver onder de waarde geveild. Ze blijven met een enorme restschuld

zitten. Leo komt bij de Kredietbank terecht voor een vrijwillige schuldregeling. 'Als zelfstandige moet je dan stoppen met je bedrijf, omdat je inkomsten wisselen. Doordat één schuldeiser dwarsligt, is het schuldsaneringstraject nog niet ingegaan. Dat duurt nu al anderhalf jaar. We krijgen een uitkering van de Sociale dienst, via de Kredietbank Nederland in Leeuwarden.' De Kredietbank betaalt huur, energie en zorgverzekeraar. Voor Leo en z'n vrouw blijft €142 per maand aan leefgeld over. Ze krijgen eten van de voedselbank. Leo: 'Dat is iedere vrijdag echt een uitje. De vrijwilligers daar leven erg mee met m'n vrouw. We drinken er een kop koffie en maken een praatje.' Hij hoopt toestemming van de Sociale dienst te krijgen om een nieuwe koelkast te kopen. 'Die van ons is twintig jaar oud en gebruikt veel stroom. Het eten van voedselbank is over de datum. Daar hebben we een goede koelkast voor nodig.'

60%

is het vermogen van de 500 rijkste Nederlanders in 2013 gegroeid, aldus zusterblad Quote 500. Bijstandsuitkeringen gingen in 2013 juist omlaag. Een alleenstaande kreeg €7,50 per maand minder, een stel €15,-.

'IK BEN M'N HELE LEVEN ONAFHANKELIJK GEWEEST, DAT IK ZO MOET EINDIGEN'

Teuston

zoekt werk

'VEEL HEB IK NIET NODIG'

Gerrit

verkoopt daklozenkrant

Gerrit (49) kreeg op het moment van ons gesprek de pas waarmee hij de Amsterdamse daklozenkrant kan verkopen. Dat betekent een bron van inkomsten, zij het bescheiden. Gerrit is net terug uit Parijs. Daar voorzag hij vier jaar in z'n levensonderhoud met bedelen, schoonmaak- en schilderklussen en uiteindelijk met werken in de Franse sociale werkvoorziening, tegen een laag salaris. 'Ik vertrok in oktober 2008 in overspannen toestand naar het zuiden en strandde in Parijs. Daar werd ik beroofd en leefde op straat. Later zat ik in de Parijse daklozenopvang.' Nadat zijn relatie stukliep, kwam Gerrit 'in een opwelling' weer terug naar Nederland. Opnieuw beginnen in Zwolle, waar hij vandaan komt en werkte in een sorteer- en distributiecentrum van TNT Post, wil hij niet. 'Ik ben nu een grote stad gewend en wil in Amsterdam wonen.' Hij gaat een uitkering aanvragen en een plekje proberen te vinden om te slapen. De komende tijd slaapt hij in de nachtopvang van het Leger des Heils. 'Daar krijg ik eten en drinken. Verder heb ik niet veel nodig, alleen een pakje shag.'

Teuston Agyemang (61) laat de dikke map met rekeningen zien, die hij van zijn bewindvoerder moet ordenen. Slapeloze nachten heeft hij. Hij zoekt werk dat er niet is en ontvangt brieven die hij niet begrijpt. Maar het ergste vindt hij dat hij niets meer kan doen voor z'n vier kinderen. Zij wonen in Ghana. 'Ze hebben een betere toekomst daar.' Teuston is naar eigen zeggen Europeaan geworden. Hij woont alweer 28 jaar in Nederland. Hij was productiearbeider bij een Amerikaans bedrijf in Amsterdam tot hij in 2010 zijn baan verloor, 'vanwege de crisis, de productie liep terug.' Hoewel hij 'altijd heeft gewerkt', heeft hij veel schulden uit de tijd dat hij nog getrouwd was. Die worden gesaneerd door een bewindvoerder. Teuston leeft van €30 per week. Hij heeft gezondheidsproblemen, maar kan de medicijnen, die onder het eigen risico vallen, niet betalen. Een keer ging hij naar de voedselbank. Hij kreeg producten mee die hij niet kende en niet kon bereiden. Hij voelde zich een bedelaar. 'Ik heb altijd gewerkt en ben m'n hele leven onafhankelijk geweest. Dat ik zo moet eindigen.'

BEELD: TON HENDRIKS

SERVIES

De serviesverzameling is een combinatie van huwelijkscadeau van ex-schoonouders, erfstukken, kringloop en 'brutaalweg vragen of je iets mag hebben als een ander het ooit weg wil doen'.

PLANKEN

De houten plank aan de wand komt van een bouwsteiger, meegekregen na een beetje zeuren aan de bouwput. De salontafel is door een vriend gemaakt, ook van steigerhout.

BREEDBEELD

De televisie is een kerstcadeau van een van de zoons, die het laatste salaris na zijn ontslag nog goed wilde besteden.

PLANTEN

De plant is een logee van iemand die langdurig van huis is. De plastic hangplantjes op de witte kast zijn gevonden bij het grofvuil.

STOEL

De oorstoel met de hocker komt uit de kringloopwinkel.

BIJZETTAFELTJE

Het lage ronde tafeltje is gevonden bij het grofvuil. Geschilderd met een restje witte verf, dat Andrea kreeg van de burens.

VEEL MET WEINIG

Kijkje in de woonkamer van Andrea en haar nog thuiswonende zoon. Zij verdient met haar werk €950 per maand. 'De inrichting is het resultaat van jarenlang verzamelen en opknappen. Mooie dingen om je heen kun je zelf maken. Al bulkte ik van het geld, ik zou het waarschijnlijk op dezelfde manier doen. Dat is ook goed voor het milieu, toch?' De boodschap die Andrea aan haar zoons meegeeft is: 'Probeer je niet arm te voelen, ondanks de spanning die armoede meebrengt, het helpt namelijk niets. Schaam je er niet voor: als je beter kon, dan zou je beter doen. Richt je aandacht op het zoeken naar oplossingen voor rondkomen met weinig geld. Als dat lukt, ben je een rijk mens.'

LAMP

De voet van de stalamp komt uit de kringloopwinkel, de kap is van Xenos en kostte €9,50.

Life is what we make of it

KAST

Ooit gekocht in een kringloopwinkel voor 50 gulden. Stond jarenlang in oorspronkelijke, groene staat in de kamer. Vorig jaar in wit omgetoverd met een blikje verf voor €6.

HOE MAAK JE VAN EEN MINNETJE EEN PLUSJE?

Mirjam Hamberg (54) is wethouder voor de SP in Alkmaar, met onder andere Onderwijs, Sociale Zaken en Armoedebeleid in haar portefeuille. Vroeger had ze zelf weinig te besteden.

‘Ik heb aan den lijve gevoeld hoe het is om van niets iets te maken.’

Hoe word je van iemand met een minimuminkomen wethouder? ‘Rondkomen met weinig geld was in mijn geval tijdelijk,’ zegt Mirjam Hamberg. ‘Ik heb veel verschillende banen gehad en op die manier veel werkervaring opgedaan. Daarnaast studeerde ik. Ik heb hard geknokt om iets te bereiken.’ Dat ze zelf een laag inkomen heeft gehad, maakt dat ze gezinnen die in armoede leven begrijpt. ‘Ik heb aan den lijve gevoeld hoe het is om van niets iets te maken. Dat ging de ene keer beter dan de andere. Mijn motto is steeds Hoe maak je van een minnetje een plusje?’

Wegwijsplein Hamberg probeert als wethouder dicht bij de gewone burger te staan en minima waar nodig gericht te ondersteunen. ‘De een heeft een uitkering nodig, de ander alleen administratieve hulp. Daar spelen we als gemeente op in met bijvoorbeeld een Sociaal Wegwijsplein in het stadskantoor van gemeente Alkmaar. Daar kunnen mensen vijf ochtenden per week met vragen terecht. Op twee dagen is daar ook een Formulierenbrigade aanwezig.’ Alkmaar probeert te bewerkstelligen dat minima beter op de hoogte zijn van de vele regelingen die er zijn. Hamberg: ‘Als mensen bijvoorbeeld voor een uitkering komen, vragen we ook of zij schulden hebben. Die kun je beter vroegtijdig aanpakken.’

Veel bijstandsontvangers en niet-uitkeringsgerechtigden die Qracht 500 interviewde willen graag werken. Wat bieden overheid en samenwerkingspartners hen voor perspectief? Hamberg: ‘In Alkmaar hebben we bijvoorbeeld de Tafel van één. Daar gaat een groepje van zes vrouwen met elkaar op zoek naar wie ze zijn, wat ze willen en wat ze kunnen. Stapje voor stapje gaan ze meedoen, als vrijwilliger, door het volgen van een opleiding of door te zoeken naar een betaalde baan. De Tafel van één is een groot succes in Alkmaar. Zijn de vrouwen wat verder, dan werkt de gemeente met bijvoorbeeld Baanbrekend, een samenwerking tussen uitzendorganisatie Randstad, re-integratiebedrijf WNK en de gemeente. Doel is uitstromen naar werk.’

**'WOENSDAG BAK IK
PANNENKOEKEN'**
Mieke
leeft van AOW en heeft schuld

Mieke (67) is de dochter van een kastelein en werkte bijna haar hele leven in de horeca. 'Ik stond op m'n achtste al achter de bar. Toen Juliana nog koningin was, moest ik eens serveren op het Paleis op de Dam.' Dat was vroeger. Nu gaat ze naar de voedselbank. Mieke heeft alleen AOW. Daar gaat veel vanaf, want ze heeft schulden. 'Het ging mis, toen ik van de bijstand overging naar de AOW. Ik kreeg opeens €200 per maand minder. Als je eenmaal een achterstand hebt, kun je 'm bijna niet meer inhalen. Ik houd per maand €40 over om eten van te kopen.' Mieke kreeg er een akelig probleem bij, toen ze - om haar te helpen - de auto van haar schoondochter op haar naam zette en de schoondochter hielp met het betalen van boetes en de wegenbelasting. Nu hebben ze ruzie en draait Mieke nog steeds op voor de kosten en de bekeuringen. Mieke is, net als haar dochter Annet Bos, actief bij Foor El-Qaar. 'Woensdag bak ik pannenkoeken, andere dagen kook ik buitenlands. Zelf ga ik naar de voedselbank. Anders heb ik niet genoeg te eten.'

Erna de Vos: *'Met Overschie voor Elkaar praten we met bijstandsontvangers. Waar lopen zij tegenaan, welk vrijwilligerswerk zouden ze kunnen doen? Veel mensen beginnen negatief, die moet je omturnen naar positief. Dat lukt vaak. Merken dat iemands problemen worden opgelost: zalig!'*

**'IK MIS MIJN
GEZONDHEID'**
Farzana
heeft een verblijfsvergunning, haar man niet

In Afghanistan studeerde Farzana (39) voor ingenieur. Het liefst zou ze haar opleiding afmaken en aan het werk gaan. 'Maar wie betaalt dat? Ik ben depressief, ik heb geprobeerd om te werken, maar het gaat niet.' Vanwege de Taliban vluchtte het gezin naar Nederland. Farzana en haar vier kinderen hebben een verblijfsvergunning. Haar man niet, omdat hij wordt verdacht van oorlogshandelingen. Hij is uitgeprocedeerd en heeft geen recht op werk of inkomen, maar wordt ook niet uitgezet. Het gezin leeft van de bijstandsuitkering voor een alleenstaande ouder, iets meer dan €1100. Recht op huurtoeslag of kindgebonden budget heeft Farzana niet. Wel komt er zorgtoeslag binnen en, voor de oudste die studeert, een basisbeurs voor thuiswonende kinderen. 'Voor eten blijft weinig geld over. Ik krijg elke week een pakket van de voedselbank.' Vrienden en burens steken haar geregeld iets toe en ze leent ook geldbedragen, die ze niet terug kan betalen. Door de financiële problemen en onzekere toekomst van haar man, is Farzana al jaren depressief. 'Ik mis mijn gezondheid. Soms verlies ik m'n geheugen.' Het oudste kind is eveneens onder behandeling voor depressie en ook de andere kinderen lijden onder de stress.

**'VOORLICHTING GEVEN
VIND IK LEUK'**
Siep
zoekt werk

Eigenlijk is Siep (50) 'best tevreden' met z'n leven. 'Ik ben bijna schuldvrij. Ik heb €70 per week te besteden. Ik vind het genoeg. Vroeger, toen ik alles zelf regelde, had ik vaak veel minder. Ook kan ik blijven wonen waar ik nu zit. Ik heb hulp van een woonbegeleider.' Eerder had hij een combinatie van problemen. Siep was altijd al 'een stevige drinker', maakte schulden en betaalde boetes en de zorgverzekering niet altijd. Toch leidde hij een redelijk normaal leven; hij werkte in de logistiek. Tot z'n moeder overleed en later z'n vader vermist raakte. 'Waarschijnlijk maakte hij een einde aan zijn leven. Hij was depressief.' Bij Siep ging de drank een steeds grotere rol spelen. Hij raakte in een negatieve spiraal van verslaving, schulden, geen woning en geen inkomen. Uiteindelijk kon hij in de schuldsanering, wonen in een voorziening voor (dreigende) dak- en thuislozen en ontving hij, met een vast adres, bijstand. 'Een coach van de Tussenvoorziening ondersteunt me. Daar werk ik trouwens als voorlichter. Dat vind ik leuk. Misschien kan ik als ervaringsdeskundige aan de slag. Of ik ga terug in de logistiek.'

BAANGARANTIE VOOR MENSEN ZONDER KANS OP GEWOON WERK

Zeg Joan Muysken niet dat z'n idee om moeilijk bemiddelbare werklozen een baan te garanderen onuitvoerbaar is. 'Een paar jaar geleden was het onvoorstelbaar dat de plofkip uit de winkelschappen zou verdwijnen, en kijk nu eens!'

Joan Muysken wil dat de samenleving zich verantwoordelijk voelt voor het aan een baan helpen van mensen zonder kans op regulier werk. 'De overheid moet niet zeggen "Je bent zelf verantwoordelijk." Muysken was tot december 2013 hoogleraar economie van de Universiteit Maastricht. 'Er zijn 600.000 werklozen en 100.000 vacatures. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt komen hier niet tussen. Van 60% van de bijstandsgerechtigden trekt de overheid z'n handen af. Ze krijgen een uitkering en dat is het. Daar ben ik erg van geschrokken.' Werk is goed voor de ontplooiing van mensen én voor de samenleving, vindt hij. 'Als zij geld te besteden hebben, is dat ook goed voor de economie. Mensen hebben bovendien recht op werk. Dat staat in verschillende internationale verdragen die Nederland heeft ondertekend.'

Minimumloon Overheid en bedrijfsleven zouden hier samen de schouders onder moeten zetten. 'Het sociale zekerheidsbeleid is nu geheel gericht op móeten en plichten van de meest kansrijke uitkeringsgerechtigden. Van de rest trekt men zijn handen af. Zij krijgen een uitkering en verder niets. Kijk naar het aantal mensen met een arbeidsbeperking dat de overheid zelf in dienst heeft, dat is bedroevend.'

QWETSBAAR

'Eigen kracht' was eerst een vernieuwende aanpak in de (jeugd)zorg. Zeggenschap en regie over het eigen leven terugbrengen naar de burgers en hun omgeving. Na de zorg ging ook de sociale sector werken met de methodiek. Herontdekking van eigen kracht sloot aan bij het herstel en de emancipatie van onder andere mensen met een beperking of psychische problematiek. En bij de wens zolang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Eigen kracht was een antwoord op, al dan niet falende, bureaucratie in de zorg en sociale sector, op medicalisering en betutteling.

Zoals een levende democratie betaamt, pakten bestuurders en beleidsmakers het signaal op en zij vervatten eigen kracht in politiek en wetgeving. Steeds meer levensterreinen bleken voor 'eigen kracht' in aanmerking te komen. In behoeften voorzien ging 'pamperen' heten en kwam in een kwaad daglicht te staan. Het nam burgers maar het heft over eigen leven uit handen. Of het nu om re-integratie, zorg, kunst of buurtvoorzieningen gaat, eigen kracht was het antwoord, ook op niet gestelde vragen. Eigen kracht is bovendien goedkoper. Loftuitingen op burgerkracht gaan hand in hand met bezuinigingen, op zorg, op arbeidsbemiddeling en culturele voorzieningen. Voor wat mensen zelf kunnen, zet de overheid geen subsidies en dure professionals meer in. Het aanboren van talenten, het ontwikkelen van vaardigheden en het ondersteunen van eigen initiatief: allemaal prima. Kunnen is echter vooral moeten geworden, eigen kracht eigen verantwoordelijkheid en het bouwen van onderop een topdown instrument, zonder aanzien des persoons. Eigen kracht is geen schaliegas, dat zich als goedkope energiebron uit mensen laat persen. Niet ieder mens beschikt over een natuurlijk reservoir aan eigen kracht.

De verhalen over armoede in Qracht 500 laten de veerkracht van mensen zien én hun kwetsbaarheid. De meesten komen niet aan een baan, hoezeer zij ook hun best doen. Omdat het werk er niet is, omdat ze geen kans maken of hun hoofd en handen vol hebben aan overleven. Armoede gaat vaak samen met sociale uitsluiting en een gemarginaliseerd bestaan; dat maakt kwetsbaar. De nadruk op arbeid en eigen kracht in de samenleving moet geen nieuwe scheidslijn trekken tussen winnaars en verliezers, mensen die meedoen en zij die dat niet doen/kunnen. Eigen kracht, het woord zegt het al, is van mensen zelf en komt van onderop.

Annemiek Onstenk

Ik ben voorstander van een baangarantie voor bijstandsgerechtigden die geen regulier werk kunnen krijgen. Banen die passen bij hun competenties en mogelijkheden, tegen het minimumloon.'

Wat hij voor zich ziet is een gemeentelijk werkbedrijf waar mensen vast in dienst zijn en van waaruit zij gedetacheerd worden naar sociale ondernemers, scholen, zorginstellingen, etc. 'Bedrijven kunnen zo invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ook de profit sector kan meedoen, zoals schoonmaakbedrijven en hoveniers. Als er maar goede afspraken over de arbeidsvoorwaarden worden gemaakt,' stelt Joan Muysken. Geen bedrijven die hun vaste personeel ontslaan en hen vervangen door baangarantie-gangers tegen het minimumloon. 'Zij komen op een zwarte lijst.'

Een gemeentelijk werkbedrijf? Dat lijkt verdomd veel op de sociale werkvoorziening. En die bouwt de overheid juist af. Muysken: 'Ik ben daar ook geen voorstander van. En evenmin van het afschaffen van de gesubsidieerde Melkertbanen. Zijn die eigenlijk ooit goed geëvalueerd?'

Pas werk aan mens aan Als iemand niet alle taken die bij het werk horen goed kan uitvoeren, splits dat dan op in verschillende werkzaamheden, aldus Muysken. Daar is in Nederland al ervaring mee opgedaan, bijvoorbeeld door jobcarving, inclusief personeelsbeleid, generieke functiebeschrijving en het aanpassen van werkprocessen.¹

Hij heeft geen blauwdruk, zegt hij. 'Ik zie meer in experimenten. Laat gemeenten en bedrijven uitproberen wat werkt en laat hen positieve resultaten met elkaar delen. Er zijn voorbeelden genoeg, zoals horeca- en beveiligingsbedrijven die werken met mensen met een beperking. Of gemeenten die bij de aanbesteding van projecten eisen dat de aannemer ten minste 10% van het personeel rekruteert onder lokale uitkeringsgerechtigden.'

Zijn devies: pas het werk aan mensen met een arbeidsbeperking aan in plaats van andersom. ~

1) ZIE ALS VOORBEELD:

WWW.DENORMAALSTEZAAK.NL/BIJEENKOMST-FINANCIËLE-DIENSTVERLENERS-OVER-JOBCARVING-TEN-BEHOEVE-VAN-MENSEN-MET-EEN-ARBEIDSBEPERKING/

leefgeld per maand
180,-

‘WERKEN VOOR ONZE IDEALEN’

Herbert

vrijwilliger

Herbert Bitter (54) woont en werkt bij Emmaus en heeft €45 per week te besteden. ‘Je hebt hier niet veel nodig.’ Vroeger werkte hij als freelance radiojournalist en bezocht hij veel oorlogsgebieden. ‘Ik zag vreselijke dingen. In die tijd was er nog geen begeleiding of nazorg. Achteraf bezien had ik een post-traumatische stressstoornis.’ Later werkte Herbert met dak- en thuislozen en in de psychiatrie. ‘Daar liep ik tegen mezelf aan. Na een extreem geweldsincident stortte ik in.’ Nu hij wat langer bij Emmaus verblijft, krijgt zijn werk weer een internationale dimensie. Herbert bezoekt Emmaus-leefgemeenschappen in de Oekraïne en Polen en ledenvergaderingen van de Federatie Emmaus Nederland, waarbij negen woon/werkgemeenschappen en twaalf vrijwilligersorganisaties zijn aangesloten. Herbert ziet de verbintenis als wederzijds. ‘Ik had een grote schuld. Ik had geen vaste woonplaats en woonde steeds in onderhuur. Ik werkte met dak- en thuislozen, maar was dat eigenlijk zelf ook. Emmaus hielp mij bij het oplossen van m’n problemen. En ik help hen door er te werken. Hier ben je bezig met empowerment, zaken op eigen kracht opbouwen. We zijn mensen met een problematische achtergrond, maar werken voor onze idealen.’

‘IK GEEF JONGEREN VOORLICHTING’

Kelly

zoekt een baan

‘Voor mij is armoede als de fiets van een van m’n kinderen wordt gestolen of wanneer ik naar de tandarts moet en een lange weg moet bewandelen om daar geld voor te krijgen.’ Kelly (26) heeft vier kinderen. Haar eerste kind kreeg ze op haar zestiende, waardoor ze stopte met haar mbo-opleiding. Ze woonde korte tijd in een opvanghuis. Later kreeg ze een woning en een bijstandsuitkering. Dat ging mis. Ze kreeg huurachterstand en moest vertrekken. Ze trok in bij haar vriend en moest een deel van haar bijstandsuitkering terugbetalen. Nu zit Kelly in de schuldsanering via de WSNP. ‘In de WSNP mag je geen scholing volgen, je moet een baan zoeken. Ik solliciteer elke maand en doe intussen vrijwilligerswerk. Ik geef jongeren voorlichting over schuldhulp, belastingaangifte en dergelijke en doe, via een wijkcentrum, mee aan een activeringsproject.’

‘IK ZIE HUN VERDRIET’

Jeroen

daklozentheatergroep

‘Ik heb het geld van m’n ex-vriendin er doorheen gejaagd. Ik maakte er echt een potje van.’ Jeroen Berentschot (46) kwam op straat te staan, zonder werk en met grote schulden. Hij sliep een jaar in de nachtopvang van Humanitas. Daar kreeg hij €35 leefgeld per week. ‘Ik moest ook dagbesteding doen en deed dat met volle inzet.’ Nu zit hij drie dagen per week in een (daklozen) theatergroep van Cultuurstichting Joseph Wresinski. ‘We maken een voorstelling over onze eigen levens. Ik zie het theaterwerk niet als straf. Ik krijg de kans een andere kant van mezelf te laten zien. Aan andere mensen die niets hebben. Ik zie hun verdriet en onmacht, hoe mensen aan de drank en drugs gaan, omdat hun leven zo uitzichtloos is. Ik praat er veel over, ik ben er zelfs over gaan schrijven.’

‘IK BEN VAN EEN KWARTJE EEN EURO GEWORDEN’

John

vaste baan als slager

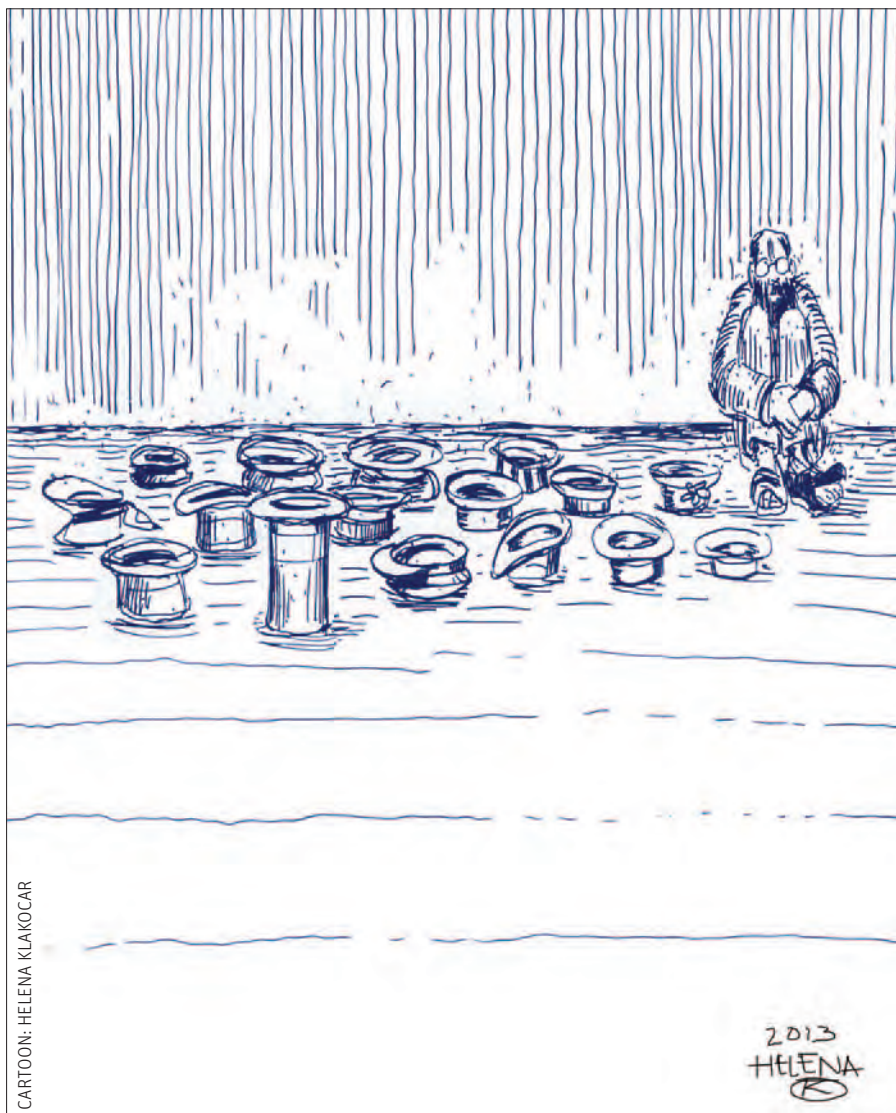
Nog maar een paar jaar geleden was John (38) dakloos en zat hij tot over zijn oren in de schulden. Nu laat hij trots het huis zien dat hij heeft kunnen kopen. ‘Volgend jaar ga ik verbouwen. Ik ben dolgelukkig.’ John heeft een vaste baan als slager voor 38 uur per week, tegen een gewoon salaris. Het Amsterdamse WoonWerkProject van de Dienst Werk en Inkomen hielp John met schuldsanering, huisvesting en het vinden van een baan. Daarna stond hij nog een half jaar onder bewind, ‘om te kijken of ik alle rekeningen betaalde.’ John is de armoede wel voorbij, maar niet vergeten. ‘Op straat leven is met niets te vergelijken, je slaapt met één oog open en één oog dicht. Je wordt opgejaagd en moet je kracht laten zien om te kunnen overleven. Ik ben altijd een kwartje geweest. Nu ben ik een euro geworden.’ John is de armoede voorbij.

'IK WIL VOORUIT, M'N EIGEN INKOMEN VERDIENEN'

Maud

deelnemer activeringsproject

Na tien jaar dienstverband verloor Maud (63) door een faillissement haar baan als administrateur. 'Ik vond geen werk meer en zat opeens thuis.' Een paar jaar later ging ze weer aan de slag tegen een veel lager salaris dan ze gewend was. Haar baas ontving hiervoor subsidie, maar na een jaar vloog ze er ook hier uit. Ze kwam in de WW en vervolgens in de bijstand. 'Per week heb ik €25 voor eten, drinken en kleding. Ik kwam in de problemen met het aflossen van m'n hypotheek. Mijn auto wil ik verkopen, maar niemand wil hem hebben. Hoewel ik er jarenlang premie voor betaalde, wordt m'n prepensioen afgetrokken van mijn bijstandsuitkering. Frustrerend is ook, dat je met een eigen huis niet in aanmerking komt voor vrijstelling, kwijtschelding of bijzondere bijstand. Ik probeer werk te vinden, maar heb gezondheidsklachten. Het verplichte eigen risico voor ziektekosten is een extra belasting voor mensen in de bijstand. Er is geen werk voor ons, maar voor vrijwilligerswerk weten ze je altijd te vinden. Zo doe ik mee in het activeringsproject De kunst van het rondkomen in Leeuwarden. Ik wil echter vooruit, m'n eigen inkomen verdienen!'

CARTOON: HELENA KLAVOCAR

maandbudget
100,-

'IK BEN GEEN BEDELAAR'

Kevin

verkoopt daklozenkrant

Zeven jaar geleden kwam Kevin Babbs (60) vanuit Engeland naar Nederland. Hij werkte als vrachtwagenchauffeur en koerier. Tot z'n baas failliet ging, z'n vrouw overleed en z'n boot in vlammen opging. Toen zijn WW afliep, kreeg hij niets meer. 'Omdat ik niet kan bewijzen dat ik hier langer dan vijf jaar woon, kom ik niet in aanmerking voor een uitkering.' Hij leeft van de verkoop van de Amsterdamse daklozenkrant. 'Ik verdien €20 tot €30 per week. Ik heb niet veel nodig, alleen voedsel en bier. In de zomer heb ik wat meer te besteden, dan repareer ik motoren van boten.' Hij vertrouwt op zichzelf. 'Ik ben de enige die mezelf kan helpen. Bedelen mag niet. Ik ben beledigd als mensen me 'bedelaar' noemen. Ik ben Z!-verkoper.' Maar liever heeft hij een gewone baan en een huis. Hij zoekt een advocaat of social worker om hem te helpen.

'IK WIL MEER IN M'N LEVEN'

Mohamed

stateloos

'Ik ben niet blij', zegt Mohamed (28) meermalen. Hij kwam als veertienjarige vluchteling vanuit Jemen naar Nederland. 'Of m'n ouders nog leven weet ik niet. Ik heb wel een ID maar geen paspoort en geen nationaliteit.' Tot een paar jaar geleden had hij een goede baan en kon hij in het huis van een collega wonen. Tot deze terugkwam en Mohamed eruit moest. 'Omdat ik zwierf, verloor ik m'n baan.' Sindsdien voelt hij zich afhankelijk van wat de gemeente en hulpverleners hem aanbieden. 'Ik leef van €50 in de week, heb een kamer in een begeleidwonenpand voor verslaafden en moet als tegenprestatie voor m'n uitkering werken in een bejaardenhuis. Ik wil meer in m'n leven. Diep van binnen ben ik niet vrij.' Hij is moslim en geeft kinderen soms Arabische les. 'Zonder geloof was ik gek geworden.'

'DE KLEREN MAG JE HOUDEN'

Sjef

zoekt werk

Sjef (36) zit sinds z'n scheiding in de schulden. 'M'n ex wilde met onze zoon in het huis blijven wonen. Ik zou de schuld overnemen, zij de hypotheek. Dat hadden we via mediation laten vastleggen. Later bleek deze afspraak niet in het convenant te staan. Toen Sjef door de scheiding op straat kwam te staan, werd hij ontslagen. Hij heeft een schuld van € 30.000. 'M'n gezondheid is goed, maar ik heb wel veel stress. Soms staat de politie voor de deur om me te gijzelen. Ook ben ik geroyeerd door de verzekering.' Van de gemeente krijgt Sjef een praktijkgericht traject. Hij zoekt een baan, omdat hij geen geld heeft om een eigen bedrijf op te zetten. Ook doet hij vrijwilligerswerk bij het Vadercentrum. Daar krijgt hij kleren om te solliciteren. 'Die mag je houden als je een baan vindt.'

'IK SCHRIJF OP WAT IK UITGEEF'

Pita

deeltijdbaan

Pita (43), Oostenrijkse van geboorte en twaalf jaar in Nederland, is klant en vrijwilliger bij de voedselbank in Amsterdam. Ze werkte negen jaar in de zorg, maar moest daarmee stoppen na een operatie aan beide handen. Zij en haar (werkloze) man ontvangen samen €1200 per maand. Via de Dienst Werk en Inkomen heeft ze sinds kort een deeltijdbaan bij een call center. Pita: 'Alles wat ik verdien, wordt van mijn uitkering afgetrokken, dus ik houd hetzelfde inkomen. Mijn man is ook op zoek naar werk.' Met anderen volgde Pita een Op Eigen Krachttraining. 'Voor de adviezen over het goedkoop boodschappen doen waren nuttig. Verder vond ik het maken van een kasboek heel leuk. Nu schrijf ik op wat ik elke dag uitgeef en ben ik me veel meer van bewust van m'n uitgaven.'

SCHRIJVEN GEEFT ZELFVERTROUWEN

Anja

is vrijwilliger bij Leger des Heils

'Ik ben van heel ver gekomen,' zegt Anja van den Berg (51). 'Ik was een ongewenst en onbemind kind.' Als negentienjarige trouwt ze overhaast en krijgt twee kinderen met een soms agressieve man. De jongste overlijdt als ze zes jaar is. Anja drinkt veel, haar man zet haar op straat en houdt het oudste kind. Anja is dakloos, zwerft en bouwt schulden op. Als ze midden veertig is, wil ze niet meer leven. Ze weegt 42 kilo en is aan de alcohol en medicijnen. Ze wordt gedwongen opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. 'Die periode bracht me veel goeds.' Anja komt tot rust. Ze heeft door haar bijstandsuitkering €50 per week te besteden. Op de Schrijfclub in Haarlem blijkt ze zichzelf goed in taal te kunnen uitdrukken. Schrijven geeft haar zelfvertrouwen. Drie jaar later heeft ze niet alleen een dichtbundeltje op haar

naam staan, Lam, ze schrijft ook voor het Straatjournaal. Ook werkt ze een dag per week als vrijwilliger bij het Leger des Heils in Haarlem. Twee jaar geleden zag ze bovendien haar oudste kind weer terug; ze ontmoeten elkaar regelmatig. Anja voelt zich, voorzichtig, gelukkig.

Kracht naar kruis

*Ik draag met trots
mijn kruis op mijn rug
Elke spaander
heb ik moeten verdienen
Door schade en schande
werd ik wijzer
Maar ik hoef het niet meer af te schudden
Het kruis is gevormd
En laat mij rechtop door het leven gaan*

FOTO: HEIDI BORGART

'DE GOUDEN NAN'

Nanja

zit in activeringsgroep

Hoe Nanja Schilder (54) in de problemen kwam? 'Ik opende de post niet altijd en verloor zo m'n uitkering. Ik zorgde beter voor m'n moeder, m'n dochter en haar kindje dan voor mezelf.' Elf maanden ontving ze geen bijstand. Ze leefde van toeslagen en bouwde betalingsachterstanden op. Nu heeft Nanja weer een uitkering; ze heeft €40 per week vrij te besteden. Ze zit in een activeringsgroep van de gemeente Almere. 'We leren ontdekken, wat we willen in het leven. Doel is ook om niet geïsoleerd thuis te zitten. Ik wil graag wat doen, ik ben niet lui. Maar ik slik wel 22 pillen per dag. Ik heb vroeger de opleiding voor Mode en kleding gedaan, maar niet afgemaakt. Ik zou in een leeg pandje De gouden Nan willen beginnen, met kledingreparatie. Tegenwoordig laten veel mensen hun kleren weer herstellen, ook rijke mensen.'

FRIKADELLEN EN COLA

Mame

scholier

Mame (12) is het een na jongste kind van Caroline. Hij wil spits worden bij Real Madrid. 'Ik kan goed voetballen en speel bij de D1. Als voetbal niet lukt, word ik kok of open ik m'n eigen chocoladewinkel.' Armoede is 'geen huis hebben', zegt hij. Mame weet hoe dat is. Zijn vader was jarenlang dakloos. Voor zichzelf zou hij graag geld hebben voor een snelle laptop. De pc van z'n moeder is 'supersloem'. Hij krijgt €5 zakgeld per maand en geeft dat direct uit, bijvoorbeeld aan frikadellen en cola. Over een half jaar mag hij, net als zijn oudere broer, kranten rondbrengen. Misschien kan hij dan sparen. Als een van zijn 'supergoede vrienden' jarig is, kan hij een cadeautje kopen van €5 of €7,50. 'Op m'n eigen verjaardag kreeg ik een mp 3. Volgend jaar wil ik een fiets. Ik nodig op m'n verjaardag al m'n vrienden uit en vraag dan veel geld.'

'IK ONTWIKKEL ME ALS EEN TIERELIER'

Sylvia

werd ontslagen, is nu vrijwilliger

Sylvia Baan (53) werkte acht jaar in een fitnesscentrum. 'Achter de balie, maar ik deed ook sales, gasten ontvangen en horreca.' In oktober 2010 werd ze ontslagen. Later kwam haar partner op een heel vervelende manier op straat te staan en viel ook zijn inkomen weg. Ze konden elkaar alleen nog in het weekend zien. Door de combinatie van zorgen over mensen in haar omgeving en gezondheidsklachten kreeg Sylvia een burn-out. 'Toen we het goed hadden, zaten er elke dag vrienden bij ons op de bank. Toen we schulden hadden, raakten we geïsoleerd. We hadden geen geld meer om leuke dingen te doen. Ook krijg je van de meest simpele dingen stress, zoals een kapotte wasmachine of een lekke band.' De relatie stond onder druk en overleefde het uiteindelijk niet. Maar Sylvia is een vechter en ging vrijwilligerswerk doen. 'Dat is goed voor m'n eigenwaarde én je helpt een

ander. Bovendien kan ik cursussen volgen. Ik heb alleen mavo en ontwikkel me nu als een tierelier. Dat geeft energie. Een baan zal ik niet krijgen, denk ik, maar hier word ik ook sterker van.'

'WE LOPEN ALLE KOOPJES AF'

Astrid

is vrijwilliger op basisschool

Astrid (59) is een tevreden mens; ze ziet kans van weinig rond te komen. Ze leeft van een weduwepensioen van haar tweede man, met een aanvulling tot bijstandsniveau. Daarnaast heeft ze een zorgtoeslag. Haar twee thuiswonende zoons betalen kostgeld. 'We leven heel zuinig, we lopen alle koopjes af. Als ik iets wil hebben of echt nodig heb, spaar ik totdat ik het geld bij elkaar heb.' Drie dagen per week werkt Astrid vrijwillig als conciërge van een openbare basisschool, als tegenprestatie voor haar bijstandsuitkering. Ze heeft er geen moeite mee, integendeel. 'Ik doe alle mogelijke werkzaamheden op school, behalve lesgeven. Ik geniet erg van de kinderen en sinds kort geef ik kooklessen. Ik moet wel voorzichtig doen, want ik heb een heel hoge bloeddruk. De school is gelukkig bij mij om de hoek, ik hoef dus niet te reizen.'

'WAAROM ZOU JE VRIENDEN MAKEN?'

Abigail

wil in de zorg werken

Abigail (24) woont in een Exodushuis, na ruim zes maanden gevangenschap. Voordat ze vastzat, zwierf ze en ze sliep steeds bij andere mensen. Abigail kwam op haar achttiende naar Nederland en woonde kort bij een tante. Verder heeft ze hier geen familie. Ze begon een opleiding maar maakte die niet af. Daardoor heeft ze schulden. 'Totaal € 15.000,' vertelt ze, 'van de studiefinanciering en de ziektekostenverzekering. Ik heb een driejarig traject voor schuldsanering bij de Kredietbank aangevraagd. Of ik word toegelaten weet ik niet, ik moet nog een keer terugkomen met m'n begeleider.' Abigail is nu vooral met haar toekomst bezig. Ze zou graag in de zorg werken en teruggaan naar Suriname. Ze voelt zich alleen. 'Waarom zou je vrienden maken als je toch weggaat?'

20%

van de huishoudens die recht hebben op een zorg- en huurtoeslag vragen die niet aan. Van de langdurigheidstoeslag maakt **60%** van de rechthebbenden geen gebruik. Vaak zijn mensen niet op de hoogte van bijzondere bijstand of kwijschelding van lokale belastingen.

'IK HEB HELEMAAL NIETS'

Inge

weet niet wie haar ouders zijn

'Ik heb niets' vertelt Inge (39). 'Ik weet niet wie mijn ouders zijn, ging niet naar school, heb geen opleiding, helemaal niks. Ik kwam via mensenhandel op een plek waar ik werd vastgehouden. Ik was nooit vrij. Tot ik kon vluchten.' Inge komt uit Wales. 'Via Dover ben ik naar Rotterdam gereisd, toen naar Utrecht. Daar zat ik vier maanden in de nachtopvang, ik voerde er verschillende taken uit. Iedere week had ik een gesprek. Zij raadden me Emmaus aan. Inge verblijft er nu een paar jaar. Hier is ze veilig. Men probeert haar vooruit te helpen. 'Ik kan nu een beetje lezen en schrijven.' Maar ze heeft niet veel hoop. 'Ik heb geen verzekering, dus krijg geen psychische hulp.' Papieren en weten wie haar ouders zijn, zijn voor Inge het belangrijkste. Tot dan is Inge stateloos.

'JE DOET ALSOF'

Bishnu

wil graag gewoon werken

Vijftien jaar werkte Bishnu (43) als glaszetter, tot hij arbeidsongeschikt werd. Nu zit hij tien jaar in de WAO. 'Als je niet meer kan werken, raak je meer kwijt dan alleen je baan. Je leeft niet meer in de maatschappij, je doet alsof. Ik kan er niet tegen dat ik, terwijl ik zo'n goed leven had, niet meer gewoon kan werken.' Bishnu heeft ongeveer €50 per week te besteden en is bang het dak boven z'n hoofd te verliezen. 'Ik heb kinderen, maar zie ze niet. De laatste jaren was ik bezig met de scheiding. Ik ben nog in de rouw.' Hij is vrijwilliger in het Haagse Vadercentrum en werkt er in de Weggeefwinkel. Hij wil het liefst uit de WAO en gewoon werken. 'Als ik m'n huidige inkomen kan houden, ga ik vandaag nog vrijwillig uit de WAO.'

'WE GAAN NAAR LOURDES'

Gerda

verkoopt daklozenkrant

Gerda (63) is een van de bekendste verkopers van de Amsterdamse daklozenkrant. Ze is al jaren op straat, maar vindt het moeilijk om mensen geld te vragen. Dat raakt aan haar trots, zegt ze. Vroeger leefde ze op het water, kocht boten op en renoveerde ze. In de jaren 80 had ze met haar man een coffeeshop. Maar na 23 invallen werd die door de gemeente gesloten. Het paar raakte in de schulden en werd dakloos. Toen ze nog verslaafd was, had ze veel geld nodig, nu minder. 'Als ik €10 heb verdiend met de daklozenkrant, stop ik.' Ze heeft de laatste paar jaar weer een huisje, samen met haar man. 'We hebben iemand die alles voor ons regelt. Ook zijn we terug in budgetbeheer. Binnenkort gaan we naar Lourdes, met de Hulp voor Onbehuisden.'

‘IN DE WINTER IS ER WEINIG WERK’

Martin

maakt schoon, zoekt werk

Martin Wächtler (33) heeft Italiaanse ouders, maar groeide op bij zijn grootouders in Duitsland. Rond z'n vijftiende ging hij het verkeerde pad op. 'Ik zat enkele jaren in de gevangenis en kon daarna m'n draai niet meer vinden in Duitsland.' Korte tijd werkte hij in Nederland bij een Rotterdams glasbedrijf. Terug in Duitsland werd hij meteen weer vastgezet. Nu is hij in Rotterdam met de bedoeling hier een leven op te bouwen. 'Via een uitzendbureau maak ik twee uur per dag toiletten schoon. Ik hoop een lening te kunnen krijgen, vooral om een fiets te kopen. Ik wil werk zoeken, ik heb een werkvergunning. In de winter is er echter weinig werk, zegt het uitzendbureau. Ook hoop ik een eigen huis te bemachtigen.' Martin slaapt bij een vriend. Eten doet hij in de Rotterdamse Pauluskerk.

‘NIET ZEUREN, MAAR DOORGAAN’

Sigrid

gaat een opleiding volgen

'Ik heb altijd gewerkt,' zegt Sigrid (52). 'Vroeger begon je op je twaalfde al met werken. Ik ben opgevoed met Niet zeuren, maar doorgaan en alleen geld uitgeven als je dat hebt.' In 2006 verloor ze haar baan als commercieel verkoper. Zestien jaar had ze het als alleenstaande moeder gered, nu stortte ze in. 'Ik kreeg een burn-out en werd depressief. Als ik geen kind had, was ik er niet meer geweest.' Toen ze 'een dubbele hernia' kreeg, werd Sigrid voor 65% afgekeurd voor werk. Ze leeft van een WIA-uitkering. 'Het is te weinig om van te leven. De vaste lasten zijn nog net zo hoog, die worden met een uitkering niet opeens lager. Daar komen de medicijnen die ik zelf moet betalen bij.' Ze vreest de tijd dat ze in de bijstand belandt. Ze schaamt zich ervoor afhankelijk te zijn van een uitkering. Mogelijk door haar opvoeding, denkt ze. Meedoen aan Qracht 500 is dan ook een zelfoverwinning. Misschien ook omdat ze

de weg omhoog weer heeft gevonden. 'De GGZ heeft me een opleiding als ervaringsdeskundig hulpverlener aangeboden. Die ga ik volgen, ik wil namelijk graag werken.'

‘IK BEN ER OP EIGEN KRACHT UITGEKOMEN’

Ad

projectleider

Ad van Emmerik (62) heeft het een tijdje 'moeilijk' gehad, zegt hij. 'Door gezondheidsproblemen kon ik de kost niet meer verdienen. Ik werd opgenomen in het ziekenhuis met hartproblemen, het hele kaartenhuis stortte in. Ik had geen werk en geen huis meer en raakte dakloos. Dat is nu tien jaar geleden.' Met hulp van de gemeente Utrecht krabbelde hij op. Hij had korte tijd een uitkering. Nu verdient Ad een gewoon salaris als projectleider bij het project Doen & Laten, waar (ex-)verslaafden en daklozen worden geholpen door ervaringsdeskundigen. 'Ik ben er op eigen kracht uitgekomen. Ik werd voorzitter van de Cliëntenraad van de Tussenvoorziening, kreeg een woning en werk en ben zelf klaar als cliënt. M'n gezondheid is goed. Ik kwam uit de problemen in de tijd dat de economie nog goed was. Nu krijg je geen hulp meer, als je niks anders hebt dan een lege portemonnee. Ik zeg wel eens: "Geef de hoofdcommissaris van politie een klap voor z'n hoofd, dan krijg je wel hulp!" Er zitten te veel mensen eindeloos in tussenvoorzieningen. Er is geen doorstroming meer. Dan schiet het niet op met de armoedebestrijding.'

**'IK WIL MENSEN ZICH
GOED LATEN VOELEN.'**

Annet

actieve buurtbewoonster

Annet Bos (45) is de vrouw achter buurtproject Foor El-Qaar in de Amsterdamse Baarsjes. En nog veel meer. Ze is de trekker van buurt-lunches, organiseert modeshows, voerde met een toneelgroep een stuk op over armoede en maakt een krant voor gebruikers van de voedselbank. Ook is Annet moeder van vier thuiswonende kinderen. Jaren geleden liet haar man haar zitten met een schuld van €12.000. Ze deed een beroep op de schuldhulpverlening en ging werken in de zorg. Na verloop van tijd verloor ze haar baan, doordat ze fibromyalgie kreeg en veel pijn heeft. Na twee jaar WW volgde de bijstand, terwijl de schuldaflossing doorliep. Omdat ze dan €20 kreeg voor boodschappen, deed Annet mee aan de Eigen Krachtraining van de voedselbank. Daar vond zij haar energie terug en ze werd actief bij Foor El-Qaar. 'We zamelen kleding in voor modeshows. Klanten van de voedselbank worden mooi gemaakt door een visagist. Na de show delen we de kleding uit. Ik wil mensen zich goed laten voelen.' De activiteiten die ze samen met andere mensen in armoede organiseert, geven haar het gevoel 'dat ze er weer toe doet'.

Armoedegrens

In onderzoek van het Nibud en het tv-programma EenVandaag in de zomer van 2013 bleek de armoedegrens elders te liggen dan de grens die het CBS en SCP hanteren. Een eenpersoonshuishouden heeft per maand 1250 euro nodig om te leven en maatschappelijk mee te doen, een tweepersoonshuishouden 1400 euro, een huishouden bestaande uit drie personen 1525 euro en een huishouden met vier 1625 euro. Het CBS gaat uit van respectievelijk 960, 1350, 1650 en 1850 euro en het SCP van 1040, 1430, 1740 en 1960 euro, voor dezelfde categorieën.

**'IK WIL IETS MOOIS
VAN M'N LEVEN MAKEN'**

Julia

leert mode maken

Julia (31) leeft vanwege betalingsachterstanden van €50 per week. Ze heeft een WIA-uitkering. 'Tijdelijk, want mogelijk kan ik ooit weer aan het werk.' Stadsgeleedbeheer Utrecht beheert haar uitkering, saneert de schulden en betaalt de vaste lasten. 'Ik moet ieder dubbeltje omdraaien, tien keer nadenken wat ik wel en niet koop. Ik heb bovendien twee konijntjes. Iedereen zegt "Gooi die konijntjes eruit", maar omdat ik het psychisch moeilijk heb, zijn zij alles voor mij, zoals kinderen voor anderen.' Ze werkt toe naar meer zelfstandigheid en heeft nu twee vrijwilligersbaantjes: bij de Tussenvoorziening en een speeltuin. 'Daarnaast doe ik Mode met een Missie. Leren samenwerken door kleding te maken en leren omgaan met je beperking. We doen mee aan de Mode Biënnale in Arnhem!' Julia geeft het niet op. 'Ik wil iets moois van m'n leven maken.'

**'VERMOGEND
ZONDER INKOMEN'**

Ruud

vrijwilliger

Ruud de Vries (49) raakte door de crisis zijn goedbetaalde baan kwijt. Tijdens zijn re-integratietraject kreeg hij een ernstige aandoening en kon hij niet meer werken. Een arbeidsongeschiktheidsuitkering krijgt hij niet omdat de rechter een re-integratietraject niet als werk beschouwt. 'Maar ik had een contract en werkte verplicht.' Hij vroeg bijstand aan. 'Omdat ik, samen met mijn moeder, een eigen huis heb, ben je voor de Sociale dienst vermogend. Ik moet eerst mijn huis en levensverzekering opeten. Alsof je een huis gemakkelijk verkoopt in deze tijd. En waar laat ik m'n moeder van 84?' Nu ontvangt Ruud €750 per maand 'hypothecaire lening'. Hij bouwt dus maandelijks schuld op. Bij de pakken neerzitten, doet Ruud niet. Als vrijwilliger rijdt hij vijf dagen per week ouderen naar dagactiviteiten. Dankzij de onkostenvergoeding die hij daarvoor krijgt, kan hij z'n auto aanhouden.

PERSOONLIJKE STEUN

Dunya

leert in budgetkring rondkomen met weinig

Dunya (29) heeft al lange tijd maar €40 per week te besteden. In een zogeheten budgetkring wisselt ze met anderen uit, hoe je met weinig kunt rondkomen. Daar vindt ze ook persoonlijke steun voor de moeilijke omstandigheden waarin ze verkeert. Dunya heeft veel achter de rug. Ze dreigde op haar achttiende te worden uitgehuwelijkt, vluchtte voor eerwraak en verbleef lange tijd in het buitenland, waar ze werkte in de toeristenbranche. Weer terug begon ze een relatie met een Turkse jongen, die een loverboy bleek te zijn. Ze raakte alles kwijt: haar woning, haar spullen. Tot overmaat van ramp bleek ze eierstokkanker te hebben. Dunya kreeg een flatje van de gemeente, een ziekte-uitkering en kwam onder bewind. Omdat haar bewindvoerder haar 'oplichtte', is ze nog niet van de schulden af. Sinds kort zit ze in de schuldsanering.

'IK BEN RIJK MET M'N FAMILIE EN KINDEREN'

Manuel

heeft een doorstroombaan

Manuel (37) heeft een Wajong-uitkering. Hij is cliënt bij Pameijer, instelling voor maatschappelijke dienstverlening in Rotterdam. Via hen schildert en klust hij in een doorstroombaan bij werkproject Klus en Werk. Ook zit hij in de Cliëntenraad. De (kleine) vergoeding van Klus en Werk mag hij houden van het UWV. Toch hebben hij en z'n nieuwe vriendin, met wie hij samenwoont, niet veel te besteden. Ze leven van zijn uitkering, die van haar is stopgezet. Manuel: 'We hebben €60 leefgeld per week. Geldbeheer betaalt onze vaste lasten en schuldaflossing. M'n vriendin heeft schulden, ik niet meer. Als we kleren nodig hebben, moeten we vragen of daar geld voor is.' Manuel wil het financieel graag beter krijgen en probeert door te stromen binnen Pameijer. 'Ik hoop me terug te vechten in de maatschappij.' Uit een vorige relatie heeft Manuel twee kinderen van 8 en 10

jaar. Hij ziet hen elke week. Zijn nieuwe vriendin heeft twee kinderen van 6 en 10 jaar, die in pleeggezinnen wonen. Ze is zwanger van hun gezamenlijke kind. 'Ik ben niet rijk in m'n portemonnee,' zegt Manuel, 'maar wel met m'n familie en kinderen.'

budget per week
35,-

'MENSENRECHTEN? IK ZIE ZE NIET'

Davied

klusser

Davied Shaly Samohon (30) is Palestijns Israëliër en woonde in de Gazastreek. Hij verloor zijn familie bij een bombardement. Op zijn negentiende vluchtte hij naar Nederland, met enkele jaren rechtenstudie achter de rug. Maar hij wordt niet erkend als vluchteling en krijgt geen verblijfsvergunning. Tot overmaat van ramp raakte hij zijn (Israëliëse) paspoort kwijt en kan hij niet bewijzen, dat hij is wie hij is. Hij vond onderdak bij een 'vriend', die echter misbruik maakte van zijn kwetsbare situatie als illegaal. 'Hij sloeg me met een stoel op m'n hoofd, waar ik hersenschade van heb overgehouden en stal geld van me. Ik denk dat hij m'n paspoort heeft verkocht.' Davied deed aangifte van de mishandeling en de diefstal, maar de politie ondernam niets. Nu woont hij in bij een solidaire Nederlandse familie. Met klussen verdient hij zo'n 20 tot 50 euro per week. 'Ik hoor in Nederland praten over mensenrechten, maar ik zie ze niet. Het zijn papieren rechten. Ik werk altijd en wil me graag nuttig maken. In een buurtcentrum volg ik Nederlandse les. Ik sport om gezond te blijven, want ik kom niet in aanmerking voor medische zorg. Wat kan ik verder doen?'

foto van Alain Baars

'IK WORD GEWAARDEERD'**Frank***helpt alles en iedereen*

Frank Schenk (45) wil de bekendste werkloze van Rotterdam worden. 'Werklozen hoeven geen mensen zonder werk te zijn,' zegt hij. Samen met negen andere vrijwilligers zit hij in Overschie voor Elkaar, een werkgroep opgezet vanuit de Sociale dienst. Hier helpen ze mensen met een bijstandsuitkering en een grote afstand tot de arbeidsmarkt om weer te gaan deelnemen aan de samenleving. De gemeente verwijst bijstandsgerechtigden naar hen door. In Rotterdam hebben bijstandsgerechtigden een participatieplicht, ze moeten twintig uur per week aan de slag. Frank doet meer dan z'n participatieplicht. 'Ik ben graag bezig en zoek dingen die nuttig zijn. Zo heb ik samen met een vriendin stichting De Achtertuin opgezet, waar buurtkinderen worden bezig gehouden. Ook zijn we bijna elke dag te vinden in het Prachthuis in Overschie. Eigenlijk helpen we alles en iedereen. We vullen het gat dat het wegbezuinigde welzijnswerk in de buurt achterlaat.' Frank Schenk maakte alleen de lagere school af, heeft een bijstandsuitkering en zat de afgelopen jaren in de schuldhulpverlening. Hij vindt niet dat hij in armoede leeft. 'Ik heb weinig geld, maar word gewaardeerd. Ik was op een bijeenkomst en daar kwam de wethouder op me af. Als je een gewone baan hebt, gebeurt je dat niet!'

'SCHULD MAAKT SCHULD'**Jaap***werkt zich uit de nesten*

'Ik loop in de schuldsanering en heb maar €30 leefgeld per week. Daar kun je toch niet van leven?' roept Jaap (44). 'Ik had een coffeeshop en raakte door het voor- en achterdeurbeleid van de overheid flink in de problemen. De Belastingdienst wil €80.000 van me hebben. Als je je bekeuringen en belastingen niet betaalt maar keurig werkt, kom je in de gevangenis. Daarna ben je alles kwijt.' Ondanks de enorme schuld komt er langzaam verbetering in z'n situatie. Hij huurt met anderen een flatje voor ex-daklozen. Af en toe zorgt hij voor z'n zoontje van twee. Voor hem wil Jaap iets presteren. 'Ik vertel niet graag dat ik m'n kind geen cadeautje kan geven als hij jarig is. Armoede beleef je in eenzaamheid. Armoede cumuleert, schuld maakt schuld. Ik wil er heel, heel graag uitkomen.'

'IN EGYPTE ZOU IK RIJK ZIJN'**Hitam***verkoopt daklozenkrant en brengt krant rond*

Zes dagen per week staat Hitam (28) op z'n vaste stek en verkoopt de Amsterdamse daklozenkrant Z! Daar verdient hij €10 tot €15 per dag mee. Soms brengt hij ook dagbladen rond. Geld voor nieuwe kleren heeft hij niet. 'Ik heb alleen de kleren die ik aan heb.' Maar voor de kamer die hij samen met een vriend bewoont, betaalt hij gewoon de helft van de huur, €150 per maand. Ze eten samen en delen ook die kosten. Hitam komt uit Egypte. Hij is een jaar in Nederland en volgt sinds vier maanden Nederlandse les in een buurtcentrum. Via een Marokkaanse Z!-verkoper kwam hij in aanraking met de Amsterdamse stichting Z. Hij staat hier voorlopig goed. Later trekt hij misschien door naar Italië of Frankrijk. 'In Egypte zou ik met het geld dat ik verdien tamelijk rijk zijn. Hier ben ik arm.'

'IK WIL GRAAG WERKEN'**Edita***opgeleid als manager*

Edita (28) leeft van het geld dat ze krijgt van de Rotterdamse Pauluskerk. Dat is €10 per week voor zichzelf en €10 voor haar moeder, met wie ze drie jaar geleden vanuit Armenië naar Nederland vluchtte. Identiteitspapieren heeft ze niet, wel een geboortakte. Hun asielaanvraag is afgewezen, maar de procedure loopt nog. 'De rechter besloot dat we mochten blijven, de IND ging tegen de rechter in beroep,' zegt Edita in goed Nederlands. Edita is opgeleid als manager, maar mag hier niet werken. Bij de Pauluskerk maakt ze zich verdienstelijk als vrijwilligster. Daarvoor ontvangt ze een kleine vergoeding. In weekend eten zij en haar moeder in een klooster in Rotterdam, doordeweeks thuis. Edita en haar moeder wonen samen in één kamer, ook geregeld door de Pauluskerk. Edita: 'Ik wil graag werken, maakt niet uit wat voor werk het is.'

De kans op armoede is het grootst voor eenoudergezinnen, alleenstaanden tot 65 jaar, niet-westerse huishoudens en bijstandontvangers.

leeft geld per week
30,-

'IK ZOU BEST EEN LEUKE BAAN WILLEN'

Marijke

leeft van een bijstandsuitkering

Marijke (45) leeft van een bijstandsuitkering voor een eenoudergezin. Ze heeft drie kinderen, die sinds zomer 2011 onder toezicht staan. 'Je bent steeds bang om iets fout te doen en wilt de voogd van Bureau Jeugdzorg geen reden geven de regeling te verslechteren. Ik heb de kamers van de kinderen opgeknapt en de keuken schoongemaakt. Ik ben niet verslaafd, zoals sommige ouders die hun kinderen gewoon thuis hebben. Ik kan zelf voor hen zorgen.' Marijke heeft een schuld en betalingsachterstanden opgelopen in de tijd dat haar ex-partner en vader van de kinderen nog thuis woonde. Hij woont nu in een voorzie-

ning van HVO Querido en werkt, met behoud van z'n daklozenuitkering, bij Pantar (Amsterdamse sociale werkvoorziening). Een maatje van Vonk helpt Marijke wekelijks met de administratie en de betalingen. Van de uitkering lost Marijke maandelijks de lening van de Kredietbank af. 'Nog 34 maanden te gaan', zegt Marijke. Ze heeft weinig werkervaring, maar zou best 'een leuke baan' willen. Voorlopig heeft ze nog uitstel van sollicitatieplicht. Want in 2011 werden niet alleen haar dochters 'weggehaald', ook kreeg ze de diagnose borstkanker. Marijke: 'Ik ben geopereerd en bestraald. Ik ben nu schoon.'

'EEN MINDER ZORGELIJK LEVEN LIJKT ME HEERLIJK'

Marieke

heeft een bijstandsuitkering

Schulden of betalingsachterstanden heeft ze nooit gehad, maar vrij van zorgen is Marieke (60) niet. Ze leeft al bijna 25 jaar van een bijstandsuitkering. 'Ik houd altijd een kasboek bij. Ik rook niet, heb geen auto, geen krant meer, een zorgverzekering met collectiviteitskorting, woon in een huis met zonnepanelen en ga maar één week per jaar heel goedkoop op vakantie. Toch moet ik de eindjes aan elkaar knopen. Ik sta structureel rood op m'n betaalrekening. Aan het begin van elke maand gaat er meteen een grote hap uit m'n uitkering.' Verbetering van haar situatie verwacht ze niet, maar een minder zorgelijk leven lijkt haar heerlijk. 'Ik zou graag niet steeds hoeven denken: Kan dat wel?' Nog belangrijker vindt ze, dat ze haar dochters nooit eens kan trakteren of een cadeautje kan geven met verjaardagen of in december.

'GESLAGEN MAAR NIET GEBROKEN'

Leon

procedeert voor een hoger pensioen

Doordat hij als gevangenebewaarder diverse keren in gewelddadige situaties terecht kwam, kreeg Leon (77) uit Zuid-Limburg fysieke gezondheidsklachten en een posttraumatische stressstoornis (PTSS). Leon raakte arbeidsongeschikt. Het rijk betaalde, na veel problemen, de kosten voor z'n behandeling en een salaris tot z'n 65ste. Daarna ging z'n inkomen meer dan duizend euro per maand omlaag. Leon en z'n vrouw liepen in de loop der jaren betalingsachterstanden op. Nu dreigt hun huis gedwongen in de verkoop te gaan. Leon eist dat hem met terugwerkende kracht een hoger pensioen wordt toegekend en procedeert daarvoor tot op het hoogste niveau. 'Die schulden zijn het gevolg van m'n werk voor Justitie. Minister Opstelten van Justitie heeft m'n PTSS erkend.' Gebroken is Leon niet. Hij doet vrijwilligerswerk, onder andere voor vluchtelingen. Pas nog maakte hij mee hoe, mede door zijn inspanningen, twee gezinnen werden herenigd.

‘IK KAN DOEN WAT IK HET LIEFSTE DOE. DAT IS PURE RIJKDOM’

‘Wat is armoede?’ vraagt Margot Peterse (51), terwijl ze vertelt over haar carrière als kunstenaar.

Ze voelt zich niet arm. Nee, ze kan niet leven van haar werk. Al sinds ze in 1990 als kunstenaar begon vertonen haar inkomsten grote pieken en dalen. De dalen ving ze lange tijd op met de Bijstand en de WIK, de Wet inkomensvoorziening kunstenaars. Sinds de crisis begon, zijn haar inkomsten structureel veel lager. ‘Lange tijd was dansgezelschap Introdans een belangrijke bron van inkomsten. Ik maakte theaterkostuums voor hen. Toen zij gekort werden op hun subsidie, moesten ze alle freelancers laten gaan. Mij dus ook. Af en toe maak of beschilder ik nog kostuums voor het Nederlands Danstheater en het Nationale Ballet.’ De WIK bestaat niet meer en dus besloot Margot Peterse een baantje te zoeken. Ze vond er een als telefoniste en manusje

van alles achter de balie van een welzijnsinstelling, aanvankelijk met een 0-uren contract, inmiddels voor ruim twintig uur in de week. ‘Ik kan er mijn rekeningen mee betalen. De tijd die ik overhoud kan ik besteden aan mijn vrije werk. Daarnaast ben ik bezig met het opzetten van een eigen dansbroekenlijn voor mannen. ‘Ik heb bijna zes modellen af en daarmee wil ik dance-events langsgaan. Daarnaast zet ik een eigen webshop op.’ Ze mag niet klagen, vindt Margot. Dankzij een erfenis heeft ze haar huurhuis voor een bescheiden bedrag kunnen kopen. Haar lasten zijn laag en ze woont er prettig. ‘Ik ben gewend aan een leven op bijstandsniveau. Ik heb niet veel nodig, en daardoor kan ik rondkomen. Het inkomen uit mijn baan zorgt voor brood op

Nieuwe financieringsmogelijkheden voor kunstprojecten

- **Microkrediet via Cultuur Ondernemen, bij Triodos bank tot 10.000 euro.** Voor kunstenaars in Amsterdam is er de Amsterdamse cultuurlening tot 10.000 euro. Tegen een rente van 3% kun je tussen de 1.000 en 10.000 euro lenen. Daarnaast krijg je korting op trainingen en adviesgesprekken bij Cultuur Ondernemen.
- **Crowdfunding.** Op de site Voordekunst.nl kun je je project promoten en proberen er geld voor op te halen bij geïnteresseerde particulieren.

de plank. In deze tijd zijn er nauwelijks kunstenaars die het zich kunnen veroorloven alleen met hun kunst bezig te zijn.'

Uit ivoren toren Om toch te kunnen overleven moeten kunstenaars uit hun ivoren toren komen, meent Margot. 'Ga de wereld in, als kunstenaar ben je ook ondernemer. Dat is lastig, maar nog geen reden om het niet te doen. Om mijn dansbroeken in de markt te kunnen zetten moet ik investeren. Ik moet ze laten produceren, maar wil liever geen schulden maken bij een bank. Een andere manier om geld bij elkaar te krijgen is crowdfunding. Daar moet ik me nog eens goed in gaan verdiepen. Ook mijn website moet een flinke opfrisbeurt krijgen. Potentiële klanten moeten mij

straks wel kunnen vinden.' Dus wat is armoede? Volgens Margot draait het om de juiste prioriteiten stellen. 'Ik leef van weinig en zoek naar wegen om toch te bereiken wat ik wil.' Aan de balie bij de welzijnsinstelling waar ik werk zie ik échte armoede. Daar komen dak- en thuislozen en andere mensen die het echt zwaar hebben. Ik heb gemerkt dat er altijd manieren zijn om je doel te bereiken. En ja, daar moet je soms concessies voor doen. Ik heb veel moeten struggelen om te komen waar ik nu ben, maar dat ik kan doen wat ik het liefste doe, geeft me een heel rijk gevoel.'

‘DE KINDEREN KRIJGEN MEE DAT JE IN DE GEVANGENIS KOMT ALS JE JE REKENINGEN NIET KUNT BETALEN’

Sinilga, Marco en vier kinderen wonen sinds 2011 in het Friese dorp Burgum. Het gezin krijgt wekelijks een pakket van de voedselbank.

Ze komen uit Arnhem, vertelt Sinilga. Zij en Marco waren zes jaar geleden korte tijd uit elkaar. Sinilga werkte op kantoor, als administratief medewerkster en wist voor haar en de vier kinderen weer een bestaan op te bouwen. ‘Ik huurde vlak bij Arnhem een mooi huis van een particulier, met veel slaapkamers en twee badkamers. Het werd echter verkocht en wij moesten eruit. Om in de buurt van de school van de kinderen te blijven, ging ik in een caravan wonen, op een camping buiten de stad.’ Toen Marco zich weer bij het gezin voegde, woonden ze met zes personen op 37 m². Met Marco was het in de tussentijd minder goed gegaan. ‘Toen het uit was met Sinilga, zat ik alleen op een flat. Ik dronk veel, slikte antidepressiva en pillen tegen adhd. Die mix was slecht voor m’n gezondheid. Ik heb ook veel gezworven en gestolen.’ Daar kwam een probleem bij: zijn onverzekerde auto. ‘Toen die het niet meer deed, zette ik ’m langs de kant van de weg.’ Boetes volgden, ook omdat de auto geen APK-keuring had. Na de hereniging met Sinilga bleef ‘de auto’ hen achtervolgen. Marco: ‘Die boetes gaan automatisch.’

Camping De camping was geen fijne plek. Sinilga betaalde €800,- per maand voor de caravan, wat cash moest worden betaald, en er was rottigheid op het park. ‘Er waren Oost-Europeanen illegaal gehuisvest, losgeslagen jongeren en drugshandel. Ik kon er echter wel werken, in de horeca.’ Marco werkte voor Sandd, ‘voor €10,- per uur’. Het gezin woonde er tien maanden. ‘Toen zijn we gevlucht.’ Aanleiding was een vechtpartij met ‘tuig’ op de camping. De familie kon tijdelijk terecht bij oude burens in Arnhem en zocht naar een verblijfplaats voor langere duur. Sinilga: ‘We zochten woonruimte, meldden ons bij de gemeente, het maatschappelijk werk en de crisisopvang. Tevergeefs. De enige die wilde helpen was Blijf van m’n lijf, maar vanwege Marco konden we daar niet heen. Die organisatie gaf ons een lijst met opvangcentra in het land. Alleen in Burgum was plek. Omdat we zelf geen geld meer hadden, kregen we €100,- van de kerk. Daarvan zijn we, met slaapzakken, naar Friesland gereisd.’ Het opvangcentrum hielp het gezin, zonder te oordelen. Sinilga vindt dat de mensen daar een lintje van de koning verdienen.

VERWEND

Femke maakt zich soms zorgen over 'of we genoeg geld hebben en of we rondkomen'. Armoede is voor haar 'dat je moeilijk in je behoeften kunt voorzien, dat er geen geld is voor vakantie of voor iets extras'. De computers in huis zijn tweedehands, uit de kringloopwinkel. Ze heeft Word nodig, maar dat staat niet op de pc. Als kinderen in haar klas €50,- kledinggeld krijgen, vind ze dat 'verwend'. Femke: 'Als ik eens in het kwartaal iets nieuws kan kopen, vind ik het al goed. Als je iets niet hebt, mis je dat ook niet.'

Schulden Dochter Femke (15) vindt verhuizen niet altijd leuk, maar ze kan zich goed aanpassen. Toch kreeg ze het in de tweede klas havo moeilijk. Femke: 'Meiden roddelden over me. Ik had veel onvoldoendes.' Ze verkaste naar een andere school. 'Nu haal ik hele goede cijfers. Ook is het een fijne klas, relax.'

Marco vond werk bij een verkooppunt voor Hunkemöller en Pearl. 'Ik bezorgde pakketten, ruimde op, van alles eigenlijk. Ik had een 38-urige werkweek en een gewoon contract. In april 2013 werd mijn contract echter niet verlengd, omdat m'n baas minder werk had. Ik heb kort WW gehad, €942,- per maand, dat werd aangevuld door de bijstand. Voordat we aansluitend bijstand kregen, moesten we laten zien dat we goed konden solliciteren. De eerste 29 dagen na de WW zaten we zonder inkomen.'

Nu leeft het gezin van bijstand. De zorgtoeslag wordt ingehouden vanwege betalingsachterstand bij de zorgverzekeraar. Vanwege schulden staan Sinilga en Marco onder bewind. Hun totale schuld is €15.000,-. Marco: 'We hopen op een WSNP-traject, dan zijn we er over drie jaar van af.' De belangrijkste aanvulling op het gezinsinkomen is de Wajong-uitkering van de negentienjarige zoon van

Sinilga. 'Zonder dat geld hadden we echt honger gehad,' zegt Sinilga. Zodra ze kan, stort ze de uitkering weer op de rekening van haar zoon.

Gegijzeld Sinds ze in Burgum wonen, is Marco vanwege de boetes voor de onverzekerde auto een aantal keer gegijzeld door het CJIB. 'Ik kan de boetes niet betalen. Als er niks te halen valt, mag het CJIB niet gijzelen. De politie mag niet zonder huiszoekingsbevel je huis doorzoeken. Allebei gebeurde. Ook is er beslag gelegd op m'n salaris, daar wordt dan het hele gezin door getroffen.' 'De kinderen krijgen mee dat je in de gevangenis komt als je je rekeningen niet kunt betalen,' vult Sinilga aan. Sinds Marco de auto als gestolen opgaf, is het stapelen van de boetes gestopt. Via Marktplaats vond Sinilga een woning, de dienstwoning van een garage aan de rand van het dorp. 'We betalen €600,- huur per maand en €160,- voor de energie. Dat is eigenlijk te veel, omdat de eigenaar geen onderhoud pleegt. In het huurcontract staat de clause dat ik in dienst ben van het autobedrijf. Ik maak dagelijks het keukentje schoon.'

'We zochten woonruimte, meldden ons bij de gemeente, het maatschappelijk werk en de crisisopvang. Tevergeefs. De enige die wilde helpen was Blijf van m'n lijf, maar vanwege Marco konden we daar niet heen'.

EEN NET PAK MET STROPDAS**Armando***afgekickt en afgekeurd maar weer een beetje ondernemer*

Oud-zakenman Armando Ackermans (47) krijgt nu drie jaar eten van de voedselbank. Vroeger hadden hij en z'n vader een goedlopend bedrijf. Zijn vader deed echter onverstandige investeringen. Naar later bleek, kwam dat door de ziekte Alzheimer. Er ontstonden betalingsachterstanden en schulden. Dat was nog niet alle narigheid. Armando viel van drie meter hoog naar beneden, waar hij rug- en heupletsel aan overhield. 'Ik gebruikte drugs tegen de pijn, maar werkte eerst nog gewoon door. Tot ik instortte, een burn-out kreeg en aan de drugs en drank raakte.' Armando moest de inboedel van het bedrijf en z'n eigen huis verkopen om de schulden af te betalen. 'Ik ben er bijna quitte uitgekomen.' Nu is hij afgekickt en afgekeurd; hij leeft van een (kleine) arbeidsongeschiktheidsuitkering. Hij leerde het Utrechtse project Doen & Laten kennen, waar ervaringsdeskundigen lotgenoten ondersteunen. Hij ging meedoen en zette een 'filiaal' op in Houten. 'Ik wil van Doen & Laten een landelijk project maken.' Hij praat met investeerders en geldschietters en kreeg voor die gelegenheid een net pak met stropdas bij Dress for Success. 'Je kunt daar toch niet in je slobbertrui aankomen?'

'IK EET VEEL COUSCOUS'**Monique***activering met een beperking*

'Kuilen in de bank zitten', is niets voor Monique (52). Ze werkt aan de telefoon bij de Dierenambulance, voert activeringsgesprekken met andere uitkeringsgerechtigden en is ambassadeur voor vrijwilligerswerk. 'Ik zie m'n uitkering als salaris voor m'n vrijwilligerswerk.' Ze krijgt maandelijks €263 van het UWV; de Sociale dienst vult aan tot bijstandsniveau. Tweeëntwintig jaar geleden brak Monique haar nek bij een auto-ongeluk. Haar rolstoel is roze. Sinds haar auto kapot ging, heeft ze geen eigen vervoer. Het gas heeft ze afgesloten, omdat ze de energierekening niet altijd kon betalen. 'Ik eet veel couscous, dat kun je maken met gekookt water.' Ze verbouwt haar eigen groenten. Monique: 'Het is armoede, maar ik ben heel blij dat ik een uitkering heb, die houdt me in leven. Ik hoop dat er volgend jaar nog thuiszorg is, maar ik kan tenminste in m'n huis blijven wonen.'

'MEER DAN HONDERD SOLLICITATIEBRIEVEN'**Rosa***oriënteert zich op een internationale baan*

Toen haar relatie uit ging, kon Rosa (35) een kamer krijgen bij haar voormalige schoonvader. Dat was in 2009. Rosa komt uit Oost-Europa, maar is inmiddels Nederlander. Een inkomen heeft ze niet. 'Ik ben opgeleid als verpleegkundige en heb drie jaar rechten gestudeerd, maar kom niet aan een baan. De laatste maanden heb ik meer dan honderd sollicitatiebrieven verstuurd, zonder succes. Geen werkervaring is meestal de reden. Of de taal, hoewel ik aardig Nederlands spreek.' Ze was vrijwilligster bij de Dierenbescherming en Amnesty International. Rosa heeft geen recht op een uitkering, omdat ze bij iemand in huis woont. Daarom geeft die persoon haar op als 'fiscaal partner' en krijgt ze €111 per maand van hem. 'Dat houdt nu weer op, omdat ik sinds kort als schoonmaakster werk.' Rosa oriënteert zich op een internationale baan, binnen of buiten Nederland.

'ER IS LICHT AAN HET EINDE VAN DE TUNNEL'**Sasja***is afgekeurd*

Sasja (45) heeft boeken geschreven over de behandeling bij overheidsinstanties en vooroordelen over baanlozen. 'Toen mijn kind klein was, mocht je als bijstandsmoeder niet bemiddeld worden naar de arbeidsmarkt, ook niet als je erom vroeg.' Ik wilde een HBO-opleiding met baangarantie volgen om voor de klas staan, maar dat mocht niet. Een paar jaar later moest ik opeens aan het werk. Dat ging niet zachtzinnig. Ik moest aan allerlei trajecten meedoen, me jarenlang overal verantwoorden, onderzoeken hier, onderzoeken daar.' Nu is Sasja afgekeurd, vanwege gezondheidsproblemen. 'Rondkomen kan ik allang niet meer. Vreemden springen regelmatig bij, bijvoorbeeld als ik m'n medische kosten niet meer kan betalen.' Sasja onderzoekt nu samen met instanties in welke regeling ze past. Ik ben vaak verkeerd beoordeeld en behandeld maar nu ben ik optimistisch. Er is licht aan het einde van de tunnel.'

leeftgeld per maand
200,-

5 BEZUINIGINGSTIPS VAN SHELLEY

- 1 *Kun je zingen of dansen? Geef dat op een verjaardag in plaats van een cadeau uit de winkel*
- 2 *Snuif gratis cultuur op tijdens het museumweekend of in een galerie*
- 3 *Laat je haar knippen bij de kappersopleiding, koop gebak bij de opleiding Brood en banket*
- 4 *Haal houdbare producten als eieren en ongeopende pakken vruchtensap uit de koelkast*
- 5 *Houd twee keer per jaar een energiebesparende dag*

'EEN BAAN KAN IK VERGETEN'

Mirjam

werkzoekend

Voordat Mirjam (59) een nieuwe koelkast kreeg uit de bijzondere bijstand, werd gecheckt of de oude echt stuk was. 'Die vernedering voel ik nog.' Ze heeft een bijstandsuitkering voor alleenstaanden, die in 2013 opnieuw met €12,50 per maand is verlaagd. Kwaad is Mirjam, heel kwaad. 'De regering bezuinigt op mensen die al op of onder de armoedegrens leven. Ik ben altijd zelfstandig geweest. Ik had een financieel adviesbureau, maar mijn zakenpartner ging er met de centen vandoor. Ik moest achttien mensen ontslaan en bleef met een mega-schuld zitten. De rechter 'veroordeelde' me tot schuldsanering volgens de WSNP. Ik ervoer het als een schande. Je post wordt opengemaakt door een bewindvoerder, verschrikkelijk.' Mirjam stortte volledig in. Nu wil ze graag weer aan de slag. 'Ik ben alle uitzendbureaus in de stad langs geweest. Ik ben 59 en kan een baan wel vergeten.' Ze is actief als vrijwilliger en zit in de Wmo-adviesraad.

ALTIJD OP TIJD OP Z'N WERK

Jan

wil graag een gewone baan

Jan (58) is Tsjechisch en komt uit Praag. Toen hij zich daar aansloot bij de mensenrechtenbeweging Charta 77, werd hij als dissident vervolgd. In 1979 vluchtte hij naar Nederland. Hij kreeg als vluchteling de A-status en kon blijven. 'Daar vocht ik ervoor, hier kon ik niet omgaan met vrijheid,' vertelt Jan. 'Ik ging, via mijn vriendin, harddrugs gebruiken en belandde in de criminaliteit. Vijftien jaar lang was ik verslaafd.' Hij hield aan die tijd een dochter, schulden en hepatitis over, maar is, ruim tien jaar geleden, geheel afgekickt. Ook zijn alle schulden afbetaald en kwijtgescholden. Jan heeft een dak boven zijn hoofd en een uitkering van €556 per maand. Sinds zes jaar werkt hij in de kaarsenmakerij van de Regenboog Groep in Amsterdam. Doordat hij hepatitis heeft, is hij vaak moe en vindt hij het moeilijk om z'n bed uit te komen. Maar hij zorgt ervoor dat hij altijd op tijd op het werk is. 'Het zou voor één jaar zijn, om aan het werkritme te wennen, maar ik zit er nog. Ik wil graag een baan, maar wie neemt een man van 58 aan?'

'NU DURF IK MIJN MENING TE GEVEN'

Ellen

is vrijwilligster

'Soms is m'n uitkering te weinig,' zegt Ellen Bakker (52). 'Vooral als ik veel rekeningen moet betalen.' Ellen leeft al 32 jaar van de bijstand en heeft maximaal €200 per maand te besteden. Ze is geboren met een ernstige gehoorbeperking ('Zonder gehoorapparaat ben ik doof.') en communiceert door liplezen. 'Ik wil creatief werk doen of in de bejaardenzorg, maar door m'n gehoorbeperking krijg ik geen baan. Nu werk ik met behoud van uitkering in een cultureel centrum en een dagopvang van ouderen in Alkmaar. Ook ben ik vrijwilliger bij het Resto VanHarte en mantelzorger van m'n moeder.' Armoede is voor haar niet alleen een kwestie van geld. 'Vroeger werd er op me neergekeken, bijvoorbeeld als ik een goedkoop verjaardagscadeautje gaf. Ik kwam niet voor mezelf op. Ik zei altijd Ja en amen als iemand me iets vroeg. Ik ben ook depressief geweest. Het is een kleine wereld hoor, als je slechthorend bent. Sinds ik de cursus In de put, uit de put volgde, gaat het beter. Nu durf ik m'n mening te geven. De mensen die eerst op me neer keken, lopen nu zelf bij de voedselbank.'

**'VAN HET KASTJE
NAAR DE MUUR'**

Mohammed

is illegaal in Nederland

Mohammed El Gazaar (49) zwaait boos met een enveloppe, waar z'n hele administratie in zit. Boetes voor buiten slapen, een brief van z'n advocaat aan z'n voormalige baas die hem bijna €3500 achterstallig loon schuldig is, een brief van diezelfde advocaat aan de IND dat hij geen papieren heeft om terug te gaan naar Egypte en een brief over z'n kapotte knieën, van een arts uit het detentiecentrum waar hij vorig jaar zat. Mohammed is sinds 1988 in Nederland en drie keer opgepakt wegens illegaal verblijf. In 1996, 2004 en 2012. 'Vorig jaar werd ik acht maanden vastgehouden. Ik ben wanhopig, maar ga niet huilen. Ik heb geen geld en word maar van het kastje naar de muur gestuurd. Mensen zoals ik leven als zwerfhonden op straat. Normale mensen hebben een mooi leven, ik niet.'

'IK HEB WEER RUST'

Sytske

is vrijwilliger maar wil graag werken

'Jarenlang durfde ik de telefoon niet op te nemen als ik een onbekend nummer zag,' zegt Sytske Veenstra (60). Haar man begon een installatiebedrijf, met starterskapitaal uit de BZF dat moet worden terugbetaald. Door de crisis kwamen er te weinig klanten en betaalden velen hun rekeningen niet. De deurwaarders stonden voor de deur en het bedrijf ging failliet. Sytske en haar man leven van €1100 per maand. 'Voor de dagelijkse boodschappen houden we €60 per maand over. Ons vakantiegeld gaat naar de kringloopwinkel. De tandarts stel ik uit. Ook het ziekenhuis stel ik uit, onder andere omdat ik de prikken in het lab zelf moet betalen.' Sytske volgde de opleiding SPW 4, maar werd ziek op de dag dat ze haar diploma zou krijgen. Het bleek huidkanker te zijn. 'Ook heb ik reuma en artritis. Ik ben voor 100% afgekeurd. Graag zou ik werken, maar geen bedrijf neemt me aan.' Nu is Sytske vrijwilliger van Buur4Buur, een digitaal ruilsysteem met gesloten beurs voor buurtbewoners. Ook doet ze mee aan het activeringsproject De kunst van het rondkomen voor mensen met een uitkering. 'Ik heb weer rust. Dat voelt minder arm.'

leeftijd per week
40+

'IK KAN OOK WEL LEKKER LACHEN HOOR'

Maria

is chronisch ziek

Toen het bedrijf van de man van Maria (60) failliet ging, vertrok hij spoorloos en liet haar met grote schulden achter. Vanwege betalingsachterstand zat ze tien weken zonder water. Een jaar later werd hij in Zuid-Frankrijk opgepakt en stopte voor Maria de schuldsanering. Nu leeft ze van een bijstandsuitkering. 'Na betaling van de vaste lasten heb ik €40 per week te besteden.' Door een ernstige ziekte heeft Maria altijd pijn en zal ze uiteindelijk in een rolstoel terecht komen. Nu kan ze, met krukken, nog een paar meter lopen. Voor buiten heeft ze een scootmobiel. 'Mensen met

een handicap hebben hoge uitgaven, door ziekenhuisbezoek, medicijnen, scootmobiel opladen, etc. Je kunt die kosten niet meer aftrekken en ook de vergoeding voor bijzondere kosten is gestopt. Als ik ergens voor word uitgenodigd, moet ik altijd nee zeggen. Je vereenzaamt als je geen geld hebt. Ik zit wel eens te janken, dat ik bijna niets en niemand heb, maar kan ook lekker lachen hoor. Mensen zeggen wel eens Doe je twee hondjes weg. Maar als ik hen niet had, kon je me opvegen. Want zij zorgen voor mijn sociale contact.'

3X GROENLICHT

Coöperatieve vereniging 3x groenlicht timmert aan de weg met Maxi. Dat is een box met 30 producten die gas, water en/of elektra besparen. Werkzoekenden kunnen de producten installeren in huishoudens van minima. Gemeenten, woningcorporaties en sociale ondernemers: doe mee, doe Maxi.

TE GOED VAN VERTROUWEN

Yusuf

dakloos

‘Als je uit het systeem valt, kost het veel moeite om terug te springen. Mensen denken vaak ‘waar rook is, is vuur’. Ik moet mezelf steeds bewijzen. Hoewel ik in Almelo ben opgegroeid, benaderen veel mensen me nog altijd als Turk. Yusuf Bayar (41) had een goed leven en een goede baan. Tot het slecht ging met z’n relatie en hij schulden kreeg. ‘Ik moest m’n partner uitkopen en vrienden maakten misbruik van mijn geld. Ik was te goed van vertrouwen. M’n huis is tegen executiewaarde verkocht, ik hield een schuld over van €29.000.’ Yusuf slaapt al vijftien maanden in de nachtopvang van Humanitas en leeft van €40 per week. Hij speelt in de daklozentheatergroep van Cultuurstichting Joseph Wresinski. Yusuf heeft een positieve instelling. ‘Ik ben mijn ouders erg dankbaar dat ze hierheen zijn gekomen.’

‘IK KON NOG GEEN TELEFOONABONNEMENT KRIJGEN’

Marlon

werkt parttime

Marlon (41) verloor z’n baan als verzekerings- en hypotheekadviseur, doordat zijn baas failliet ging. Hij moest zijn huis verkopen. Zijn vrouw was op dat moment zwanger van een tweeling. Marlon bleef met een schuld zitten en kwam in 2005, via de rechter, in de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Om de schuld af te betalen werkte hij bij een ander bedrijf

door. Hij en zijn gezin, met vier kinderen, leefde van de 90% van het minimumloon die hij mocht houden. In 2008 verliet hij de WSNP met een schone-lei-verklaring. In 2009 was hij weer werkloos. Met een microkrediet en de Bijstandsregeling zelfstandigen Friesland (BZF) begon hij, uit nood geboren, een eigen adviesbureau. Marlon: ‘Ik kon als zelfstandige echter nog geen telefoonabonnement krijgen. Ondanks m’n schone lei stond ik nog steeds geregistreerd bij Bureau Krediet Registratie (BKR).’ Z’n bureau werd geen succes, hij moest ermee stoppen. ‘Ik verdiende niet genoeg, om de lening terug te betalen. Nu werk ik parttime en wordt m’n inkomen aangevuld tot bijstandsniveau. Ik ben op zoek naar een fulltime baan. Binnenkort word ik eindelijk geschrapt uit de registratie van het BKR.’

maandbudget
750,-

foto van Alain Baars

‘EEN SCHOP ONDER M’N KONT’

Berel

is actief als vrijwilliger

Berel (33) is, naar eigen zeggen, al sinds zijn geboorte een ‘medisch wrak’. ‘Desondanks heb ik wat bereikt in het leven. Ik deed kunstacademie, volgde een MBO-opleiding grafisch vormgever en een HBO-opleiding art director. Vanwege mijn medische problemen wilde niemand me aannemen. Daarom heb ik altijd als zelfstandige gewerkt, als kunstenaar, maar ook als eigenaar van een dierenwinkel. Korte tijd was ik echt rijk. Tot ik over de kop ging, door de combinatie van een scheiding, de verhuurder die me uit m’n winkel zette en heftige medische problemen. Ik zat in een duur pand, met een woning erboven. Dat moest allemaal worden afbetaald. Ik bleef met enorme schulden zitten en kwam in een neerwaartse spiraal. Nu leef ik van een uitkering van €750 per maand. Omdat ik het even rijk had, voel ik me nu ronduit arm. Ik hoef geen Rolls Royce, maar het zou fijn zijn dat, als er iets stukgaat, ik het kan vervangen.’ Berel doet mee aan Overschie voor Elkaar. ‘Dan ben ik tenminste nuttig bezig. Het is ook goed voor m’n stemming. Ze geven me soms een schop onder m’n kont, die heb ik wel nodig.’

‘JE HEBT GELD NODIG OM ARM TE KUNNEN ZIJN’

Als er één probleem is dat veel mensen in armoede met elkaar gemeen hebben, zijn het schulden. Van de 140 interviews die Qracht 500 tot december 2013 hield, kampten 72 huishoudens met schulden en betalingsachterstanden. Die variëren van enkele honderden tot tienduizenden euro. Hoe kom je eraan en hoe kom je er weer vanaf? >>

In Budgetkringen leer je met én van elkaar greep krijgen op je budget. Je leert op een prettige manier goed met geld omgaan. Budgetkringen zijn geen praatgroepen, het zijn doegroepen. Voor informatie www.budgetkring.nl

Heb je €500,- schuld, dan is dat bedrag binnen enkele maanden een paar keer over de kop. Je hebt geld nodig om arm te kunnen zijn,' zegt Pauline. Michel noemt schulden een 'moeras' en het afbetalen ervan 'een strijd om je hoofd boven water te houden'. Voor schuldhulp staan mensen meestal lang op een wachtlijst. Soms wordt het inkomensbeheer niet goed uitgevoerd en verdwijnt er geld. Kortom, eenmaal schulden, dan groeien de problemen. Dat het hebben van schulden als 'verzuipen' wordt ervaren, is herkenbaar, zegt Inge Delissen. Ze werkte jarenlang als budgetcoach in de schuldhulpverlening. 'Om schuldeisers tegemoet te komen, spreek je betalingsregelingen af. Vaak zijn deze te hoog, waardoor iets anders niet kan worden betaald. Dan ontstaan nieuwe schulden en achterstanden. Maak je daar ook regelingen voor, dan verschuift het betalingsprobleem weer naar een volgende leverancier. Uiteindelijk kunnen mensen geen betalingsafpraak meer nakomen en 'verdrinken' de schuldenaars. Zij raken het overzicht kwijt en weten niet meer wat ze moeten doen.' Inge keek als budgetcoach samen met cliënten naar hoe ze hun uitgaven konden verminderen. Delissen: 'Vaak zijn de vaste lasten

te hoog in verhouding tot de inkomsten. De eerste stap is het verhogen van je inkomen en het schrappen van kostenposten.' Omdat mensen pas naar de gemeente stappen als hun schuld al hoog is opgelopen, zijn schulden, met alle bijkomende kosten, nog niet verdwenen als je je uitgaven vermindert.

Budgetconsulent Alex Speijer vindt dat mensen zelf verantwoordelijkheid zijn voor het voorkomen van schulden. 'Als dat niet lukt, zoek dan tijdig hulp, voordat de problemen je boven het hoofd groeien.' De praktijk is dus anders. Alex Speijer: 'Men-

sen weten niet altijd de weg of zijn niet op de hoogte van regels rond bijvoorbeeld draagkrachtmeting.' Daarbij kan de zogeheten 'beslagvrije voet' worden aangepast: dat deel van je inkomen dat je nodig hebt om te kunnen leven.

Wachttijd Je moet niet alleen de weg weten, ook een goed stel hersens hebben volgens Inge Delissen. 'De schuldhulpverlening is ingewikkeld. Wat zijn de toelatingseisen? Aan welke regels moet de schuldenaar zich houden? Mag ik nog samenwonen of huisdieren houden? Logische vragen, de antwoorden zijn te vinden op internet. En schuldhulpverleners geven folders mee. Toch blijft het moeilijk.' Dan zijn er dus wachttijden. Na aanmelding duurt het vaak nog ruim een jaar voordat je in een regeling zit. Delissen: 'Dat is zeer stressvol. Gemeentes moeten sneller kunnen werken of eerder signaleren, zodat mensen sneller in een traject voor schuldhulp zitten.' Volgens Alex Speijer moeten gemeentes ook meer middelen voor schuldhulp vrijmaken, om de procedures (zie ook kader rechts) te verkorten. 'Maar mensen moeten zich realiseren dat de gemeente schulden niet meer voor hen oplost, zoals vroeger. Dat moet je zelf doen.' Hij is geen voorstander van een schuldsaneringkrediet als dat niet nodig is. Daarbij worden je schulden in één keer afbetaald; een restschuld

TOP 5 knelpunten schulden

- 1 Niet iedereen leert thuis budgetteren
- 2 Schulden zijn zelden het enige probleem
- 3 Men weet onvoldoende de weg naar voorzieningen
- 4 Lange wachttijd schuldhulp
- 5 Ingewikkelde regels schuldhulp

Hoe kom je van schulden af

- Maak een overzicht van je betalingsachterstanden en schulden, tref betalingsregelingen met je schuldeisers, bijvoorbeeld het energiebedrijf en de zorgverzekeraar, en bezuinig op uitgaven waar je geen geld meer voor hebt, zoals een auto.
- Stem je uitgaven op je inkomsten af; zorg dat je je vaste lasten betaalt zodat er geen extra schuld meer bij komt.
- Meld je voor (gratis) schuldhulpverlening bij de gemeente. Een particulier bureau voor schuldhulp kost geld en niet elk bureau is betrouwbaar.
- De gemeente kan bemiddelen, het zogenoemde 'minnelijk traject'. Een schuldhulpverlener treft betalingsregelingen met je schuldeisers. Meestal gaat bemiddelen samen met inkomens- of budgetbeheer. Een bewindvoerder betaalt je vaste lasten, verzorgt je administratie en betaalt je drie jaar leefgeld. Daarna ben je schuldenvrij. Meestal wordt een deel van je schuld kwijtgescholden.
- Een andere mogelijkheid is schuldsanering. Daarbij sluit je een lening af bij de gemeentelijke kredietbank. De kredietbank betaalt je schuldeisers in één keer af, waarbij een deel van je schuld kan worden kwijtgescholden. Jij betaalt in drie jaar tijd de lening af, mét rente. Je moet zoveel mogelijk zelf betalen en als je geen vast werk hebt, een baan zoeken.
- Als je aanvraag voor bovengenoemde schuldhulp wordt afgewezen, kun je vragen te worden toegelaten tot de wettelijke schuldsanering, geregeld in de Wet schuldsanering natuurlijke personen (WSNP). Je verschijnt voor de rechter die je wel/niet toelaat. De WSNP betekent niet dat je zelf niets hoeft te doen. Het is de bedoeling dat je zelf geld verdient en afbetaalt. Ook als je een uitkering hebt, betaal je zelf je vaste lasten en schuldaflossing. In veel gemeenten komen uitkeringsgerechtigden met schulden onder inkomens- of budgetbeheer. In dat geval worden je schulden en vaste lasten gedurende drie jaar tijd betaald. Jij krijgt leefgeld. Daarna ben je schuldenvrij.
- Kom je niet voor de WSNP in aanmerking en heb je bezit, dan kun je je door de rechter (persoonlijk) failliet laten verklaren. Dat kost geld, griffiekosten. Een curator verkoopt jouw spullen van waarde en betaalt daarmee de schuldeisers. Heb je onvoldoende bezittingen, gaat de vlieger niet op en kloppen de schuldeisers gewoon weer bij je aan.

Michel van de Pol: 'Als je niet reageert op een aanmaning, wordt je schuld meteen hoger. Een lening van f 4000,- kan een schuld worden van € 8000,-. Van banken neemt de staat de schulden over, van mij niet. Ik geef niemand de schuld, ik heb ze zelf gemaakt. Maar kunnen de rente op en administratiekosten van schulden niet omlaag?'

wordt kwijtgescholden. Speijer noemt dat 'afkopen'. 'Als je jong en gezond bent, moet je werken en 100% van je schuld aflossen. Je moet je voor lange tijd inzetten. Mensen die dat niet willen, zijn niet saneringsrijp, zoals wij dat noemen.'

Ziek Schulden en hoge incassokosten door verkeersboetes zijn een apart verhaal. Speijer: 'Die zijn niet altijd saneerbaar. Alleen voor schulden in verband met lichte overtredingen kun je in aanmerking komen voor een saneringskrediet. Gaat het echter om bijvoorbeeld rijden onder invloed, dan valt er niets af te kopen. In dat geval kun je namelijk gegijzeld worden. Dan ben je niet in staat het krediet terug te betalen, dus krijg je het niet.' Dat wordt 'zitten', net als na een delict met schade. Zonder dat de schuld vermindert dus. Schulden kunnen je zo blijven achtervolgen. Dat overkwam Marco, zie pag 50.

Alex Speijer heeft dagelijks te maken met mensen die hebben gezeten. Hij is zzp'er en biedt onder andere schuldhulp aan ex-gedetineerden in Exodushuizen, tijdens hun terugkeer en re-integratie in de samenleving. 'Die mensen zijn alles kwijt, moeten helemaal opnieuw beginnen. Voor hen is inkomensbeheer verplicht. Wat mij betreft gaat inkomensbeheer onder de zorgverzekering vallen. Veel mensen worden ziek van schulden.'

VOEDSELPAKKET IS MEER DAN EEN PLEISTER

De voedselbank biedt een uitgestoken hand in plaats van een duw naar beneden, zegt een klant. En betekent daarom meer dan een pakket boodschappen.

Sinds een paar jaar ken ik klanten van de voedselbank van dichtbij. Ze zijn niet langer een 'categorie' uit het nieuws, ze hebben voor mij een naam en een gezicht gekregen. Ik ken ze door mijn werk bij een van uitdeelpunten van Voedselbank Rotterdam. Bij dat uitdeelpunt zie ik soms mensen die ik daarvoor ook al kende. Bijvoorbeeld van het schoolplein of mensen die een straat verderop woonden. Ook mensen van wie ik in het geheel niet had gedacht...

Ik heb veel klanten van de voedselbank gesproken en geen verhaal blijkt hetzelfde. Het zijn mensen die op een bepaald moment zo door het ijs zijn gezakt, dat ze genoodzaakt zijn aan te kloppen bij de voedselbank. Hun verhalen staan bol van tragiek, pech, ongeluk, verdriet, verkeerde keuzes, etc. Het is me opgevallen dat veel van deze mensen hun verhaal graag kwijt willen. Ze hebben een behoefte die ieder mens heeft: gehoord worden. En ze voelen zich vaak niet gehoord. Zeker niet bij de instanties. En dat frustrert hen.

De voedselbank biedt hen daarom vaak ook meer dan een pakket boodschappen. De voedselbank geeft hen, door hen een wekelijks voedselpakket te geven, een vorm van erkenning. Erkenning dat ze niet gek zijn, maar mensen die gewoon geholpen kunnen worden. Zoals een vrouw zei: 'Er is eindelijk een instantie die me snel helpt.' Geen duw naar beneden, maar een uitgestoken hand. Velen grijpen die uitgestoken hand. Soms na enige aarzeling, soms met de nodige schaamte, maar de hand wordt vastgepakt.

Natuurlijk er zijn mensen die de hand grijpen, terwijl ze zichzelf zouden kunnen redden. Ook zijn er mensen die het moeilijk vinden om de uitgestoken hand los te laten en weer op eigen benen verder te gaan. Zoals bij ieder goed werk zijn er mensen die er misbruik van maken. Dat kan natuurlijk geen reden zijn geen goede dingen meer te doen voor mensen die het zwaar hebben. Vandaar dat de voedselbank verder gaat.

Meer monden, minder voedsel In Rotterdam zie ik dat dit 'gewoon verder gaan' nog niet zo eenvoudig is. Wat ruim tien jaar geleden begon vanuit het achtertuinje van Sjaak en Clara Sies, is uitgegroeid tot een organisatie met – alleen al in Rotterdam – vele honderden vrijwilligers. Het aantal mensen dat aan een voedselpakket wordt geholpen is in het afgelopen decennium explosief gestegen. Van tientallen naar duizendtallen, alleen al in Rotterdam. Dit vergt een enorme logistieke inspanning zonder enige betaalde kracht. Het kost echter steeds meer moeite om de voedselpakket-

ten gevuld te krijgen. Bedrijven die vroeger gul gaven, zijn – bijvoorbeeld door de crisis – efficiënter gaan werken. Dat merkt de voedselbank in het aanbod. Verschillende uitdeelpunten proberen er nu zelf wat bij te regelen door lokale winkeliers in te schakelen of door bijvoorbeeld leden van de kerk te stimuleren boodschappen voor de voedselbank mee te nemen. Doordat een en ander moeizamer gaat, is de voedselbank nog strenger gaan letten op wie een voedselpakket het meest nodig heeft. De al strakke criteria worden steeds strenger gehandhaafd. Dat is enerzijds zuur voor mensen die net boven de ondergrens zitten, maar anderzijds nodig om de groep onder die grens te kunnen blijven helpen. In de nabije toekomst is niet te verwachten dat het voor de voedselbank makkelijker wordt om mensen te helpen. Er duiken immers eerder meer dan minder mensen onder de ondergrens.

Uit de kou De voedselbank lost niet alles op. Een cynicus zal zeggen dat het slechts een pleister is voor het bloeden. En dat is deels ook het geval. Maar een kind weet hoeveel verschil een pleister maakt. Het helpt daadwerkelijk het bloeden tegengaan. Het 'psychologische aspect' is misschien nog wel groter. Het voedselpakket is tenslotte niet alleen een tas vol boodschappen. Het is voor de klanten ook een teken dat er mensen zijn die tijd voor hen over hebben en hen niet in de kou laten staan. En die steun kunnen mensen goed gebruiken. ~

NIELS DE JONG IS THEOLOOG EN PREDIKANT IN ROTTERDAM. HIJ SCHREEF VERSCHILLENDE BOEKEN, IN 2012 HET BOEK 10 JAAR VOEDSELBANK ROTTERDAM. IEDEREEN AAN TAFEL, UITGEGEVEN DOOR TRICHIS.

Alexander Ribbink: 'IETS DOEN VOOR EEN ANDER'

Alexander Ribbink, partner bij Prime Ventures en voormalig COO van TomTom, is de grootste particuliere donateur van Qracht 500. Hij heeft het uitbrengen van dit magazine gesteund omdat volgens hem veel te weinig mensen zich realiseren hoeveel armoede er is in Nederland. Alexander Ribbink wil geen spotlight op zichzelf in Qracht 500. 'Geen foto. Het gaat niet om mij, maar om iets doen voor een ander. Ik doe dat als burger, als Amsterdamer. Door de terugtrekkende overheid is er minder geld, dus moeten wij als burgers zelf meer doen. Het is te gek voor woorden dat we niet meer zouden kunnen zorgen voor mensen om ons heen die het zwaar hebben. Ik hecht er aan dat alle mensen zich verantwoordelijk voelen, dat we allemaal iets doen aan ellende in onze eigen woonomgeving of gemeente. Verschuil je niet te gemakkelijk achter een "Daar is de overheid toch voor!?"

Ribbink zit als ondernemer in het Amsterdams Elftal tegen Armoede, samen met onder andere een havenbedrijf, de Rabobank, een hotel, een ziekenhuis, Annemarie van Gaal

'Ik hecht er aan dat alle mensen zich verantwoordelijk voelen, dat we allemaal iets doen aan ellende in onze eigen woonomgeving of gemeente'

en burgemeester Van der Laan. Het Elftal is samengesteld door de gemeente, met als doel maatschappelijke partners te betrekken bij armoedebestrijding. 'Wij brengen ideeën en middelen van betrokken Amsterdammers samen. De serie Amsterdamer helpt Amsterdamer (waarbij de vraag van een Amsterdamer met een minimuminkomen wordt gekoppeld aan een Amsterdamer die daarin wil voorzien, red.) in dagblad Het Parool was er bijvoorbeeld niet geweest zonder het Elftal. Wij voeren natuurlijk geen beleid, dat is aan de gemeenteraad. Wij vullen aan, wisselen ideeën uit en inspireren elkaar. Daarom doe ik ook mee aan Qracht 500. Niet als rijke die armen helpt, maar gewoon als mens.'

‘IK WILDE WETEN WAT IN MIJN DIEREN

Varkenshouder Jacob heeft duur betaald voor zijn principes. Hij wilde niet zwijgen over groeihormonen in het varkensvoer. Het familiebedrijf ging failliet. Jacob en z'n vrouw vechten nu voor behoud van hun woning.

Jacob (57) en z'n vrouw Gunhilde (56) bouwden in 25 jaar samen een varkensbedrijf op, dat produceerde voor de export. Het bedrijf liep goed, tot 2000. 'We hadden 3000 biggen, 750 zeugen en ruim 4000 vleesvarkens. Het was enkele miljoenen waard,' zegt Jacob.

In 2002 kreeg de varkenshouderij te maken met hormonen in het voer (het zogenoemde MPA-schandaal, red.). Jacob: 'Bij een varkensboer kregen de zeugen geen biggetjes meer. Uit onderzoek bleek het door hormonen in het voer te komen. Wij hadden veevoer van dezelfde leverancier, dus de overheid kwam hier ook testen. Enkele dieren werden positief getest. Ik wilde een second opinion, omdat ik het niet kon geloven. Zowel de monsters als de karkassen waren echter meteen vernietigd, omdat het vlees niet in de voedselketen mocht komen. Ik gaf opdracht ook 50 andere dieren te onderzoeken. Ik wilde weten wat er in mijn dieren zat. Zij werden getest en ik ontving daar een factuur voor van €7000,-, maar de uitslagen kreeg ik opnieuw niet. Het bleek geen incident te zijn. In de varkenssector is praten over hormonen taboe. Ik stelde het aan de orde in de vakorganisatie, dat werd me niet in dank afgenomen. "Dan plaats je de branche in slecht daglicht", zei men. Later kreeg ik, via Wakker Dier, een rapport van de nationale recherche onder ogen, over het verzwijgen van incidenten en het vernietigen van uitslagen.'

Jacob diende bezwaren en klachten in tegen het vernietigen van de testuitslagen. De leverancier van veevoer probeerde hem te chanteren. 'Toen onze voersilo's leeg waren, kreeg ik geen voer meer als ik mijn klachten niet introk. Wij zijn toen overgestapt naar een andere leverancier.'

Groeihormonen vergroten de kans op kanker bij mensen, op diabetes en zelfs op misvormde kinderen. Daar wilden Jacob en Gunhilde niets mee te maken hebben. 'Ik kan me ook nu nog moeilijk neerleggen bij het voortduren van hormoongebruik en het toedekken ervan door onder andere het Productschap en de Voedsel- en Warenautoriteit.'

Verliezen Na een positieve test mag een bedrijf twee jaar lang geen zeugen verhandelen. Vleesvarkens mochten wel. Jacob: 'We konden een tegenslag incasseren van een paar honderdduizend euro, maar niet een paar jaar achtereen. Onze 750 zeugen zijn in het geheim vernietigd. De 3000 biggen, die hoogstwaarschijnlijk ook hormonen hadden (dat spul is immers pas na twee jaar helemaal verdwenen), zijn gewoon in de voedselketen terecht gekomen. Toch wilde niet iedereen mijn dieren meer hebben, ik kon ze niet allemaal meer verkopen.'

De omzet werd minder en de ABN AMRO verstrekke geen leningen meer voor onderzoek, uitbreiding en innovatie van het bedrijf. 'De bank wist dat ik achter de testuitslagen aan zat en heeft dat

ER ZAT.'

'We konden een tegenslag incasseren van een paar honderdduizend euro, maar niet een paar jaar achtereen.'

niet gewaardeerd. We konden alleen een Bijzonder krediet krijgen, met extra rentelasten. In plaats van 4-5% rente moesten we 8-9% rente betalen. Vanwege de hoge lasten moest ik personeel ontslaan. We verrichtten hetzelfde werk met minder mensen. Het werd steeds moeilijker. We probeerden inventaris en schuren te verkopen, maar daar zat ook een hypotheek op, dus dat was de oplossing niet. De stallen waren minder waard geworden dan de hypotheek. De bank adviseerde ons om het bedrijf te verkopen, omdat de financiering te zwaar werd vanwege de risicorente.' Het besluit om te stoppen in 2008 ging in overleg met de bank. 'Er was geen kapitaal meer om iets te repareren dat kapot was. We hadden geen reserves meer. Mijn vrouw kreeg medische en psychische klachten en ik ook. De druk werd te hoog.' Het bedrijf werd failliet verklaard.

Eerst kreeg het echtpaar nog inkomsten uit het faillissement van het bedrijf, nu niet meer. De ABN AMRO spande bovendien een procedure aan om Jacob en Gunhilde uit het woonhuis bij het

(lege) bedrijf te krijgen. 'Een makelaar heeft ons huis in opdracht van de bank al te koop gezet,' zegt Jacob. 'Maar zolang we met hulp van de kinderen de hypotheeklasten van het huis (die los staan van het bedrijf, red.) nog kunnen betalen, willen we er niet uit. Want wat is het alternatief, we blijven zitten met die schulden. Voor een huurwoning heb je ook betaalcapaciteit nodig.' De huidige situatie is dat Gunhilde twintig uur per week werkt in de glastuinbouw. Haar inkomen wordt aangevuld met een gedeeltelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering vanwege Jacobs epilepsie en bijzondere bijstand. Wat mevrouw verdient, gaat weer van de bijstand af. Het paar heeft onvoldoende middelen om alle kosten, aanmaningen en rekeningen te betalen. 'We hebben de vakbladen en krant opgezegd en hebben geen eigen auto meer. We hebben te maken met deurwaarders en incassobureaus. Ik maak de brieven soms niet eens meer open. Als je niks hebt, kun je niets betalen,' aldus Jacob.

Het echtpaar heeft niet alleen te maken met het verlies van hun bedrijf en inkomsten. Hen trof een nog groter, persoonlijk verdriet. In april 2013 is een van hun drie kinderen overleden. Ze was 28 jaar en leed aan diabetes en Borderline. ~

Omdat het faillissement nog in handen is van een curator, zijn de namen van Jacob en Gunhilde gefingeerd.

‘EEN COMPUTER OP HET VERLANGLIJSTJE’

Liesbeth

heeft een bijstandsuitkering

Liesbeth van Westrienen (59) is blij met haar nieuwe flatje in Alkmaar. ‘Tot een jaar geleden woonde ik in een oud huisje vol schimmel, waar het ’s winters erg koud was. Dat was slecht voor m’n gezondheid.’ Liesbeth heeft sinds tien jaar reuma, in vingers, handen, arm, schouder en heup. Ze leeft van een bijstandsuitkering en houdt per maand ongeveer €230 over voor eten en andere uitgaven, waaronder haar auto. ‘Ik kan niet fietsen, zo heb ik toch bewegingsvrijheid. Ik doe vrijwilligerswerk voor de kerk en ik pas wekelijks op m’n kleinkinderen. De Sociale dienst vindt dat genoeg activiteit, en ik ook. Van oppassen moet ik een dag bijkomen.’ Ze wil niet klagen, benadrukt Liesbeth, maar al jaren staat er een computer op haar verlanglijstje. ‘Maar ja, had ik die wel, dan zou ik toch de internetaansluiting niet kunnen betalen.’

KLUSJES VOOR 55-PLUSERS

Diana

is afgekeurd

Diana (57) zou willen verhuizen om in de buurt van haar oudste dochter te wonen. Maar ze staat onder bewind en heeft €50 per week vrij te besteden. ‘Geld voor een nieuwe fiets, voor telefoonkosten, nieuwe kleding of vakantie krijg ik niet. Mijn vier kinderen wonen allemaal ver weg. De reiskosten moeten ook betaald van die €50. Ik had een elektrische fiets vanwege m’n fibromyalgie, maar die is gestolen.’ Diana is onlangs gescheiden en heeft sindsdien een bijstandsuitkering. Daarvoor zat ze drie jaar in een schuldsaneringstraject. Zij onderging diverse operaties en is bovendien manisch depressief. ‘Dat zit in de familie,’ zegt Diana, ‘mijn moeder had dat ook.’ Voor werken mag Diana afgekeurd zijn, vrijwilligerswerk doet ze wel, bij SaldoPlus, waar ze klusjes voor 55-plussers doet. Ook breid en schildert ze op het dagactiviteitencentrum voor mensen met psychische problematiek.

‘DE VARKENSTALLEN STAAN LEEG’

Annie

leeft van AOW en heeft een schuld

‘Je hebt altijd hard gewerkt en dan heb je plotseling helemaal niks meer.’ Annie (70) had, samen met haar man, 45 jaar een varkensbedrijf. Hij stierf enkele jaren geleden. Annie ging ‘varkens op contract’ voeren. Dat wil zeggen dat ze biggen verzorgde tot ze als varkens naar de slacht konden. Tot een klant vorig jaar het voercontract opzegde, zonder de opzegtermijn in acht te nemen. Annie kon niet meer voldoen aan de verplichtingen aan de bank, in verband met een kleine lening en de hypotheek. Ze loste af van haar AOW en haar bijverdiensten als post- en krantenbezorger, tot de bank haar rekening blokkeerde. De Sociale dienst kwam haar niet tegemoet, omdat ze eigen vermogen heeft, ook al zit dat in de varkensstallen. Annie krijgt hulp van de vrijwilligersorganisatie Zorg Om Boer en tuinder (ZOB) en de voedselbank. Haar huis en de lege varkensstallen erachter staan te koop.

Leefgeld per week
60,-

‘MEER DAN 500 MILJOEN AAN SINTERKLAAS’

Boudewijn

vergaderijger

‘Echt arm ben ik niet’, vindt Boudewijn Leenders (54). ‘Vergeleken met anderen, heb ik het goed. Ik heb €60 per week en verder wordt alles voor me betaald. De FIBU (Financiële dienstverlening en budgetbeheer, inclusief schuldhulpverlening, red.) van de Dienst Werk en Inkomen beheert m’n inkomen. Ik heb een eigen huis, maar geen baan. Ik ben 100% afgekeurd. Ik zit al 33 jaar in deze situatie. Vroeger verdiende ik geld als water, als uitvoerder. Ik zat op olieplatforms, chemische installaties over de hele wereld. Ik werd afgekeurd vanwege artrose en viel in een diep gat. M’n vrouw liet me in de steek. Ze verkocht het huis en alles zonder dat ik het wist. Ik kwam in het circuit van daklozen en verslaafden terecht en moest helemaal opnieuw beginnen. Nu ben ik vicevoorzitter van de cliëntenraad van HVO/Querido. Ik vergader 40 uur per week. Iedereen kan in de armoede komen. Er zou een structuur moeten zijn, waarbij mensen van straat worden gehaald, voordat ze afglijden. Aan Sinterklaas wordt meer dan 500 miljoen uitgegeven, terwijl er in dit land mensen zijn die niet te vreten hebben. Dat maakt me boos.’

BEWUST ZONDER GELD

Kim

kunstenaar

Vier jaar geleden besloot kunstenaar Kim Passie ('mijn zelfgekozen achternaam.') al logerend de wereld over te gaan. Alles liet hij achter: huis, inkomen, verzekeringen. Hij verbleef bij vrienden en soms bij mensen die hij op straat ontmoette. 'In het begin dacht ik: Die mensen helpen mij. Maar sommigen vragen me nu: Wanneer kom je weer? Ik draag bij aan hun huishouden met wat ik kan: klussen, huishoudelijk werk, coaching of gezelligheid.' Kim eet

van eten dat supermarkten weggooien en leeft van wat hij vindt op straat. Helemaal zonder geld doet hij 't niet. Hij maakt en verkoopt mozaïeken en steunt met de opbrengst kinderen en jongeren in Ghana. Omdat hij in Ghana malaria opliep, is Kim even terug. Op Facebook bood hij enkele van z'n tekeningen aan, zodat hij de doktersbehandeling kon betalen. Hij hoefde niet lang te wachten op schenkingen.

'IK HOUD ME AAN DE REGELS'

Barbara

26 jaar werkervaring in Nederland maar nooit een vaste baan

Ze heeft weinig geld en veel zorgen, maar bovenal voelt ze zich onheus behandeld en ondergewaardeerd. Barbara (52), Poolse van geboorte, heeft 26 jaar werkervaring in Nederland. 'Ik ben begonnen als alfhulp. Na m'n scheiding had ik een Melkertbaan als assistente op een basisschool. Dat bleef zonder perspectief. Daarna werkte ik als receptiemedewerster, zonder vast contract en vijftien jaar als tandartsassistente, ook weer tegen het minimumloon en zonder vast contract. Dat ik nooit een vaste aanstelling kreeg, ging ik aan mezelf wijten. Ik belandde

in de ziektewet en verloor mijn baan. Ik ben voor 15% afgekeurd, dus voor 85% arbeidsgeschikt verklaard. De WW is laag en m'n vaste lasten zijn hoog. Ik heb voor €6000 schulden gemaakt, die ik in maandelijkse termijnen van €90 afbetaal. Op dit moment heb ik te veel lichamelijke klachten om te werken. Ik heb altijd geknokt, tot ik ben ingestort. Ik houd me aan de regels, maar voel me slecht behandeld. Om het oordeel van 85% arbeidsgeschiktheid aan te vechten, heb ik een advocaat in de arm genomen. Ik moet eerst tot rust komen en aan m'n gezondheid werken.'

BENARDE SITUATIE

Fournir

wil graag opleiding afmaken

Na betaling van de vaste lasten heeft mevrouw Fournir (32) met haar man en zes kinderen €20 per week te besteden. Zij en haar man zijn beiden werkloos en hebben bovendien schulden. 'Situatie moeilijk,' vertelt ze met handen en voeten. Om uit deze benarde situatie te komen, wil ze graag de opleiding Verzorging afmaken waar ze eerder aan begon. Ook wil ze haar rijbewijs halen.

'EEN EIGEN PROJECT OPZETTEN.'

Carla

werkbegeleider op de sociale werkplaats

Carla (27) zit in een 'minnelijk traject' bij de Stadsbank en is nu bijna schuldenvrij. Doordat ze in haar relatie met geweld te maken kreeg, verloor ze haar zelfvertrouwen. Van de gezinscoach van de gemeente leerde ze 'in mezelf geloven en volhouden'. Ook kreeg ze steun vanuit het maatschappelijk werk. 'Ik heb erg diep gezeten, maar het lukte om er uit te komen. Nu wil ik graag anderen helpen. Uit ervaring weet ik dat als je er geen gat meer in ziet, je het niet alleen kunt oplossen.' Carla wil een eigen project opzetten. 'Ik ga zorgtrajecten bieden, mensen weer in hun eigen kracht krijgen zodat ze de arbeidsmarkt op kunnen.' Ze volgt daartoe de driejarige mbo-opleiding SAW 4, een dag per week. Het eerste jaar werd betaald door de gemeente. Intussen werkt ze tijdelijk als werkbegeleider op de sociale werkplaats, in het kader van arbeidsactivering. Financieel gaat het nu goed. 'Ik heb €1135 netto per maand. Ik heb niks te klagen, ik spaar zelfs. Als m'n opleiding af is, ga ik solliciteren. Maar ik hoop vooral dat de gemeente m'n project een startsubsidie geeft.'

**'IK HEB HARD GEKNOKT
IN HET LEVEN'**

Cor

wil graag weer aan de slag

Cor (50) woont tamelijk geïsoleerd, in een dorp in Zeeland. 'Dat is lastig als je niets te besteden hebt', zegt hij. 'Mijn burens en ik krijgen allebei eten van de voedselbank. Wij worden beoordeeld als mensen die hun klauw ophouden.' Van zijn twee kinderen heeft vooral zijn dochter van vijftien veel moeite met de armoede. Cor: 'Ze vindt het gênant dat we eten van de voedselbank. Op school kan ze niet aan evenementen meedoen, zelfs niet aan een middagje zwemmen. Ze kan de laatste mode niet dragen en het nieuwste mobiel-tje niet kopen. Ze moet dertig kilometer heen en weer fietsen naar school. Het groepje met wie ze mee zou kunnen, wil niet met haar opfietsen. Hier brengen en halen ouders de kinderen als het regent, mijn dochter moet in haar eentje op de fiets.' Cor werkte als elektrotechnicus. Na een TIA kwam hij in de ziektewet. Later werkte hij als kok, totdat het niet meer te combineren viel met de zorg voor z'n kinderen. Die konden niet meer bij hun moeder wonen vanwege haar psychische problemen en alcoholverslaving. Cor kon de hypotheek niet meer betalen en de bank verkocht zijn huis. Daar hield hij een restschuld aan over van €60.000. Met hulp van de gemeente, het maatschappelijk werk en Bureau Jeugdzorg kreeg hij een nieuwe woning. Cor zit in een schuldsaneringstraject en houdt per week €70 over voor zichzelf en de kinderen. Hij wil best weer aan de slag. 'Ik solliciteer met een open mind. Ik werk nu als vrijwilliger, om weer in te stromen in de maatschappij. Als elektrotechnicus heb ik altijd keihard gewerkt, veel overgewerkt voor de baas en op grote hoogte moeten werken. Ik heb hard geknokt in het leven en moeite gedaan. Daar mag best waardering tegenover staan. De regering moet niet zeggen, dat het allemaal wel meevalt met de armoede in Nederland. Dat is niet zo!'

leefgeld per dag
5,-

'IK BEN TE GOEDGELOVIG'

John

werkt (verplicht) als postbode

Zijn eerste vrouw ging er na 22 jaar huwelijk met zijn beste vriend vandoor. Door zijn tweede vrouw werd hij flink bedrogen. Ze betaalde de rekeningen niet ('Ik kan niet goed lezen en schrijven, omdat ik als kind van school af moest,' zegt John), verliet hem na vijf jaar en liet een schuld achter van €80.000. En ook een derde vrouw bezorgde hem een onverwachte schuld. 'Ik ben te goedgelovig,' zegt John Ras (57). Hij verloor z'n woning en z'n inkomen, was niet meer verzekerd, kwam als dakloze in 'een fout wereldje' terecht en raakte verslaafd. Bij het Leger des Heils kreeg John onderdak en vond hij

de route terug naar een gewoon leven. Hij kickte af en kreeg met hulp van instanties een woning. Ook is hij weer verzekerd. Van zijn bijstandsuitkering krijgt hij per dag €5 leefgeld. Hij werkt (verplicht) drie dagen per week als postbode. Van zijn verdiensten mocht hij het eerste halfjaar €188 per maand houden, daarna niets meer. Elke dag gaat hij naar een 'meeting' van de Amerikaanse NA, de Anonieme Verslaafden. Opgewekt maakt hij plannen voor de toekomst. 'Ik heb een kunstknief, maar zou toch graag klusjesman zijn bij een woningcorporatie.'

**Het aantal kinderen dat opgroeit
in armoede neemt sinds 2007
jaarlijks toe. In 2013 zijn het er
370.000**

‘MISSCHIE KRIJG IK BINNENKORT PAPIEREN’

Amar

is niet legaal in Nederland

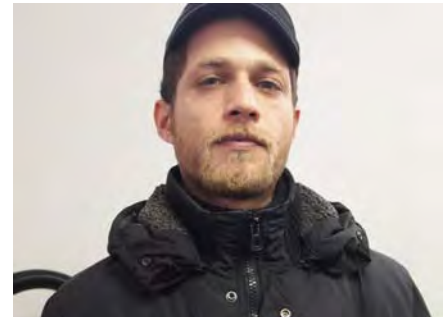
Amar Salah (61) zit z’n schoenen te poetsen. Het gaat niet zo goed met hem, vertelt hij, maar hij wil er wel netjes bijlopen. Amar, afkomstig uit Tunesië, is hier sinds 1979 maar nog altijd illegaal. ‘Misschien krijg ik binnenkort papieren,’ zegt hij hoopvol, ‘van de rechtbank in Zwolle.’ Hij slaapt buiten, in een kraakpand of park. Soms vindt hij geld om shag te kopen, verder heeft hij niets. Zwart werken durft hij niet goed meer. ‘Dat is een risico. Ik ken mensen die zijn opgepakt en een jaar in de bak zaten.’ Amar heeft zo zijn eigen ervaringen met ‘zitten’. ‘Ik zat vijf jaar in bewaarcentra, in Zeist, Tilburg, Ter Apel en Zaandam. Steeds kwam ik weer vrij, ik kan niet terug naar Tunesië. Maar op straat leven is voor mij ook een gevangenis. Ik ben vooral bang voor de vreemdelingenpolitie.’

‘IK ZOU HET LIEVER ZELF VERDIENEN’

Sartip

is uitgeprocedeerd

Sartip Manmi (28) kwam in 1995 als kind vanuit Irak naar Nederland. Zijn moeder gaf hem met iemand mee, om hier een beter leven te krijgen. Zij is inmiddels overleden. Zijn vader kwam om in de oorlog tussen Irak en Iran. Sartip kreeg een verblijfstitel als ama, werd verzorgd en gehuisvest en doorliep het vmbo. Hij haalde een diploma als automonteur en werkte ook als zodanig. Toen hij achttien werd, moest hij het land verlaten. Het lukt hem niet om een verblijfsvergunning te krijgen. Sinds 2010 is hij uitgeprocedeerd. Sartip: ‘Ik kan niet worden uitgezet, want Irak erkent me niet als Irakees. Ik probeerde een Buitenschuldverklaring te krijgen, maar dat lukte ook niet. Ik ben nu in hoger beroep gegaan bij de Raad van State.’ Sartip leeft met de dag, soms heeft hij iets, soms niets. Van de Pau-

luskerk krijgt hij €40 per maand. Hij zou het liever zelf verdienen. Zijn vrouw, ook Irakees, is legaal in Nederland. ‘Ze studeert psychologie. We zijn alleen getrouwd in de moskee, want zonder papieren kun je niet voor de wet trouwen. We staan ingeschreven voor een woning. Zij woont nu nog bij haar ouders.’

‘VROEGER WAS IK MANAGER’

Pauline

wil als zzp'er beginnen

Pauline (38) is moeder van drie kinderen. Zes jaar geleden scheidde ze, maar ze zit nog midden in de vechtscheiding. Jarenlang leefde ze ‘ver onder bijstandsniveau’. ‘Eerst had ik €80 per week te besteden. Dan moet je uitrekenen, wanneer je shampoo kunt halen. Nu is dat €90. Ik kan nog steeds niet zomaar een nieuwe broek voor m’n kinderen kopen.’ Pauline heeft schulden opgebouwd, omdat ze haar post nooit opende en rekeningen daardoor niet werden betaald. Omdat ze depressief was, zocht ze psychologische hulp. Daar bleek ze een postfobie te hebben. ‘Die fobie komt waarschijnlijk door een brief die ik vroeger van mijn moeder kreeg. Ze schreef dat ze me lelijk vond en me dood wilde hebben.’ Met hulp van DWI, de Kredietbank en een maatje van Vonk staat Pauline financieel weer op de rails. Ze wil graag werken en heeft daarvoor genoeg in haar mars. ‘Ik zat op de universiteit en was vroeger manager. Nu ben ik overblijffuf en doe ik onbetaald de pr en sales voor een vriendin. Zodra het kan, begin ik als zzp’er in de marketing.’

‘GEDOUGHT IN DE PAULUSKERK’

Monica

leeft van weduwe-uitkering

Het is de Week tegen Eenzaamheid. De Rotterdamse Monica Hendriks (‘Ik ben 60+.’) gaat in feestkleding naar Resto Van Harte. Monica is ‘verslaafd aan eten’, zegt ze. Daardoor is ze te dik en heeft ze diabetes en hartklachten. Gelukkig zijn wandelen en fietsen haar hobby’s. Graag zou ze een goede fiets hebben. Daar heeft ze echter geen geld voor. Een plek om te slapen heeft ze wel. Vanmorgen heeft ze gedoucht in de Pauluskerk. ‘De Pauluskerk is m’n huis.’ Ze gaat ook naar de straatdokter in de kerk, in verband met de maagverkleining die ze moet ondergaan. Monica leeft van een weduwe-uitkering. Ze had schulden, maar die zijn met hulp van de gemeente afgelost. ‘Ik heb drie jaar op een houtje gebeten.’ Armoede is voor haar ‘vooral het geïsoleerd zijn’.

De Tussenvoorziening zoekt jou!

De Tussenvoorziening in Utrecht biedt opvang, woon- en financiële begeleiding aan mensen in een kwetsbare situatie. De Tussenvoorziening heeft een lange traditie in het werken met **vrijwilligers**. Centrale uitgangspunten hierbij zijn open communicatie en gelijkwaardige samenwerking.

Wij zijn altijd op zoek naar vrijwilligers. Als **Maatje** ga je minimaal eens in de twee weken met iemand op pad. Je helpt bijvoorbeeld met het opbouwen van een sociaal netwerk of je ondersteunt in het oefenen van de Nederlandse taal, sporten of de deur uitgaan.

De **Sleep Inn** is onze nachtopvang voor dak- en thuislozen. Taken van de vrijwilligers zijn onder meer barwerk, zorgen voor een goede sfeer en zorgen voor de naleving van de huisregels. Je wordt begeleid en ondersteund door vaste medewerkers.

Dankzij de vrijwilligers bij het **Smulhuis** kunnen de dak- en thuislozen van Utrecht zeven avonden per week gezond en gevarieerd eten.

Kijk voor alle mogelijkheden voor vrijwilligerswerk bij De Tussenvoorziening op www.tussenvoorziening.nl/vrijwilligerswerk

Aangekleed naar een volgende sollicitatie?

Maak een afspraak voor jouw gratis outfit op www.dressforsuccessamsterdam.nl

Amsterdam helpt!

Woont u in Amsterdam en heeft u een laag inkomen?

De Gemeente Amsterdam biedt financiële hulp. Bijvoorbeeld voor uw kinderen die willen sporten of voor uzelf omdat uw wasmachine stuk is gegaan en u een nieuwe moet kopen.

Kijk voor meer uitleg over onze voorzieningen op www.amsterdam.nl/voorzieningen.

Gemeente Amsterdam

‘IK BEN BEREID VAN ALLES TE DOEN EN BREED INZETBAAR’

Sinds Kees (53) vier jaar geleden werkloos werd, werkt hij drie dagen per week als vrijwilliger bij de Amsterdamse daklozenorganisatie Stichting Z.

Hij verkoopt de verkopers hun daklozenkranten en werft nieuwe ZI-verkopers in sociale pensions. Hij doet ook vrijwilligerswerk voor het Rode Kruis, bezoekt wekelijks twee eenzame bejaarden, brengt blaadjes rond van de Fietsersbond en maakt schoon

in zijn omgeving. Kees was systeembeheerder in het voortgezet onderwijs. Hij protesteerde op zijn school tegen de jarenlange verplichte tewerkstelling van twee uitkeringsgerechtigden en het niet nakomen van de belofte hen in dienst te nemen. Bij een reorganisatie vloog Kees

er uit. ‘Mensen met een grote bek moesten weg.’ Arm is hij niet, zegt hij, ‘maar blijkbaar wel kansloos op de arbeidsmarkt. Ik heb al honderden sollicitaties verstuurd, ik ben bereid van alles te doen. Ik ben vroeger ook kassier geweest en postbode, dus ik ben breed inzetbaar. Ondanks m’n lange en diverse werkervaring en universitaire opleiding, vang ik overal bot. Op de arbeidsmarkt zie ik geen perspectief meer, daarom doe ik vrijwilligerswerk. Ik verwacht dat de enorme werkloosheid in Zuid-Europa ons ook gaat treffen.’

In z’n vriendenkring ziet hij veel mensen zonder werk wegzakken. ‘Ze hangen voor de buis en roken joints van ’s ochtends tot ’s avonds. Die lethargie wil ik niet. Ik kijk sinds ik werkloos ben juist minder tv dan daarvoor.’

Met rust laten Kees heeft een uitkering van €1000,- per maand en kan daar prima van rondkomen. ‘Ik heb geen gezin en geen auto, m’n energierekening is laag en ik leef zuinig. Ik heb geen schulden, die wil ik niet.’ Bij Stichting Z ziet hij veel mensen met schulden. ‘Ze komen nu vooral uit Oost-Europa. Als het moeilijker wordt hier daklozenkranten te verkopen, trekken ze denk ik naar het Noorden.’

Als zijn WW-uitkering afloopt, wacht de bijstand. Kees denkt met zijn portfolio als vrijwilliger de dans van verplichte tewerkstelling door DWI te ontspringen. ‘Ik haal rotzooi van de straat in Amsterdam Noord. Gemeentediensten maken daar niet meer schoon. Ook maak ik schoon bij mijn buurvrouw van 86. Zij kan dat niet meer zelf. Ik doe genoeg, de gemeente kan me geen klussen meer in de maag splitsen. Dat ze me maar met rust laten!’

laat uw geld niet liggen
Bereken uw recht

*Hoeveel geld
laat ik liggen?*

**LANDELIJKE EN GEMEENTELIJKE
VERGOEDINGEN ZIJN ER OOK VOOR U!**

Bekijk op www.berekenuwrecht.nl of u uw inkomen kunt aanvullen met tegemoetkomingen van de overheid, de belastingdienst en/ of uw gemeente.

DE BUDGETCONSULENT

Alex Speijer

T 020-5891880
M 06-44772005
Overtoom 103-105
1054 HD Amsterdam

Adviesbureau KvK-nr.: 54753090 | www.debudgetconsulentamsterdam.nl
Hofleverancier van Stichting Exodus Amsterdam | alex.speijer@exodus.nl

De Almelose Maatschappelijke Participatieregeling bedacht, vormgegeven en uitgevoerd door mensen uit de doelgroep voor mensen uit de doelgroep. Eigen Kracht!
www.almelodoetmee.nl

Leergeld

Alle kinderen
mogen meedoen

want nu meedoen is straks meetellen

Steeds meer kinderen in Nederland kunnen om financiële redenen niet meedoen aan activiteiten die voor hun leeftijdsgenootjes heel normaal zijn. Zij staan vaak letterlijk aan de zijlijn.
Leergeld laat deze kinderen meedoen!

Helpt u Leergeld?

Leergeld Nederland
013-5451656
info@leergeld.nl
www.leergeld.nl

Rekeningnummer: NL27 RABO 0166 2662 99

Minder is meer

Genoeg, hét tijdschrift voor iedereen die meer wil doen met minder. Elk kwartaal inspiratie en tips voor eenvoudig leven, met zorg voor mens, dier en milieu. Een abonnement (4 nummers) kost € 24,50 per jaar.

Ontvang nu 5 nummers voor de prijs van 4
Ga naar winkel.genoeg.nl/abonnementen
en bestel een jaarabonnement, actiecode: QRACHT

www.genoeg.nl

**20%
korting**

De FNV wil dat werkgevers meer investeren in koopkracht en echte banen. Bezuinigen is geen werk! Mensen hebben gewoon goed werk nodig met genoeg zekerheid, respect en een inkomen waarop je kunt rekenen.

De FNV. In beweging voor koopkracht en echte banen.

Kijk voor meer informatie op koopkrachtenechtebanen.nl

Qracht 500

begon in 2012 als initiatief om een eenmalig magazine uit te brengen. Om mensen die onder de armoedegrens leven een stem en gezicht te geven, met een knipoog naar de jaarlijkse Quote 500. Het groeide uit tot multimediaal project, met de site www.qracht500.nl, dit magazine, mogelijk een tv-serie op basis van de portretten in Qracht 500, een foto-expositie, een politiek steekspel, Qracht 500 live! en media-optredens.

Donateurs & financiers Qracht 500

1STE PRIJS NVJ GROTE FREELANCERSDAG JUNI 2013, NETTIE ROES, HANNEKE STASSE, JEROEN VERHULST, GREET OVERBEEK, STICHTING SOBRIËTAS, STICHTING NIET VOOR JEZELF, STICHTING RCOAK, RIBBINK-VAN DEN HOEK, GEMEENTE AMSTERDAM, EMMAUS HAARZUILENS, STIMULANSZ, ZIN IN ONDERNEMEN, TREES STOFFELS, TIBA ONSTENK, EVELINE DE JONGH, ANTOINETTE TANJA, DOORTJE KAL, BIRGIT FELSTAU, MONIQUE CORTEN, MARJET DOUZE, IMPACT R&D, BRIGITTE VAN PEURSEN, LIEKE THESINGH, GUNILLA KLEIVERDA, SOFITEL LEGEND THE GRAND AMSTERDAM, FRÉDERIKE GEERDINK, JEROEN ONSTENK, CAROLIEN KONIJN, WILMA KUIPER, LIDA VAN DEN BROEK, MONIEK VAN DER KROEF, HENK KINDS, JANNEKE DONKERLO, HANNEKE VAN BRUGGEN, JORA EN BART HUTTINGA, EVERT JAGERMAN, TRUUS SEGERS, NIELS LOOGE, LIESBETH WIEBERDINK, GEMMA RAMECKERS, PATRICIA HUGEN, WENDY VAN DER VEEN, LIN MCDEVITT-PUGH NETSHEILA, CORRIE VAN DER HORST, JAAP VAN MANEN, DE ZAK HOORN BED & BREAKFAST, SUZE M. BOS, PAULINE VAN VLIET CALEIDOSCOOPFILM, AGNES WINTER, MAARTEN BROEKEMA, SONJA APPELMAN, MARIBI GOMEZ, BUDGET MET BELEID, HILDA PASSCHIER, ANITA BLIJDORP, BAS ELFRINK, JAAP HILLMANN EN 46 ANDERE DONATEURS VIA WWW.QRACHT500.NL EN WWW.VOORDEKUNST.NL.

Colofon

Idee, uitvoering, teksten en portretten

Annemiek Onstenk Amsterdam

Ontwerp en vormgeving magazine

Curve Mags and More Haarlem

Eindredactie portretten

Hansje Verbeek

Fotografie

Alain Baars, Sjaak Boot, Heidi Borgart, Ton Hendriks, Mayanne Könst, Ella Tilgenkamp, Ruben Timmer, Jaap Wals

Cartoons

Helena Klakocar, Hein de Kort

Qracht 500 kwam tot stand met**medewerking van**

Kees Bijleveld, Inge Delissen, Judith Elshout, Linda Huijsmans, Eberhard van der Laan, Hansje Verbeek

Met dank aan

Almelo Doet Mee, Rinske van Duifhuizen, Dress for Success Amsterdam, Mayanne Könst, Kunst van het rondkomen Leeuwarden, Jan Laman, Overschie voor Elkaar, Carolien Parmentier, Pauluskerk, Stichting Op Eigen Kracht, Shelly Roso, Nancy Ubert, Vadercentrum Den Haag, Vonk De Regenboog Groep, Anya Wiersma en vele anderen.

Druk

Graon grafische communicatie

Distributie

Stichting Qracht 500, Uitgeverij Genoege Oss, Aldipress

Losse nummers €6,50, bestellen:

www.qracht500.nl

